

ŠKOLA

ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH

VYDÁVANA

SPOLKEM UČITELEK V PRAZE

POD DOHLEDEM

KOMITÉTU PANÍ PRO DOZÍRÁNÍ NA VYUČOVÁNÍ PRŮMYSLNÉ PŘI ČESKÝCH
DÍVČÍCH OBEČNÝCH A MĚŠŤANSKÝCH ŠKOLÁCH V PRAZE.

Redaktořka

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ.

Spolupracovnice:

**Růžena Bartoníčková, Barbora Červenková, Blažena Erbenová, Božena Flalová,
Karolína Kreimlová, Marie Kredbová, Barbora Lebedová,
Josefa Müllerová, Julie Pohlová.**

Svazek třetí: ŠITÍ.

(S vyobrazeními a 9 přílohami stříhovými.)

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1880.

Š I T Í.

SVAZEK TŘETÍ

ŠKOLY ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH.

S E P S A L Y :

REDAKTORKA :

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ,

A SPOJUPRACOVNICE:

KAROLÍNA KREIMLOVÁ, BARBORA LEBEDOVÁ, JOSEFA MÜLLEROVÁ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1880.

O B S A H.

	Strana
Úvod	1
Jehla	2
Náprstek	2
Nit	3
Navlékání nitě	3
Uzliček	3
Zapořiti konečku	4
Poduška	4
Steh	5
A) Stehy spojovací	5
B) Stehy ozdobující	7
C) Stehy lemující	14
Švy	14
A) Švy spojovací	14
Řasy	19
B) Švy lemující	20
Ozdoby lemové	27
Okolek	32
C) Švy ozdobné	34
Šněrování	35
Dírka kulatá	35
Dírka podlouhlá	36
Přišívání knoflíku	36
Šité poutko	37
Vázanka	38
Pavějka	38
Smyčka	39
Růžice	39
Šnůrky	39
Lýčky	39
Pořívání šnůrkami	40

	Strana
Střihání	41
Nůžky	41
Látky	42
Látky lněné	48
Látky bavlněné	47
Příprava látky k střihání	50
Vytahování nití	50
Rozstřihování	50
Obstřihování	51
Přistřihování	52
Šitá mosaika	52
Spravování prádla	58
Šití bílého prádla	55
Krajka	55
Vložka	56
Třepení	57
Vázanka hedbávná	57
Prádlo domácí	58
Ubrusy a ubrousky	58
Ručník	59
Šátky kapesní	59
Prostěradlo na postel	60
Povlaky	61
Sypky	64
Ozdobování povlaků	64
Povlak na prošivanou přikrývku	66
Pokrývka ložní	67
Ozdobování pokrývek	68
Pokrývka v půli hladká, v půli řasná	69
Ozdobné prostěradlo	69
Záslony	70
Prádlo oděvné	72
Zástěra	72
Košile	74
Ženská košile	75
Dvouklínová ženská košile	76
a) Přistřihování	76
b) Šití	78
Košile ženská jednoklínová	87
a) Přistřihování	87
b) Šití	88
Přistřihování košile ženské polouklínové	88

	Strana
Košile ženská ozdobná	89
a) Přistřihování	89
b) Šití	90
Košile s tilkem	96
Košile se zvláštními náramky	98
Košile mužská	99
O brání míry	99
O přistřihování košile mužské se sedlem	100
O přistřihování košile mužské s náramky	105
Šití mužské košile	105
O šití mužské košile s náramky	114
Podvlékačky	116
Spodky ženské	116
Spodní sukně	121
Kabátek noční	122
Noční čepce	125
Dětské prádlo 127	
Pléna	127
Zavináč	127
Osušovaček	128
Povlaky na peřinky	128
Povlaka na zavinovačku	128
Dětská košilka vzadu otevřená	128
Košilka pro roční dítě a výše	130
Dětský kabátek	131
Karkulka	181
Slintáčky	182
Ozdobné prádlo 183	
Límeček	183
Mašeta	184
Ozdobný šáteček	184
Pásek ozdobný	184
Ranní čepceček	184
Doslov 186	

Š i t í.

Ú v o d.

Šití jest ze všech ženských prací ručních uměním nejstarším a nejrozšířenějším, ano řekněme, že i nejpotřebnější.

Ženě přísluší jehla jako muži meč, a ruka ženina, jež by nouděla vládnouti jehlou, nebyla by více rukou ženskou.

Šití v širším slova smyslu je spojování částic v celek. Spojování koná se pomocí spojidel a nástroje špičatého, jemuž se říká: jehla.

Spojidy jsou nitě konopěné, lněné, bavlněné i hedbávné.

Základní látku rozstříhneme dle potřeby v částice menší, které pak spojujeme, abychom jim daly určitý tvar.

Toto nazýváme přistřihování.

Šití v užším slova smyslu, jímž označujeme užitečnou ženskou práci ruční, zahrnuje v sebe: šití bílého prádla, šití ozdobné, spravování, šití šatů.

Šití šatů vpadá více v obor průmyslné práce a není výhradně ženskou prací ruční; pročež se o něm zde šítí nebudeme. Pojďme pouze o šití povšechném, o šití bílého prádla a o spravování.

Šití není přenášivou prací jako pletení neb háčkování a žádá bedlivého provedení. Šití do únavu, šití za mzdu velice namáhá a podrývá zdraví, i škodí zraku; proto dobře činíme, střídáme-li je jinými, více mechanickými pracemi.

V domácnosti je beztoho střídání práce přirozeně už samo sebou zavedeno a zde také šití nikdy neškodí zdraví, přidržujeme-li dívku hned při začátku k tomu, aby rovně seděla, hlavu nekřivila, a vyhledala si vždy místo, kde je světlo.

Šití jehlou za našich dnů arci ustupuje do pozadí i v domácnostech, kde šicí stroje se zahošťují; avšak šicí stroj umění šití nevytláčí, a prvo-

počáteční znalost stehů, švů, spojování i zdobení musí zůstatí a zůstane jen jehle za podíl, jakož jehla je základem umění šítí. Kdo neumí šítí jehlou, nemůže pak šítí na stroji, nebo stehy a švy, jimž se dívka učila jehlou, dovede pak snadno ušítí pomocí stroje.

Mimo to nelze, aby se každá práce šila na stroji, a proto jehla zůstane vždy vítaným nástrojem v ženských pracích ručních a milým přítelem v každé domácnosti.

Jehla.

Dobrá jehla musí býti ze železného, ocelovaného drátu, míti ostrou špičku, vejčité ucho, nesmí se ani obýbati, ani lámati.

Jehly nejlepší jakosti jmenujeme anglické, byť i nebyly vždy pravé anglické zboží. Známé a dobré jakosti jsou též jehly norimberské a augsburské.

Ošitou jehlu nerada švadlena ztrácí.

Pro šítí bílého prádla volíme jehly polodlouhé, nikdy dlouhé, ale spíše kratší.

Jehla musí býti v jemnosti vždy přiměřena i látce, ze které, i niti, se kterou se šije. Určitého pravidla stanoviti není tak snadno, poněvadž čísla v továrnách nejsou vždy tatáž; avšak budiž nám zřetelem a pravidlem:

Čím jemnější jehla, tím drobnější steh, a za druhé:

Čím vyšší číslo, tím bývá jehla tenčí. Pro šítí bílého prádla volíme jehlu od čísla 8 až do 12, které bývá i číslem nejvyšším.

Při šítí vezme se jehla do pravé ruky mezi ukazováček a palec a opře se o prostřední prst, na který navlékáme náprstek, aby nchem jehly se nepopíchal.

Jehlu opřeme o hořejší stranu prstu, ozbrojeného náprstkem, nikdy ale o spodní. Méně dobré je opírati jehlu v prostřed náprstku, ale opírati ji o spodní stranu prstu, je rozhodně chybné. Prst prostřední musí při dobrém držení jehly skrývati se více pod ukazováček. Ostatní dva prsty musí se držeti zcela volně, aby se nikdy s druhými nespojily a ne-utvořily tak zvanou „štupku.“

Náprstek.

Náprstek objevil se v průmyslu současně s jehlou zdokonalenou. Jest to kovový klobouček, který hořejší část prstu přikreje. Bez náprstku nelze šítí, a je to znakem nepořádku, vidíme-li dívku namalavě prstem neozbrojeným píchati jehlou do látky.

Nit.

Nit musí býti pevná, hladká, a látce, ze které, i jehle, se kterou se šije co do jemnosti, co do jakosti, i co do pevnosti přiměřena. Obvykle se šije nití bílou, lučnou, méně bavlněnou a hedbávnou. Látky pestré někdy vyžadují barevné nitě; při stehách ozdobných pak šijeme i na látku bílé někdy nití barovnou, řídce se způsobem ozdoby i věci, kterou zdobíme.

Zde nelze opomenouti, abychom neupozornily na zvyk nyní tak rozšířený, šít totiž nitěmi, určenými pro šítí na stroji, běžně zvané strojovými.

Má se za to, že nit strojová, poněvadž je hladká a lesklá, je také užitečná a pro šítí jehlou uspůsobilá; avšak není tomu tak! Nit tato je příliš kroucená, je tužší obvykle, a při šítí se ráda uzlíčkovatí a trhá.

Zvláště se nehodí pro steh obnitkový, poněvadž se pak stehy nekladou kolmě.

Nejlépe volíme-li nitě anglické, co do jakosti nejlepší.

Co do tenkosti podotýkáme, že jako při jehle, i při niti stupňují se čísla výše, čím jemnější je nit.

Navlékání nitě do jehly.

Nit, již navlékáme do jehly, nesmí býti dlouhá, aby se nezmařilo času vytahováním a ušetřilo nitě, která se v oušku jehly ráda rozvlákní a přetrhne se. Přiměřená délka nitě je nejvýše 60 cm. Nabíráme-li řasy, nutno navléknouti nit delší a sice tak dlouhou, abychom při rovnání řas mohly nit pohodlně otočiti kolem prstu.

Navlékajíc nit, vezmeme jehlu v polovici uchem vzhůru do pravé ruky, nit do levé. Nit dříve nůžkami zašpičatíme a prstem zakroutíme, nikdy však zuby ji netrháme.

Nit držíme ve směru vodorovném k uchu jehly, ním ji provlékneme, a na třetinu délky celé nitě vytáhneme. Abychom jistěji navlékly nit do ucha, opřeme si obě ruce malíčky těsně k sobě.

Takto-li navlékáme, zůstala nám jehla v pravé ruce k šítí již připravena.

Uzlíček.

Při některých stehách, k. př. při stehování a nabírání řas, třeba jest na konci nitě uzlíčku, který zabraňuje vyvléknutí. Delší konec nitě

Při látce šikmě střižené nelze nití počítati, i nutno dbáti, aby bez počítání nití stehy v týchž rozměrech a téže vzdálenosti od kraje byly.

2. Stehovací steh.

Jest to dlouhý přední steh, kterým látky se k sobě lehce připevní, aby se nepošinuly a zároveň naznačí směr šití.

Široká obruba, i široký zábybek také se stehuje.

Obraz 1.

3. Zadní steh.

Zadní steh jako přední šije se od pravé strany k levé. Vpíchneme jako při předním stehu do látky, vypíchneme čtyry nitě na látce v před, pak vpíchneme dvě nitě zpět za nit šicí dolů a vypíchneme zdola nahoru opět čtyry nitě za nit šicí; tak pokračujeme vždy dvě nitě zpět a čtyry ku předu.

Takto se provádí zadní steh při tenké látce; je-li látka hrubší, byly by stehy příliš velké; šije se přes dvě až tři nitě aby jich velikost rovnala se stehům na tenkém plátně. Je-li látka příliš tenká, že nitě počítati by bylo obtížno a zdlouhavo, dlužno přiblížeti k tomu, aby stehy kladly se stejně, čímž se tvoří stehy, které přikrývají vždy dvě nitě.

Zadní steh podobá se na pohled přednímu, jen že je mnohem pevnější.

4. Steh obnitkový.

Jehla se drží uchem k sobě, špičkou od sebe a vpíchne se do látky rovně na jednu, nejvýše na dvě nitě hluboko za pevný okraj, a vytáhne se zase zpět. Tak se pokračuje. Steh musí ku stehu přiléhati a proto pícháme vždy jen ob nit dále, jak již samo nám naznačuje jeho jméno: obnitka.

Nit volíme silnější, osnované nitě látky.

5. Steh obšívací (obraz 2.)

podobá se stehu obnitkovému, jen že při něm vedeme jehlu špičkou směrem k sobě. Stehy klademe buď tak hustě i v téže hloubce jako

při obnitkových, anebo se co do vzdálenosti i co do hloubky vpichování řídíme švem, který nimi tvoříme, i látkou, na jaké ho šijeme, i předmětem.

6. Steh perlový. (Obraz 3.)

Má svůj název od toho, že stehy jsou-li pravidelně ušity, podobají se perličkám.

Šije se od pravé strany k levé.

Vpíchneme do látky jako při stehu předním a vypíchneme na čtyry nitě v před, pak zase vpíchneme jehlu čtyry nitě zpět, a opět ji vypíchneme v látce na čtyry nitě před steh ušitý. Pak vedeme nit šicí zpět a vpíchneme jehlu přes čtyry nitě až k prvému stehu. Tak pokračujeme, aby jeden steh přilehal těsně k druhému a nebylo mezery. Na silnější látce čítáme ponze stehy na tři nitě, a kde nelze nití sčítati, řídíme se pravidlem již při stehu zadním naznačeným.

Obecně se jmenuje steh „štepový“ nebo „štepování.“

7. Steh rozmarinový neb křížový a

8. steh řetizkový

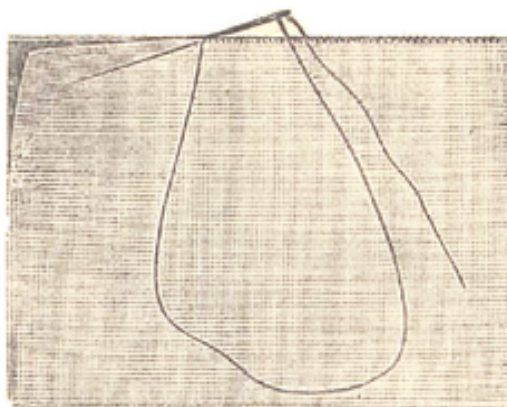
popíšeme při popisu švů, z nichž se skládají.

B.

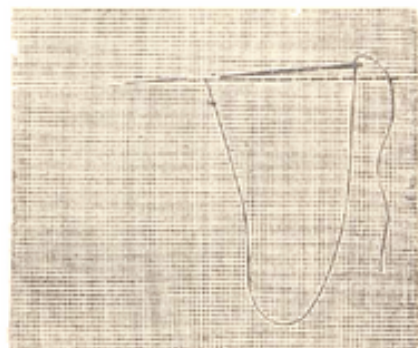
Stehy ozdobující.

Stehy ozdobné jsou základem vyšívání; poněvadž jimi však lze i v šití vytvořiti vkusné vzory, popíšeme jednodušší také na tomto místě, a sice omezíme se na takové, jakýchž nejčastěji upotřebujeme pro ozdobu bílého prádla.

Provedou se obyčejně nití bílou, ale oblíbeny jsou i v barvách pestrých. Vkusná pro bílou půdu jest nit světlemodrá, světležlutá, červená, černá.

Obraz 2.

Obraz 3.

Při černé niti je třeba opatrnosti a vkusu. Pravidlo stehu nám hlásá, že černá nit na bílé látce smí zdobiti pouze okraje; nikdy nesmímo černou nití zdobiti plochy libovolně.

Krásné a vkusné je, šijeme-li ozdobné stehy bílou nití na bílé půdě, volíme-li pro šití nit jině jakosti, než látka; n. př. na plátně nití bavlněnou.

Slované libovali si vždy, a podnes tak vidíme tam, kde se udržel starý kroj národní, že pošívali bílou půdu plátna zlatou nití. Jest to nejen bohaté, ale i vkusné a vchází za našich dnů opět v oblibu.

Pro stehy ozdobné volíme nitě lněné, bavlněné, hedbávné, i vlněné, jen k tomu přihlížíme, aby barva pestrých nití byla stálá a dala se dobře práti.

Účinek, ráz a rozličné druhy stebů ozdobných lze nám nejlépe studovati na starých šněrovačkách našich pra-pramatek. Mělyť Slovanky vždy vytříbený vkus a dokud nás nezaplavil přepych západoevropský s nevкусem jeho, nemohl nikdo vytýkati nám, že jsme se kdy byly prohřešily proti pravidlům krásy a slohu.

Ozdobné stehy, jakýmiž se nejvíce zdobí bílé prádlo jsou:

1. Steh perlový.

Popsaly jsme jej již při stehu spojovacím. Jest to též starý známý, jen že vschajíce jehlu do látky, čítáme pouze dvě, nikoliv čtyry nitě.

Steh tento má zdobiti, ne spojovati, a proto si žádá, abychom pro šití vytáhly z rovné látky nitě, buď jednu, buď i dvě, i více.

V této mezeře tažených nití šijeme steh perlový kryjíce vždy jen 2 a 2 nitě látky. Tím docílíme, že stehy se kladou jeden k druhému jako perličky, jedním a týmže směrem.

Kde nelze, abychom táhly nitě, nebo kde stříhem okraj látky je šikmý, tam vycvičené oko musí dbáti, aby perlové stehy byly stejně drobné.

Nit, kterou šijeme perlový steh, musí býti o stupeň silnější nitě osnovové.

Stehem perlovým tvoří se jemné čárky v šití ozdobném, a šijou se jím i předkreslená jména na prádle bílém, i rozličné vzory, které jsme si dříve nakreslili. Šijeme-li v předkreslených čárkách stehem perlovým, nesmíme nit jednou více, podruhé méně přitáhnouti.

Setkáme se s tímto stehem ozdobným také při vyšívání.

2. Steh obnitkový.

I tento známý steh čítáme ku stehům ozdobným, a jest také jedním ze základních stehů vyšívání v bílém.

Perlový steh zastupuje čárkovité kresby vůbec, obnitkový jen kulaté, stonkovité čáry. Zdobíme-li jím prádlo, třeba nakresliti si dřívě na látku vzor.

Steh obnitkový ozdobný šijeme více po způsobu stehu obšivacího a držíme při šití jehlu špičkou k sobě; ale stehy klademe hustě jeden k druhému jako při obnitce, aby tvořily pěkné perličky. Prvé než začneme šiti, protáhneme vzor předkreslený, nebo jméno, silnou nití základní, ve stehu předním, jen že šijeme na líc látky stehy dlouhé a na rubu krátké asi na 3 nitě látky vypichující. Přes tuto nit základní, která nám znázorňuje rozhraní dvou krajů, šijeme pak steh obnitkový.

3. Steh ruský.

Steh tento podobá se stehovacímu stehu, tudíž nejprostšímu ze všech. A přece lze docíliti jím vkusné vzory. Zdobíme tímto stehem látky veškeré v nitě bavlněné, vlněné, i hedbávné. Na bílých látkách: na plátně, muselínu, perkalu a jiných, šije se hedbávím, zvláště dáváme přednost černému hedbáví, že se dobře pere; avšak i bavlněnou nití barevnou lze jej provésti, ano krásný je účinek jeho, provede-li se ve dvou i více barvách.

Steh ruský vpadá více v obor vyšívání, avšak pro jeho jednoduchost a snadnost v provedení uvádíme jej zde při šití. Základem jeho je kresba. Nakreslíme si vzor, řídíce se buď dobrou předlohou, buď vkusem a vynalézavostí svou vlastní.

Kresba je velmi jednoduchá; sestává ze samých přímek, ze kterých lze však sestaviti vzorů rozličných i prostých, pouze klikatých, i bohatých, složitých, vždy ale ze přímek větších i menších složených.

Ozdobnými stehy ruskými zdobívají se sukénky dětské i šatičky, pak bílé šátečky a šálky na krk, a podobné předměty.

Nakreslivše si vzor napneme si látku na voskované plátno. Je-li látka silná a pracovnice zručná, není tobo třeba. Nyní vypíchneme jehlou u kraje vzoru, zapošijeme a uděláme tak dlouhý steh stehovací, jak dlouhá je přímka vzoru. Na konci vypíchneme jehlu na téže přímce o jednu nit zpět a zase pokrýváme dlouhým stehem přímku následující.

Tak pokračujeme sledující čáry kresby. Pohlédneme-li na práci, seznáme, že ruský steh pokrývá vždy kresbu po vrchu a že jen, kde se

přímka končí, všije se steh pod ní. Vidno z popisu, že je to šití velmi prosté, nic více než protahování nití, a přece ve svých účincích bohaté, a skutečně originelní a vkusné.

Kde ruským stehem se vyšívají vzory široké, složité, žádá času, i trpělivosti, aby vzor byl čistě proveden; pak se čítá už více k vyšívání.

Předlohy vzorů přináší veškeré časopisy módní.

4. Steh kroužkový.

Ozdobný tento steh patří částečně také už k vyšívání bílému a jest ve vyšívání stehem začátečním. Uvádíme jej už při šití, poněvadž jím zdobíme bílé prádlo i jiné části oděvu.

Zdobí se jím i plochy, i kraje, i lemy. V okolku vybíhá obyčejně v menší i větší, kulaté, neb špičaté zoubky.

Provádí se na rozličných látkách buď bavlněnou, buď hedvábnou, buď vlněnou nití. Na látkách bílých, lněných i bavlněných, kroužkujeme nití bavlněnou.

Popíšeme zde pouze obyčejný steh kroužkový, zůstavujíc si spůsobu druhé pro knihu „Vyšívání“.

Steh kroužkový šije se od levé ruky k pravé.

Nejprve se vykreslí tužkou čáry vzoru zoubkovitého buď dle předločky, buď od svobodné ruky pak se navlekne bavlněná niť, jejíž tloušťka musí souhlasiti se silou látky a protahuje se jí vzor.

Protahování děje se takto: na čáře nakreslené ňijeme vždy na líc jeden dlouhý steh, na rubu ale kratičký, sotva asi tři nitě látky zabírající. Když jsme vzor protáhly, začínáme teprve vlastně kroužkovati. Látku položíme si přes ukazováček ruky levé, prostředním prstem a palcem ji přidržíme, aby se napnula a počínáme šiti od levé ruky k pravé.

Vypíchneme jehlu ve vzdálenosti dvou stehů od začátku a protáhneme ji ještě jednou ku kraji vzoru. Pak vpíchneme horem za nití základní a vypíchneme ji dolem pod touže nití, vytáhneme jehlu tak, aby nám zůstala niť, kterou jsme palcem podržely, pod jehlou. Vytahujíc niť, podporujeme ji ustavičně palcem, až ku konci navléknutí, načež steh přitáhneme.

Tak pokračujeme dále, až pokryjeme veškeré nakreslené čáry těmito kroužkovými stehy, jež musí těsně a rovně k sobě přiléhati. Mnoho záleží na přitahování, aby se nentáhla niť jednou více, jednou méně. Když jsme ukončily, opatrně kolem kroužení látku ostříháme, nebo steh kroužkovaný tvoří pevný kraj.

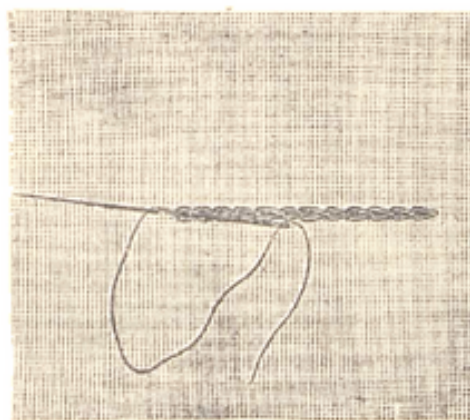
5. Steh tamburový.

Steh tento šijeme, držíce jehlu špičkou směrem k sobě. Jehla vypíchne se od rubu k lícu na tři nitě daleko od kraje. (Viz obraz č. 4.)

Látka se položí přes ukazováček, prostředním prstem a palcem se přidrží; zároveň položí se nit, kterou šijeme pod palec. Jehla se vpíchne opět tam, kde se prvé vypíchla a vypíchne od vpíchnutí prvního ve směru kolmém proti sobě čtyry nitě daleko, aneb v rozměru čtyř nití, kde jich počítati nelze.

Nit, kterou držíme pod palcem, zůstane pod jehlou, jehla se vytáhne, nit se přitáhne; takto utvoří se steh podobný řetízku při háčkování.

Nyní opět nit přidržíme palcem, vpíchneme tam, kde se posledně vypíchla a opět čtyry nitě daleko vypíchneme. Steh se přitáhne a takto se pokračuje dále. Steh tamburový provádí se také háčkem, a práci jmenujeme tamburování. Popíšeme ji při „Vyšívání“.

Obraz 4.

Tento steh se snadno párá a proto se musí poslední steh přepíchnouti přes poslední kličku a na rubu pevně zašítí.

Nová nit protáhne se čtyrymi stebý na rub, vypíchne se v posledním stehu a pokračuje se dále.

Steh tamburový šije se buď prostě na látce, v čárách rovných, buď se jím pošívají vzory dřívě předkreslené; avšak vždy jen vzory čárkovité.

Zdobíme jím zástěrky, sukénky, kabátky noční a podobné různé předměty oděvu a prádla.

Nit volíme buď bílou, buď barevnou, bavlněnou, neb vlněnou, i hedbávnou. Při volbě této rozhoduje hlavně látka, na které tamburovým stehem šijeme, také i osobní krasochuť, móda a předmět. Má-li dívka vytříbený vkus, všimá-li si bedlivě všeho, co se vyskytne nového v oboru šití ozdobného, nezbloudí tak snadno na scestí nevkusů. Pravidel určitých zde stanoviti nelze; doporučujeme ale v této věci, aby každá z našich čtenářek řídila se při volbě dobrými vzory, jakýchž podávají často časopisy pro ruční práce ženské.

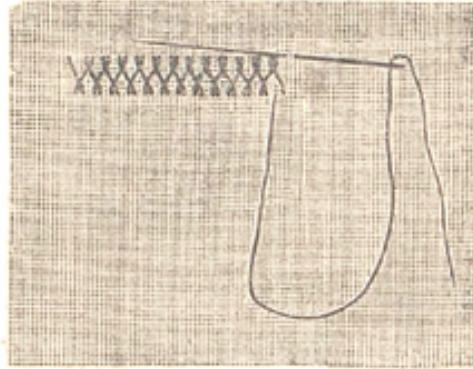
Každá doba libuje si v jiném a jiném ozdobném stehu, který pak převládne a jiné druhy zatlačí.

6. Řetízkový steh.

Steh řetízkový je jednoduchá, ale vkusná ozdoba. Šije se bavluou, vlnou a hedbávím v barvách pestrých, i bílou nití, na plátně, látkách bavlněných, i vlněných.

Položíme látku přes ukazováček levé ruky, palcem ji přidržíme a šijeme od levé ruky k pravé.

Vypíchneme na látce nit, zapojíme ji a pak cdečteme si na látce 2 nitě vodorovně, a 8 nití odtud proti sobě. Tam vpíchneme jehlu, vypíchneme ji o 2 nitě zpět vodorovně, nit vytáhneme. Takto ušily jsme 1 šikmý steh a nyní bude následovati druhý ve směru opačném. Nit přeložíme přes ušitý steh a odpočítáme si od prvního vypíchnutí 4 nitě vodorovně. Tam jehlu vpíchneme a o 2 nitě zpět vodorovně ji zase vypíchneme. Nit vytáhneme a zase přeložíme přes ušitý steh, abychom mohly dále šiti steh třetí, opět ve směru tomže, jak byl první.

Obraz 5.

Tak se pokračuje, jak jasně ukazuje obraz. (Obraz č. 5.)

7. Klikatý steh.

Steh tento podobá se předešlému a má též účel i pravidla. V provedení liší se tím, že netřeba počítati nití na látce, nýbrž že stehy, kladouce je šikmo jako při stehu řetízkovém, můžeme rozváděti libovolně a u větší vzdálenosti jednoho od druhého.

8. Křížkový steh.

Když dva stehy protiúhelné křížem přes sebe leží, jmenujeme to steh křížkový. Stehem křížkovým pošívají se čtverhránky pestrými nitěmi, čímž se tvoří rozličné vzory. K tomu cíli přistehujeme na látku kanavu, na které vzor vyšijeme a jejíž nitě pak vytaháme.

Mimo to šijeme křížkovým stehem písmena, jimiž se znamenají bílé prádlo.

Šije se takto:

Vpíchneme se do látky, nit se na rubu upevní, vypíchneme se; od vypíchnutí počítá se 2 nitě na šířku a 2 na výšku; tam se jehla vpíchneme

a naberou se 2 nitě; steh tento tvoří úhlopříčnou čáru rozděleného čtverce. Druhá polovice křížku klade se také od levé k pravé, jen že v opačném směru, totiž od shora dolů a tvoří druhou úhlopříčnou čáru směrem opačným. Nyní se vypíchne 2 nitě od hotového křížku v levo; odtud píchne se do hořejšího úhlu prvního křížku a naberou se 2 nitě rovně v levo; takto utvoříme první polovici druhého křížku; opět se píchne do dolejšího úhlu prvního křížku a odtud naberou se 4 nitě v levo.

Takto utvořen jest druhý křížek a jest úplně jasno, jak se dále pokračuje, děláme-li řadu křížků.

Šijeme-li takto vzor, nebo písmenu, vypočítáváme křížky dle předlohy, buď nad sebe, buď vedle sebe.

Steh křížkový je druhým základním stehem vyšívání, i promluvíme o něm více v dílu „Vyšívání“.

9. Technika Holbeinova.

Ku stehům ozdobným lze čítati i přední i stehovací steh. Klademe-li tyto stehy střídavě v určité vzdálenosti, aby tvořily vzory proplétané, lze jimi provésti pěkné ozdoby na bílém prádle. Stehy buď se čítají, buď po vzoru kresleném čárkovitým pošívají.

Módní časopisy přinášejí za našich dnů mnoho vzorů podobných a k nim také poukazujeme. Uvedeme zde nyní tak oblíbenou techniku Holbeinovu, která není nic jiného, než složení předních, nebo stehovacích stehů.

Stehy kladou se tak, aby po obou stranách látky tvořily úplně stejný vzor. Provedení naznačiti se dá asi následovně:

Na látku nakreslíme si vzor, který musí sestávati jen z přímých čar. Podobných, pro Holbeinovu techniku již určených vzorů dosti lze si vybrati v časopisech módních. Pak šijeme po čárách nakreslených stejně dlouhé přední stehy.

Došedše ku konci vzoru, začneme zase týmž způsobem šiti zpět; nyní ale pokrýváme stehy vždy ony části vzorů, které dříve zůstaly nepokryty, tak že vzor na lícu i na rubu pak je stejně ušitý.

Šijeme tento steh vždy nití barevnou.

C.

Stehy lemující.

Stehy těmito šijeme švy lemující při lomu nebo obrubě.

Jsou to hlavně obrubový, perlový, přední, mřížkový čili à jour, částečně i tamburový, klikatý, kroužkový.

Popisy některých jsme již podaly, ostatní popíšeme při lomu, poně-
vadž nelze jich samostatně správně vysvětliti.

Š v y.

Seřadíme-li stehy, kladouce jeden k druhému v určitém rozměru, utvoříme šev.

Šev je řada stehů těsně k sobě přiléhajících.

Ať se šev umístí kdekoliv, musí vždy zůstatí věren účelu svému: spoutání.

Každý šev má svůj zvláštní ráz a úkol v šití, kterýž má a musí vynikati.

Švy roztřídíme dle toho, jaké částice sešívají, jaké látky spojují, dle účelu a jakosti následovně:

- a) švy spojovací,
- b) švy ukončující nebo lemující.
- c) švy ozdobné.

A.

Švy spojovací.

Švu spojovacího nelze nikdy upotřebiti k ozdobě, neb jest celkem samostatným. Nejtěžší švy jsou přčné. Spojují dvě částice střižené a upravené pro určitý tvar, aby se utvořil z nich žádoucí celek. Každý z nich má již určený účel svůj v šití bílém i barevném. Ráz jejich určuje se stehy, kterýmiž se sešívají a proto rozeznáváme švy následující:

1. Šev předním stehem.

Spojuje běžně dvě krajité lehké látky.

2. Šev stehovací.

Stehuje lehce dva kraje stehem stehovacím, aby se při šití neposunuly.

3. Šev stehem zadním.

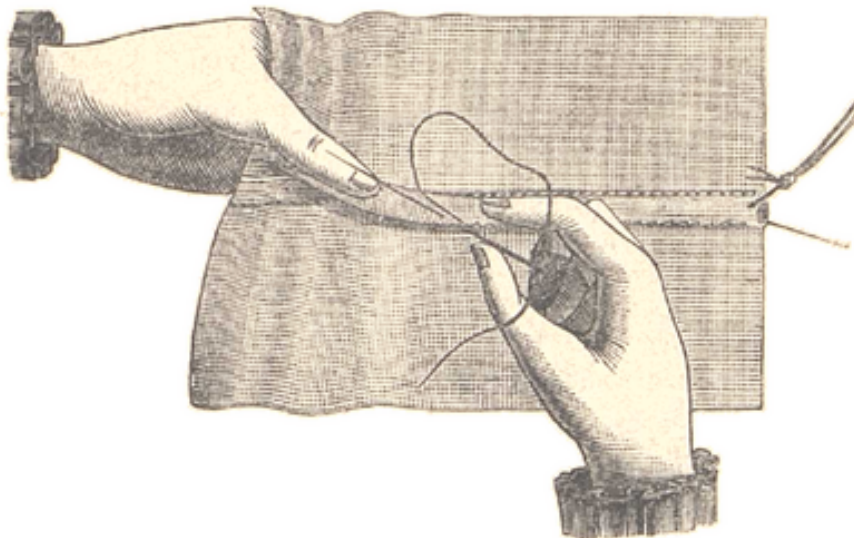
Sešijeme dva kraje látky stehy zadními. Upotřebíme ho, chceme-li rychleji práci provést, zvláště na předmětech méně vzácných a na látkách lehčích i starších.

4. Šev předpravný.

Dva okraje látky neb stříhu spojují se stehem spojovacím perlovým. Je to šev, jehož se nejčastěji upotřebuje a je základem zápošvu, pročez i název jeho předpravný, že je jaksi předpravou ke švu hlavnímu.

5. Zápošev.

Provede se dvěma stehama: perlovým spojovacím a obrubovým, a sestává ze dvou švů: předpravného a lemujícího.

Obraz 6.

Sešijeme dva kraje látky střižené švem předpravným tak, aby přední převyšovala spodní, anebo, což zvláště pro začátečnice doporučujeme, sešijeme obě látky stejně vysoko. Aci že v druhém případě

polovička látky na straně spodní se sestříhne, když se kraje sešily o 4 nitě.

Když jsme kraje sešily, rozložíme látku a na líc po švu prostředním prstem levé ruky vyškrtáme a uhlatíme. Pak sešité kraje do vnitř založíme, palcem zakulatíme, aby tvořil polovypouklou šňůrku, kterou pak ještě jehlou poopravíme i urovnáme, a obrubovým stehem přišijeme k látce těsně při založení, způsobem, jakýž udáme při obrubě. (Viz obraz 6.)

Zápošev musí být všady stejně zakulacený a na líc pěkně hladký.

Při některé práci jako: při všívání rukávů volíme zápošev plochý a široký.

Plochý zápošev rozeznává se od předešlého tím, že šířka jeho je libovolná, že se nezakulacuje, palcem nezakrouží, nýbrž zakládá jako obyčejná obruba.

Šířka zápošvu řídí se tím, jak hluboko šijeme zadní steh od kraje.

Zápošev žádá zručnosti, musí se dlouho cvičiti a je nejtěžší ze všech švů.

6. Šev obrubový (krejčovský).

Švu toho upotřebuje se pouze při sešívání starých nebo lehkých látek, pro úsporu času.

Oba kraje látky se založí společně, aby zadní převýšila přední o jedno založení a sešívají se obrubovým stehem, při čemž se propichuje skrze látku. Aby se látky nepošinuly, sestebují se.

7. Šev francouzský nebo muselínový.

Sestává ze dvou švů, buď předním, buď zadním, aneb i perlovým stehem sešitých asi na tři millimetry od kraje.

Nejprve se šije na líc; pak se látka přeloží ve švu na rub, tak že šev předešlý tvoří kraj a šije se opět stehem o něco hlouběji než první šev stehem buď zadním, buď perlovým spojovacím, nikdy ale předním, šije-li se při bílém prádle.

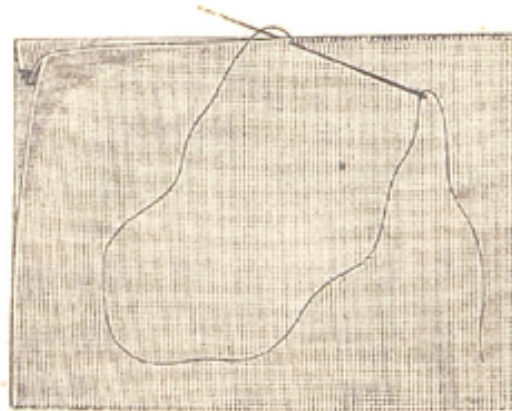
Šešívají se jím šmizetky, kabátky a ozdobné jiné části prádla.

8. Obnitka. (Obraz 7.)

Obnitkou spojují se dva pevné osnovové kraje, anebo dva kraje obroubené. Základní jeho steh je steh obnitkový, jakž jsme jej výše popsaly.

Kraje musí býti vždy rovné.

Kraje na sebe položené vezmou se při šití obnitky mezi palec a ukazováček levé ruky a podrží se opodál ostatními třemi prsty. Látku si napneme na podušku a nyní šijeme přesně dle popisu obnitkového stehu, zabírajíce jehlou oba kraje látky současně a stejně hluboko.

Obraz 7.

Obnitka tvoří při dokonalém provedení jemnou šňůrku.

Koneček nitě zapošíváme takto: Zbylou nit položíme po krajích, kde se má šití dále obnitka, nově navlečenou nití vpíchneme do posledního stehu, koneček položíme na zbylou nit a šijeme pak přes obě nitě několik stehů obnitkových dále, načež oba konočky ustříhneme.

9. Řetízek. (Obraz 8.)

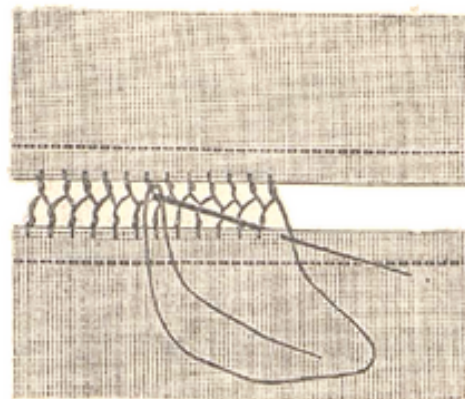
Šev tento žádá mnoho času, přísného rozměru a dovednosti. Jako obnitka spojuje dva osnované nebo obroubené kraje, ale je pevný a krásnější.

Kdežto obnitka je vyvýšena a tvoří šňůrku, neruší řetízek hladkosti plochy. Naše pramatky si libovaly v tomto švu spojovacím a sešivaly ním: fěrtochy, prostěradla a pod. Šije se řetízkovým stehem následovně:

Obě části jež spojujeme položí se přes ukazováček kraje proti sobě, aby na $2\frac{1}{2}$ od sebe vzdáleny byly.

Šije se směrem proti sobě.

Vpíchne se do jednoho kraje od spodu 2 nitě daleko 2 stehy na sebe k vůli upevnění konečku. Nit položí se na druhý kraj, palcem se přidrží, jehla vpíchne se opět a sice za nit navlečenou 2 nitě hluboko od spodu na horně, že nit pod palcem držaná zůstane pod jehlou a utvoří kličku. Ostatní viz vyobrazení.

Obraz 8.

Jehla se vytáhne a steh se přitáhne tak, aby vzdálenost krajů $2\frac{1}{2}$ zůstala. Nyní se položí nit na druhý kraj, palcem opět se přidrží a zase

za nit navlečenou se vypíchne 2 nitě hluboko zo spoda na horu, jako na prvním kraji.

Vzdálenost stehů jednoho od druhého má rozměr čtyř nití. Takto se v šití pokračuje a utvoří pěkný řetěz, který nejen kraje spojuje, ale také práci zdobí.

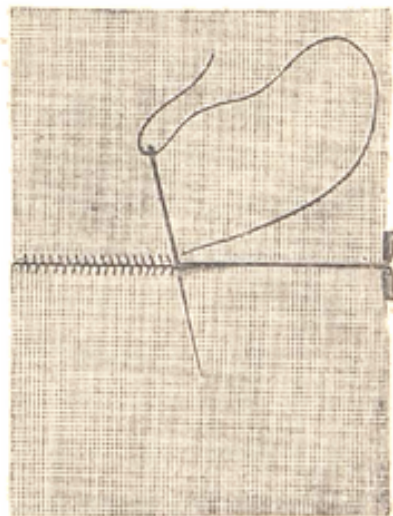
10. Šev rozmarie. (Obraz 9.)

Šev tento jako řetěz zastupuje obnitku, kdy chceme, aby plocha, již sešíváme zůstala hladká. Sešívá dva osnované kraje a je jak po lícu, tak po rubu úplně stejný.

Látka se rozloží, kraje položí se těsně proti sobě (ne k sobě) přes ukazováček levé ruky, palcem se přidrží a šije se od pravé strany k levé.

Pícháme do jednoho kraje dvě nitě hluboko, a pak zase pícháme do druhého protějšího kraje též dvě nitě hluboko; pak opět do prvního kraje o dvě nitě dále od prvního stehu a zase do druhého kraje též o dvě nitě dále předešlého; tudíž střídavě pícháme jednou k sobě a po druhé od sebe.

Stehy se musí přitahovati, aby kraje byly těsně při sobě.

Obraz 9.

11. Šev s výpustkem.

Šev tento zabývá vlastně více v šití krejčovské; avšak sešívají se jím také náramky, volíme jej také při všívání rukávů nočních kabátků i při jiných předmětech bílého prádla z lehčích látek. Výpustek vstehuje se do prostřed pruhu $2\frac{1}{2}$ % šikmě stříženého. Výpustek vstehovaný položí se na líc látky tak, aby jí o $\frac{1}{2}$ % převyšoval a nastehuje se na látku. Pak se položí naň druhá látka rubem a nyní se tyto tři látky sešijí zadním stehem u samého výpustku. Šev se na rubu rozloží, obě strany se založí a obrubovým stehem přišijí. Někdy se šev pokryje kalounem, který na rozložený šev na rubu se položí a po obou stranách přišije stehem obrubovým. Při všívání rukávů nešijeme po rubu ani tímto, ani oným způsobem, ale šev se obšije řídkým stehem obšívacím tak zvaným zašlechováním, aby se netřepil.

12. Šev na způsob výpustku.

Dva kraje látky se založí a položí se na sebe založený kraj proti založenému, aby jeden kraj převyšoval druhý o 4 nitě. Šije se obrubovým stehem opácným od levé ruky k pravé. Vpíchne se totiž do zadní převyšující látky a vypíchne v přední látce dvě nitě od kraje.

Ř - a s y.

Ke švům spojujícím čítáme také sešívání řas a záhybů.

Když totiž jedna z obou částic předmětu, který šijeme, je delší druhé, se kterou se má spojit, utvoříme na oné záhyby, čili řasy.

Známe dva druhy: řasy nabírané a řasy skládané.

Nabírání řas.

Šijeme obyčejné přední stehy jen s tím rozdílem, že dvě nitě jsou na jehle a čtyry pod jehlou, tedy stehy na čtyry nitě od sebe vzdáleny.

Všívání řas nabíraných.

Řasy se zdrhnjí jedna těsně vedle druhé.

Látka se připne k podušce, nit, na níž řasy nabrány jsou, ovino se kolem ukazováčku levé ruky, řasy se položí na prostřední prst a palcem se přidrží. Řasy se jehlou, která se musí v poloze ležaté držet, upravují a pod palec se rovnají, aby jedna k druhé těsně přilehala. Urovnávání řas děje se šikmo, aby se látka neprotrhala.

Při všívání řas jest dbáti o to, aby nit nepovolila a řasy se nerozvlekly, proto se nit okolo vpíchnutého špendlíku obtočí. Řasy se všívají mezi dvě dovnitř založené látky vrchní a spodní.

Nejprve všíváme řasy do svrchní látky na líc stehem obrubovým; tato musí ležet na niti, na které řasy jsou nabrány. Vpíchne se do řasy a vypíchne hořejší látkou dvě nitě od kraje a každý následující steh vždy dvě nitě od sebe se klade.

Všité řasy na líc všívají se pak do druhé spodní látky podobným způsobem, jen že stehy musí býti na stehách předešlých, aby neprocházely na líc.

Řasy skládané.

U některého druhu prádla dělají se na místě řas sbíraných řasy skládané a všívají se také do límce i do pásku.

Dělají se takto:

Látka se vezme mezi ukazováček a palec pravé ruky, levou rukou se právě tak přidrží a složí se záhybek od levé ruky k pravé tak, že leží látka trojnásobně na sobě. Jedna řasa jest složena a sešpendlí se; podobně tak skládají se ostatní jedna za druhou a také se hned zapíchnou. Neprošívají se hned, protože tyto řasy se nedají tak snadno stáhnouti a roztáhnouti jako sbírané.

Když jsou urovnány, aby délka takto složeného kraje souhlasila s druhým, s nímž se má spojití, teprv se předním stehem na 1 % od kraje prošíví.

Děláme-li řasy skládané na sukních, zástěrách a p., musí se látka kterou skládáme, rozdělití na polovici. Na jedné polovici dělají se řasy k pravé, na druhé polovici k levé straně; musí jich však býti na obou polovicích stejný počet.

Řasy skládané dělají se také někdy proti sobě; jedna složí se v pravo, druhá v levo a dosahují k sobě.

Všívání řas skládaných.

Složené řasy všíví se do pásku.

Jedna strana pásku položí se na líc řas a přišije se 7 % hluboko od kraje zadním stehem. Druhá strana límce se 7 % k rubu založí a po prvních stehách obrubovým stehem na rub přišije. Steh nesmí na líc proniknouti. Oba konce pásku se obnitkovým stehem sešíví.

Všívají-li se řasy skládané do límce, všije se nejdříve do límce výpustek.

Jedna strana límce založí se 1 % do rýhy založením povstalé položí se výpustek, $\frac{1}{2}$ % od rýhy se límec opět založí, přeloží přes výpustek a u samého výpustku se přistehuje. Takto upravený límec rozdělí se na polovici; tato připne se na polovici řas a límec se přistehuje; pak se zadním stehem těsně nad výpustkem přišije. Druhá strana přišije se jako u pásku.

B.

Švy lemující.

Celek, jež jsme byly sešily, žádá si ukončení a sice ukončení i vkusného, i přiměřeného. Proto kraje každého předmětu ušitého lemujeme, aby ustřižená látka se netřepila. Původní účel těchto lemujících švů je tudíž užitečnost a ochrana, druhý ozdoba.

Přihlížíme-li k účelu prvému, dostačí, pozorujeme-li jen, aby se látka dobře založila a připravila pro šití; bereme-li však zřetel i ke druhému, nutno, abychom se řídily vkusem a zákony symetrie.

Prve než začneme šít jakýkoliv ze švů lemujících, musíme si látku buď založiti, ukončíme-li obrubou, anebo se ustanoviti, jakým způsobem celek uzavřeme. Ať už tak, neb jinak se rozhodneme, vždy nazýváme takové ukončení lemem.

L e m.

Lem zastupuje vázanku, jež bývala první lemovou ozdobou. Volila se vždy vázanka barevná, na dolní části roucha délce jeho přiměřeně široká.

Tuto prvotní a základní podmínku lemu nesmíme nikdy pustiti z mysle, chceme-li nejen chrániti, ale také lem zdobiti. Vázanku tuto zastupuje naše obruba. Mimo obrubu zdobíme lem také záhybkami, krajkami, šňůrou, zoubky, podlinkami.

Někdy nad lemem zdobíme oděv vyšíváním, krajkou, záhybkami, ozdobnými stehy a p., a to nazýváme okolek.

Základní šev lemující jest obruba.

1. Obruba.

Obruba ať je úzká, ať široká, vždy je plochá.

Hlavní podstata její je založení. Zakládáme pro obrubu látku dvakráte.

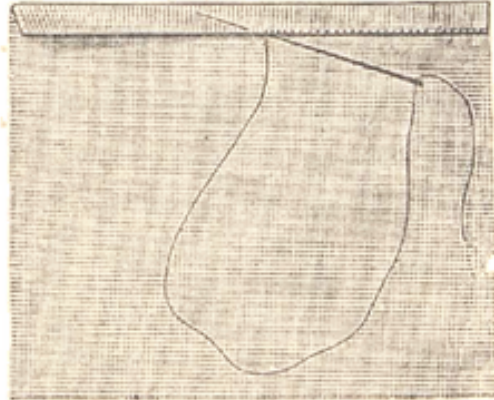
Při úzké obrubě jsou obě založení stejně široká, při široké obnáší první polovinu druhého. Máme-li obrubu založenou, začneme šít jedním neb druhým ze stehů lemujících.

a) Steh obrubový vodorovný.

Vpíchneme od spodu do přeloženého kraje, protáhneme nit až na 2/3 a postrčíme tento koneček jehlou do vnitř obruby, načez šijeme. Nabereme dvě nitě látky na jehlu a druhým vpíchnutím do založeného kraje nabere jednu nit na jehlu z okraje, aniž bychom látky propíchny veskrze, a zase od prvního stehu přes dvě nitě v látce právě tak nabere dvě nitě látky, čímž zůstává na rubu steh příčný a na lícu steh vodorovný. Tak se pokračuje. Vyšijeme-li nit až na možnou délku, ustříháme koneček na 2/3, který zastrčíme mezi obruby. Novou nit vypíchneme o čtyry stehy zpět jako při začátku a čtyřmi stehy prošijeme, dříve než obrubujeme dále.

b) Obrubový stehem šikmým. (Obraz 10.)

Tento obrubový steh šijeme jako předešlý, jen s tím rozdílem, že nebereme v látce dříve dvě nitě na jehlu, nýbrž současně jak skrze látku tak i do kraje založeného vpíchujeme ve směru šikmém. Tímto nekladou se stehy po lícu vodorovně, nýbrž poněkud šikmě. Stehy musí být drobné, stejné a ve vzdálenosti určité jeden od druhého kladené.

Obraz 10.

To jest vlastně základní steh obrubový a nejvíce zobecněný; ačť že třeba k tomu mnoho cviku a zručnosti, aby stehy byly pěkné.

Jest také druhým švem zápošvu.

c) Předním stehem.

Na látkách tenkých, jako muselínu nebo starých, šijeme obrubu stehem předním. Založíme si kraje jako při prvé a přišíváme současně založení k látce po rubu drobnými předními stehy.

d) Perlovým stehem (štepování). (Obraz 11.)

Založení jako u druhých, jen že spojujeme lem ozdobnými stehy perlovými. Někdy si libujeme i v tom, že klademe perlový steh také na druhý konec obruby od kraje tak vzdáleně, jak vzdálený je steh od kraje druhého.

Obraz 11.

e) Mřížkou.

Nejpůvabnější všech lemujících stehů je mřížka (à jour). Šije se ve vytažených nitích látky, které tak tvoří průhlednou půdu a do které se šijou jemné vzory proplétáním nití po způsobu mřížky.

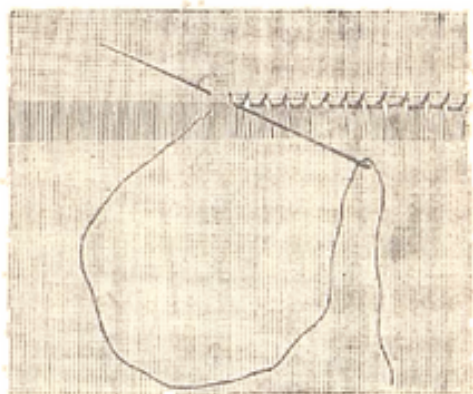
Mřížky ozdobují obruby lehkých látek i plátna nejen vkusně, nýbrž uměle a estheticky. Lemy mřížkované byly vždy nejoblíbenější u Slovanů. Ve středověku měly velkou úlohu při rouchách kostelních a mešních. Málokdo, pohlížeje na mřížky, tuto namáhavou, ale krásnou práci, která žádá pilnost a trpělivost v plné míře, netuší, jaké příběhy se otáčejí kolem

těchto něžných výtvorů. Jsou základem umění šitých krajek, a proto byt i vymizela tato ozdoba z oboru šití, nevymizí z říše umění a krásy.

Veškerých druhů nelze zde popsati, poněvadž vpadají více v obor vyšívání. Podáme zde pouze základní steh à jour a některé snadnější vzory.

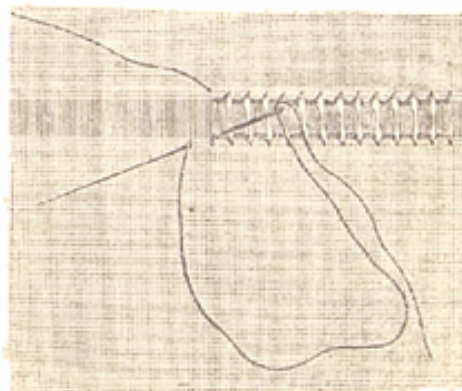
1. Základní steh. (Obraz 12.)

Podél založeného lemu, a sice bezprostředně pod ním, vytáhneme několik nití z látky. Obyčejně jich bývá taženo 4 až 5 nejvýše. Zapošijeme nit navlečenou u kraje v založení, napneme si látku přes ukazováček levé ruky, aby látka ležela podél prstu, čímž lem by nám přišel pod palec a rozvolněné nitě vytažením přes prst pěkně se vypnou.

Obraz 12.

Nabeřeme na jehlu 4 z volných nití pod lemem, nit vytáhneme a uděláme týž steh ještě jednou, načež nyní do lemu jehlu vpíchneme nad první vodorovnou nití, právě tam, kde se nabebrané nitě oddělují od následujících. Takto utvořen steh jeden.

Obraz 18.

Při druhém stehu nabeřeme 4 nitě pod lemem dále od stehu prvního a pokračujeme takto až ku konci.

Pozorovati dlužno, aby se stehy vždy k lemu přitahovaly.

Někdy šije se tento steh také opačným způsobem. Látka položí se přes prst jako při prvním, jenže ji držíme ve vodorovné poloze lemem k sobě, zapošijeme do lemu, odpočítáme od kraje 4 nitě, načež je k levé straně nabeřeme, jehlu vytáhneme, a zase pícháme proti mezerce jak výše popsáno, do založení.

Tím se utvořil steh a tak se pokračuje. Tento způsob je jednodušší, ale více doporučujeme první. Druhého lze pro začátečnice schváliti.

Někdy, zvláště chceme-li, aby mřížky více vystoupily, obšíváme stehy i po druhé straně nití volných. Šijeme je tak, jako při prvé, jenže na místě do lemu pícháme do látky. (Obraz 13.)

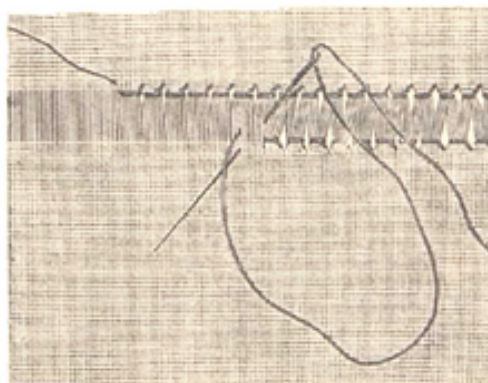
2. Steh střídavě vázaný. (Obraz 14.)

Vytáhneme v látce 6—8 nití pro tento steh. Šije se při lemu jako steh základní, jen že na jehlu nabírá se vždy sudé číslo nití, obyčejně 6 až 8.

Druhá řada při látce šije se takto: Nabeře se nejdříve polovice nití na jehlu, co jich nahoře ubráno bylo. Tím povstane steh jen z polovice nití nahoře vázaných.

Dále nabírá se opět tolik nití jako nahoře 6—8.

Tím, že jsme ušily první steh z polovičky nití hořejšího stehu, rozdělujeme ustavičně hořejší stehy na polovici a tvoří se střídavé vázání. Poslední steh jest opět jen z polovice nití.

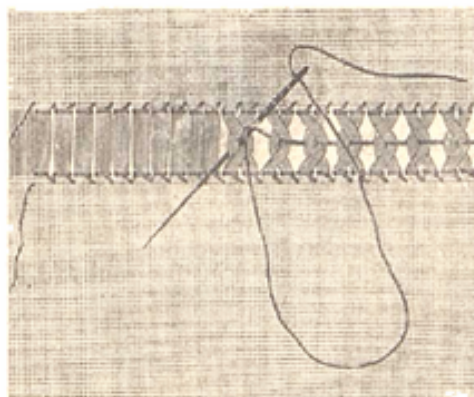
Obraz 14.

3. Steh středem protažený. (Obraz 15.)

Pro tento steh vytáhne se asi 15 nití z látky. Po obou stranách šije se steh základní, načež prošívá se středem v sloupcích, které povstaly dvojným vázáním.

Nit upevní se v středu na prvním sloupcu, jehla se vpíchne za druhý sloupek, který celý na jehlu nabeřeme, načež druhý přes první převedeme.

Tímto provlékáním tvoří se z každých dvou sloupků pletence, pročež pro druhé vázání vypíchneme jehlu za druhý z následujících dvou sloupků, načež druhý za první převlekne, jak výše udáno.

Obraz 15.

4. Mřížka řadová.

Podél lemu vytáhneme z látky pět řad po pěti nití a mezi každou zdstavíme mezeru nití tří.

První a poslední řadu šijeme stehem základním přes 3 nitě. Ostatní mezery takto se pracují: Nahoře nabeřeme 3 nitě na jehlu a uděláme perlový steh. Pak nabeřeme 3 nitě na dolejší řádku, totiž: 3 nitě na

druhé řadě vypustíme a 3 nabeřeme, načež nazpět přes 3 nitě dolů pícháme a 3 nitě od prvního stehu v první řadě opět vypícháme. Nyní uděláme perlový steh, totiž: ovineme (nabrané 3 nitě látky přízí, kterou šijeme. Šijíce druhý steh ve druhé řadě, nabeřeme 3 nitě dále od stehu prvního, pícháme zpět přes 3 nitě, vypícháme v první řadě od prvního stehu přes 3 nitě dolů a v hořejší řadě 3 nitě od stehu vypícháme dále.

Jsou-li tímto způsobem obšity mezery všecky, jest mřížka hotova, která již takto sama o sobě zdobí, anebo se ve čtverečkách takto utvořených po libosti vyšívá silnou bavlnou nějaký vzor stehem dlouhým. Komu libo, může vytáhnouti i více řad nití, a mřížka je pak širší a bohatší.

5. Mřížka do pletence.

Vytáhne se z látky podél lemu 7 nití — 3 zůstanou,

4 se vytáhnou — 5 zůstane,

3 " " — 5 "

3 " " — 5 "

4 " " — 3 "

a 7 se vytáhne.

První a poslední řada ušije se základním stehem.

Mezera 3 nití nahoře i dole obšije se jako při vzoru č. 4.

Mezera 5 nití nahoře i dole obšije se takto:

Nabeře se hořejší sloupek, jehla se vytáhne, nit se vede přes proužek 5 nití natažených, a zase se vpíchne jehla právě za tu vytaženou nit, která nahoře dělila sloupek a nabeře se tolik nití v látce tažených na jehlu, kolik čítá sloupek základního stehu. Jehla se vypíchne, nit se vede přes nitě natažené k hořejším sloupkům zpět, a nabeře se na ni sloupek o jeden dále než byl prvně nabraný, a pokračuje se jak popsáno. Tak zůstává vždy jeden sloupek nabraný, druhý nenabraný.

Prostřední mezera 5 nití přešije se vždy silnou bavlnou ve způsobu pletence.

První steh ušijeme, jakobychom šily steh křížkový přes dva sloupečky; vpícháme jehla ke druhému stehu pravidelně, ale druhý steh klademe, aby o jeden sloupeček dále se vpíchlo, než při obyčejném stehu křížkovém. Od toho píchne se zpět přes 2 sloupečky, jehla se vypíchne a opět se klade první steh pro křížek druhý, takto: nit položí se ku prvnímu stehu křížku přes 2 sloupečky, že se vpíchne opět o 1 sloupek dále, než se vpíchl dole steh předešlý. Tak se pokračuje, čímž se nit klade a splétá jako při pletení.

Pro přešívání volme také několik, 4—5 nití jemných současně do jehly navlečených: lépe pletenec vypadá a plněji se kreje mezera nití netažených.

I tuto mřížku lze opakovati.

f) Obruba stěhem tamburovým.

Založíme látku k obrubě, a šijeme po líce, píchajíce skrze obě látky současně stěh tamburový. Nejvíce se lemují takto šertoušky, dětské sukénky a podobné. Volíme k tomu nit barevnou; na látku vlněnou, na bavlněnou, volíme přízi i hedbávi, nikdy ale nit lněnou. Nit, kterou šijeme, nesmí urážeti vkus barvitostí svou, a potřebujeme-li ji při šití na bílém, třeba dbáti, aby byla v barvě stálá.

2. Lemovka.

Známe dvoji způsob lemovky: vázankou, tkaloun zvanou a pruhem látky zvláště střiženým.

a) Lemování kalounem.

Látka musí se $7\frac{3}{4}$ mm od kraje pod kaloun podložit; kaloun nejméně aby byl $1\frac{1}{2}$ cm široký; avšak řídíce se i látkou i předmětem, jež lemujeme, ustanovíme si přiměřenou šířku. Šije se nejprvo po líc, buď obrubovým stěhem buď štepem a pak na rub, aby stěhy na líc nepronikaly.

b) Lemování pruhem látky.

Ustříhneme pruh látky buď šikmo, když kraj, který máme lemovati, také jest šikmý, neb zakulacený a rovný, je-li kraj rovný. Tento pruh po obou stranách založíme a přišíváme, jako jsme popřaly při kalounu.

Na jiný způsob přišíje se lemovka následovně: Pruh položí se na líc práce, kterou zalemovat chceme, přišíje se $7\frac{3}{4}$ mm od jejího kraje zadním stěhem, obrátí se a na rubu obrubovým stěhem se zapošíje.

Lemujeme-li širokým pruhem látky, nazýváme lemovku podsazením. Nejvíce se tak lemují sukně.

3. Lemování výpustkem.

Výpustek jmenujeme kulatou bílou šňůrkou, jejíž tloušťku volíme, řídíce se i předmětem, který lemujeme, i jemností látky.

Vezme se šikmo střižený pruh látky, výpustek se položí na jednu stranu tak daleko od kraje, aby $\frac{1}{3}$ šířky pruhu přes výpustek se přeložila, a pak se velkým předním stehem přistehuje.

Takto upravená lemovačka položí se na předmět k lemování určený užší stranou $7\frac{1}{2}$ od kraje a přišíje se zadním stehem těsně u výpustku. Pak obrátí se šití, a ve švu rozloží, aby výpustek přesahoval kraj předmětu, na líc, a druhý založený kraj lemovačky se přehne k látce, urovná a obrubovým stehem na rub přišíje.

Ozdoby lemové.

1. Zoubky.

Zoubky se buď kroužkují, buď šijou z látky, buď již spletené přiřívají.

a) Zoubky kroužkované.

Pro kroužkování se zoubky nejprve na konci lemu nakreslí a kroužkovým stehem obšijí.

Útvar i velikost zoubků podléhá také zákonům symetrie. Malý předmět žádá drobných zoubků, na velkém se smí umístiti větší.

Pevnější je lem, šijeme-li zoubky na obrubě ušité. Pak mohou býti i drobné na větších předmětech.

Oblíbené jsou zoubky špičaté, zašpičatělé, kulaté, vejčité. Někdy na velkých hluboce vykrojených šijeme ještě malé zoubčky.

Do prostřed zoubků kroužených se někdy šijou pro větší ozdobu kulaté dířky.

Také kroužíváme zoubky nití barevnou.

Jakkoliv více druhů zoubků jeví se našemu oku, přece jen známe dva hlavní způsoby, ze kterých každý sám o sobě podléhá zvláštním zákonům, jimiž se říditi při šití jest nejvýše nutno.

Známe způsob zakulacený a špičatý.

Při prvých mysleme si uprostřed zoubku malý bod, a přiblížejme k tomu pečlivě, aby stehy kroužkované, vesměs k onomu bodu směřovaly. Tak má zoubek vždy útvar slušný a zdařilý.

Při špičatých mohou býti stehy mnohem svislejší.

Při obou třeba velké pozornosti a opatrnosti v úhlu, kde zoubek se končí a nový začíná. Přísně dbejme toho, aby ke konci stehy byly drobnější a také abychom zase tím se řídily při začátku zoubku druhého.

Více popíšeme v knize „Vyšívání“, kde podáme také obrazy.

b) Šité zoubky kulaté.

Zoubky tyto dělají se větší nejméně 3% šířky. Na zvláštní pruh, dle potřeby široký, nakreslí se zoubky. Pruh přistehuje se na látku, která má býti zoubky lomovaná, na líc a drobným předním stehem ve výkresu skrz obě látky se prošije; ve špičce, kde se kroužky sbíhají, se všije několik zadních stehů. Pak se zoubky $\frac{1}{2}$ % daleko od šití vystřihnou, pruh se na rub látky obrátí, kroužky se okrouhlou stranou nůžek srovnají, aby jich šev tvořil kraj.

Pruh se pak do vnitř založí a obrubovým stehem přišije.

Zoubky se také někdy pro ozdobu prošívají ve vzdálenosti asi 2 neb 3% nad krajem stehem perlovým, buď v bílé, buď v barevné niti. Jindy opět se lemují úzce barevným proužkem látky.

c) Šité zoubky špičaté.

Zoubky špičaté se pracují a šijou jako kulaté, jen že se nakreslí aby vyběhaly ve špičku. Velikost jejich řídí se rozměrem předmětu na němž se šijou.

Šijí se také u povlaků, a buď se sešijou ve špičkách, anebo se po jedné straně přišijou poutka, po druhé knoflíky vždy na špičku a pak se jeden k druhému zapíná. Tvoří takto velmi pěknou ozdobu.

Sešijeme-li špičky zoubků, dáváme na šev knoflíček.

Na místě knoflíků přišíváme na šev růžice z hedbávné vázanky, anebo smyčky.

Jako zoubky kulaté mohou se i tyto prošítí u kraje perlovým stehem anebo lemovati látkou jiné barvy.

d) Zoubky špičaté na jiný způsob.

Pro zoubky tyto nastřihají se nejprve z látky samé čtverúhelníčky libovolné velikosti. Každý čtvereček přeložíme ve dva trojúhelníčky, které opět přeložíme v polovici. Tím jsme připravily si jeden zoubek. Podobně skládáme ostatní, a když máme jich aloženo dostatečný počet, klademe jeden zoubek k druhému tak, aby jich podpony tvořily rovnou čáru, po které je předním stehem spojujeme. Takto jsme je srovnaly, že máme před sebou řadu zoubků připravených pro přišívání k lemu.

Přišíváme je buď hned na lem, anebo do pásku je dříve všijeme, což je úhlednější a ozdobnější.

K těmto zoubkům lze upotřebiti všelikých odstřížků látek.

e) Zdobení lemu krajkou.

Lem se zdobívá někdy krajkou buď hladce položenou, aneb nadrženu. Co jest krajka bylo již částečně pověděno v „Pletení“, více ještě o ní promluvíme v jiném dílu „Školy.“

Krajka se položí na líc lemu a přišívá se stehem obšivacím.

Má-li býti krajka nadržena, dříve se zvláště nabere a pak také obnitkovým stehem přišíje.

f) Přišívání zoubků k lemu.

Lem se zdobívá mimo krajku také zoubky splétanými, háčkovanými, nebo pletenými i z úzkých kalounek ušitými.

Zoubky mají po jedné straně řetízek již buď tkaný, buď se k nim přiháčkují, kterým se pak k lemu přišívají; jsou-li drobné, bývají bez řetízku a přišívají se hned za zoubky.

Zoubky položí se na líc lemu řetízkem ku kraji a přišívají se jako krajky obšiváním, ale stehem nikdy se nenadržují.

Drobné zoubky bez řetízku přišívají se k lemu takto: do každého zoubku uděláme 2 stehy a mezi zoubky pouze do lemu 2—3 stehy dle vzdálenosti zoubků.

g) Zoubky šité z úzkých kalounek.

Z úzkých kalounek skládají se zoubčky a nití středem se spojují; práce však je velmi složitá a popis bez obrazu obtížný, pročez se o této práci nerozepisujeme.

Šité zoubky z kalounek lze dostati mimo to v obchodě poměrně velmi lacino, že cena peněz není v poměru s cenou času, který se zmaří, šijeme-li je samy.

h) Přišívání šňůry k lemu.

Šňůra i lem zdobí i chrání, ale nikdy krásy neruší, poněvadž kraj pěkně vyznačuje, a proto se přišívá dílem pro ozdobu, dílem i ze sportivosti. Zdobíme jí nejvíce lemy u sukečů, kde má zabrániti, aby se obruba tak snadno nepřetrhala.

Šňůra položí se na líc lemu a přišíje obšivacím stehem. Také se přišívá na rub stehem obrubovým na samém kraji jen na spodní látce. Je-li šňůra kolem přišita, položí se oba konce na rub křížem přes sebe a na lemu pevně se přišíjí.

i) Přišívání lýčky.

Někdy přišíváme k lemu na místě šňůry úzký, buď vlněný buď bavlněný kalounek, jemuž se říká lýčka.

Přišívá se na rubu buď u samého kraje obruby, anebo těsně na šev lemovky stehem předním u látek lehčích, obrubovým i zadním stehem, u látek silnějších. Dlužno k tomu hleděti, aby stehy naskrze nepronikaly.

Konce se zadním stehem na rub sešijí a zapošijí se.

k) Podlinka.

Podlinkou nazýváme pruh užší, neb širší, který po jedné straně řasně zdrhneme, po druhé zalemujeme.

Podlinami zdobíme lemy, ano libujeme si i v tom, že jimi tvoříme vkusné a bohaté okolky.

Šířku podliny určuje předmět, který se jí lemuje, a je velké pozornosti třeba, aby se při této ozdobě nepřekročily meze. Zde arci si ví rady jedině oko vycvičené, znalecké, a pak radíme méně obratným, aby se řídily při míře podlin dobrými vzory.

Zdobíme-li podlinami předmět i mimo lem, dlužno přísně dbáti toho, abychom buď všechny stříhly stejné míry, anebo se řídily pravidlem, že čím výše, tím užší musí podliny býti.

Se stanoviska esthétického nelze nám schváliti umístění většího počtu podlinek na sukních.

Zde vůbec by se dalo mnoho říci o vkusu a nevckusu ozdob podlinkových. Při této ozdobě naše pokolení velmi se prohřešuje proti kráse a slohu; avšak tím bychom zabíhaly dále za meze této knize určené.

Délka lemu určuje také délku podliny. Počítáme na skládanou podlinku o polovinu více délky než obnáší lem. I při zdrhovaných podlinách, má-li být řasnější, se tímto rozměrem řídíme; obyčejně však beřeme na podlinu zdrhovanou o $\frac{1}{3}$ délky více.

Máme také podliny málo zdrhované, ku kterým stačí $\frac{1}{3}$ délky více a zovou se volné.

Zde rozhoduje vkus, látka a předmět.

Známe v šití více způsobů zdrhování podlin, a uvádíme zde:

1. Podlinka s výpustkem.

Na pruhu určeném pro podlinu, se na onom konci, kde látku zdrhneme, $\frac{1}{2}$ na rub přeloží a do rýhy tímto utvořené vloží se výpustek; tento se u kraje několika stehy k látce přišije.

Nyní šije se po rubu předními stehy těsně u výpustku, do něho se však píchati nesmí, aby se jím mohla podlinka stáhnouti. Ušije-li se 5—6 %, stáhne se podlinka výpustkem a pak nit kterou, šijeme, též.

Takto se pokračuje až celý kus určený pro podlinku je prošit, načež se dle potřeby stáhne.

Podlinka se pak položí na líc lemu a těsně u výpustku se přišije zadním stehem po stebách, jimiž jest prošita.

2. Podlinka s obrubovým zdrhováním.

Látka vezme se mezi ukazováček a palec pravé ruky, a položí se přes ukazováček ruky levé; pak se palcem kraj pruhu k sobě zavalí, tak že vyhlídí jako tenký výpustek. Nyní se šijí obnitkové stehy přes zavalenou obrubu, aniž by se do ní píchalo. Jeden steh jest od druhého 3^{mm} vzdálen.

Po několika stebách se podlinka zdrhne. Takto zdrhovaná podlinka dělá se jen na tenkých látkách.

Přišívá se způsobem dvojitým: buď zadním stehem pod zdrhnutím, buď obrubovým stehem mezi zoubky, jež se zdrhnutím vytvořily.

Při tomto způsobu druhém ušije se obrubový steh mezi každý zoubek, aby zapadl a viděti ho nebylo.

3. Podlinka sbíraná do zoubků drobných.

Jedna strana pruhu se na rub 1^{cm} založí a sbírá se do zoubků též po rubu. Nit se u kraje upevní a udělá se přední steh 3^{mm} hluboko od založeného kraje; pak se udělá steh obšívací, načež se ušije opět přední steh jako první, zas obšívací a zas přední; střídavě jeden přední a jeden obšívací.

Jsou-li 3—4^{cm} takto nabrány, stáhnou se a tvoří drobné zoubky.

Pak se podlinka položí na líc lemu a přišije se těsně pod zoubčky zadními stehy.

4. Podlinka sbíraná do zoubků větších.

Této podlinky užívá se nejvíce na tenkých a měkkých látkách.

Půl centimetru od kraje vykreslí se na líc pruhu obloučky jako ku kroužení; pak se látka u špiček obloučků na rub přeloží.

Ušije se ve špičce jeden steh obnitkový, pak na obloučku 4 přední; z nich jest první šikmý, dva vodorovné a poslední opět šikmý, ve špičce zas jeden obnitkový.

Takto se pokračuje. Jsou-li 3—4 obloučky protáhnuty, stáhnou se a tvoří kulaté zoubky.

Přišívá se jako podlinka předešlá.

5. Všívání podlinky se sbíranými řasami do pásku.

Pruh se nabéře předním stehem 1 % daleko od kraje; mnoho-li nabéře se na jehlu, tolik se nechá pod jehlou, aby byly stehy stejné.

Na podlince nerovnají se řasy, ale naberou se ještě jednou 3 % daleko od prvního nabrání.

Podlinka se oběma nitma zároveň po délce pásku stáhne.

Pásek se položí na líc podlinky a přistehuje; pak se zadními stehy podlinka mezi prvním a druhým nabráním na pásek přišije. Druhá strana pásku se k rubu na 1 % založí a obrubovým stehem po prvních stehách přišije. Pro ozdobu se pásek na líc ozdobí stehem perlovým.

O k o l e k.

Okolek připojuje se bezprostředně k lemu pro ozdobu jeho, a nemá nikdy vysoko nad lemem se umístiti. Často už okolek i s lemem je spojen jako při lemu vyšívaném.

Okolek rozličně zdobíme: stehy ozdobnými, vázankami, krajkou, podlinou, šňůrkami, vyšíváním. Nejkrásnější okolek a také nejvzácnější je šitá mřížka (à jour). Všady zdobí, jen ji neschvalujeme dole na sukničích, poněvadž se tam záhy trhá.

1. Okolek perlovým stehem.

Nejjednodušší okolek jest dvojitý perlový steh na obrubě, který se provede také někdy nití barevnou.

Tvoří tato obruba vázanku a lem pěkně se odstíňuje.

2. Vázankou.

Ozdobnější je, když přišijeme nad obrubu vázanku buď hedbávnou, buď vlněnou nebo bavlněnou.

Řekové volili ku lemu barevnou a podnes je i u nás v oblibě. Vázanku hladce nad lem napneme a po obou stranách v krajích ji přišijeme stehem předním, nití téže barvy.

Klademe-li více vázank nad sebe, nutno přísně dbáti toho, aby výš a výše byly vždy užší a užší.

3. Záhybkami.

Vázanku zastupují také skládané záhybky z látky. Platí o nich totož pravidlo, jako o vázance a rozeznáváme dvojí: šité předním stehem a perlovým.

Jak již název naznačuje, jest to záhyb látky, který proveden nad lemem tvoří buď vázanku dvojitou, anebo představuje šňůrku.

Šijeme-li těsně u záhybu látky, má podobu šňůrky, čím dále a dále od něho šijeme, je širší a podobá se vázance.

Nejprve si rozměříme dobře, jak širokou záhybku chceme mít, pak přeložíme látku, a šijeme v šířce zvolené buď přední drobný steh, buď steh perlový, ale vždy pichajíc skrze látky obě.

Abý záhybky rovně se kladly a v rozměrech svých kolem celého lemu byly stejny, řídíme se počtem nití látky a táhneme si pro steh nitě, kde záhybka se spojuje.

Stehy pak šijeme v mezeře vytažených nití, aby současně do obou zapadaly.

Oblíben je také obyčejný mřížkový steh pro ozdobu záhybky.

Někdy pokrývá se i šev záhybky ozdobnými stehy, nebo šňůrkou.

4. Šikmým pruhem látky.

Ustříhneme šikmý pruh látky, tak široký, jak si toho žádá předmět, založíme sestřižené kraje jeho po obou stranách, přistehujeme jej nad lem ve vzdálenosti přiměřené a pak jej přišíváme po obou stranách jedním ze stehů ozdobných, ku kterým můžeme si zvoliti i nití jiné barvy. Nejvíce se zde upotřebuje stehu perlového.

Také lze oba kraje pruhu zalemovati výpustkem a pak se těsně pod ním přišívá zadním stehem. Při tomto způsobu pruh více vystoupí.

5. Výpustky.

Pěkný okolek tvoří se také vkládanými výpustky mezi dvojí látku.

Založíme si buď při lemu hned také potřebný kus látky, anebo pro okolek látku zvláště nad lem po rubu přišijeme, načež klademe výpustek ku švu lemovanému, nebo ku švu, jímž jsme látku druhou připevnily. Pod výpustkem těsně šijeme drobným předním, nebo pro větší ozdobu, perlovým stehem až ku konci. Pak zase položíme druhý výpustek ku stehům a prošijeme pod ním těsně týmže stehem jako při prvním.

Klademe takto tolik výpustků nad sebe, kolik jich třeba, aby okolek měl šířku slušnou a přiměřenou, načež u posledního látku po rubu přišijeme buď předním, buď obrubovým stehem.

Také se kladou výpustky od sebe vzdáleněji, pak se šije pod nimi s obou stran jak výše udáno.

Jak silný má býti výpustek, rozhoduje látka.

6. Stehy a švy ozdobnými.

Ozdobný jest okolek, který sestává z ozdobných stehů a švů.

Ozdobné švy probíhají kolem lemu po způsobu vázanky a šijeme jich i několik nad sebou.

Ze stehů ozdobujících tvoříme však proplétáním jich, sestavováním, spojováním dvou i více druhů, jakož i měnou barev nití, rozličné vzory čárkovité.

Čím širší vzor, tím bohatší okolek; a proto zde třeba jisté umírněnosti a vytříbeného vkusu, abychom nezabíhaly do vystřednosti a z ozdoby neučinily nestvůru, křiklavou protivu krásy.

Doporučujeme zde dobrou volbu vzorů a barev.

7. Šňůrkami neb lýčkami.

Šňůrkami i lýčkami zdobíváme okolek, klademe je po způsobu vázanky nad lem dvěma i více řady. Platí zde totož pravidlo jako při záhybkách. Volíme také barvy pestré, nejvíce černé, červené, světlomodré. Někdy z nich sestavujeme vzory, o čemž, i o tom, jak se přišívají, podáváme popis dále.

C.

Švy ozdobné.

Ozdobné švy nastolily se v šití s prvním krasocitem. Lidé pokryvše tělo, zatoužili po ozdobě. Nejprve pošívaly švy spojovací ještě na vrchu ozdobnými stehy, z čehož se vyvodil způsob, ozdobovati podobnými švy oblek i tam, kde není spojení.

Ozdobných švů lze nejspíše studovati na starých slovanských šněrovačkách. Slované, zvláště Rusové, pak Skandinavci, Uhři vynikali a vynikají podnes uměním a zálibou v ozdobných švech.

Ozdobné švy napodobíme lýčkami, šňůrkami a jinými spletenými úzkými vázankami, ano nahraďujeme jich i perlemi. Při perlích třeba velké opatrnosti, abychom se neprohřešily proti vkusu.

Ozdobných švů základem jsou ozdobné stehy, jež jsme výše popsaly, a každá ozdoba, jež vznikne kladením jednoho, neb druhého, anebo dvou ve spojení, ze stehův ozdobných, je ozdobný šev. Krášlíme jimi nejvíce okolky lemů, mimo to také části obleku v jiných směrech; avšak tu je již třeba vkusu. Nesmíme zapomenouti, že ozdobný šev, ač tvoří pruh, není vázankou, a že nesmí libovolně probíhati sem a tam. Šev vždy jen spojuje, neb ukončuje. Ozdobný šev smí se tudíž umístiti pouze tam kde by mohl býti šev spojovací, nebo lemující.

Ze švů ozdobných vyvinul se způsob poutání obleků: knoflíky, šněrováním, háčky, sponkami, kalouny, vázankami, růžicemi, a pod.

Ze švů spojovacích čítati lze ke švům ozdobným také řetízok.

Šněrování.

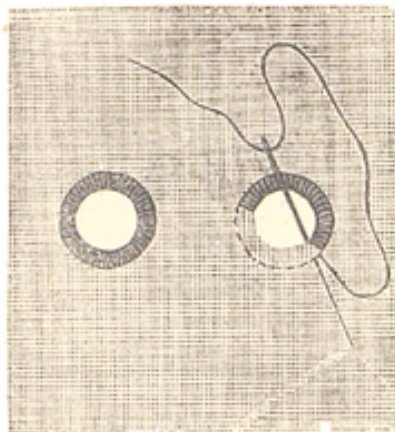
Šněrování zastupuje šev a podobá se úplně starodávné obnitce. Pontá, ale také zdobí.

Do dvou obrub částic obleku, jež chceme spojit, ušijeme kulaté dírky, které úzkou vázankou propletáme, jinak šněrajeme. Činíme tak proto, abychom spojídlo zase rozvolniti, i dle libosti opět spojití mohly.

Dirka kulatá. (Obraz 16.)

Nakreslíme si kroužek v objemu 1 $\frac{1}{2}$, protáhneme výkres předním stehem a pak menší kroužek a prostřed vystříháme, čímž se utvoří dírka.

Dirku obtáhnoutou a prostříženou urovnáme si k šití a sice dvojným způsobem: buď bodcem ji ukuláme, aneb jehlou od levé ruky k pravé do rubu založíme. Pak ji obšíváme, aby se netřepala, stehem obšívacím, při čemž nabíráme na jehlu tři nitě hluboko.

Obraz 16.

Stehy musí býti hustě kladeny.

Přišívání knoflíku.

Někdy také dvě částice poutáme knoflíky.

Tu ušijeme po jedné straně dírky pro knoflíky, na druhé knoflíky přišíjeme.

Spoutání knoflíky je původu řeckého.

Knoflíky zhotovují se z kosti, kovu, nití a látek, často se i bohatě zdobí.

Pro bílé prádlo upotřebujeme obyčejně tři druhy knoflíků: nitěné, plátěné a perleťové.

Prvé dva druhy přišíváme způsobem trojím, šijíce vždy uprostřed knoflíku.

Při prvním způsobu ušijeme několik stehů křížkových na sebe; při druhém rovnáme stehy kol středu do hvězdy; při třetím ušijeme uprostřed z perlových stehů malý kroužek.

Zapošití nití je při každém způsobu jedno a totož. Vypíchneme jehlu od rubu k lícu pod knoflík, nit obtočíme kol knoflíku několikrát, načez opět vpíchneme na rub, kde nit zapošijeme.

Třetí druh knoflíků má v středu provrtané dírky, do kterých, píchajíce křížem, buď všijeme několik stehů křížkových, buď do čtverečku stehy klademe. Zapošití je totéž jako při prvních.

Podlouhlá dírka pro knoflík. (Obraz 17.)

Rozstříhne se dvojitá (nikdy jednoduchá) látka, dle velikosti knoflíku vždy rovně.

Látka se položí přes ukazováček, a palcem a prostředním prstem se přidrží.

U zástříhu píchneme se do zadního kraje 4 nitě daleko a vypíchneme se k přednímu kraji opět tak daleko, že jest na jehle 8 nití.

Než-li se dírka obšívá, prošijí se předními stehy obě strany 4 nitě od kraje, neb místo předního stehu se nit jen podloží.

Toto prošití jest základní nit.

Látku položíme si tak, aby dírka ležela na ukazováčku vodorovně, pak vpíchneme do stehu nejprvnějšího a vpíchneme v zástříhu přímo proti

Obraz 17.

sobě, že jehla leží kolmě, ale nevytáhneme ji. Nyní uchopíme pravou rukou nit, která je v jehle navlečena, tudíž nit dvojitou, obtočíme ji od pravé strany k levé kolem špičky jehly, načež jehlu vytáhneme a od sebe nit přitahujeme, aby se steh připevnil.

Vpíchneme se těsně vedle všitého stehu stejně daleko od kraje a pokračuje se takto v šití až ke druhému zástřihu, čímž jest jedna strana obsita. Na přitahování stehů mnoho záleží a musíme k tomu hleděti, aby ležel jeden jako druhý, nebo přitahováním pravidelným utvoří se řada uzlíčků uvnitř dírky. Nyní nalezá se nit těsně u zástřihu, vpíchneme se za základní nit druhé strany, vypíchneme se za základní nit přední strany a tak udělají se tři stehy na sebe; těmi dírka se přitáhne, aby se nerozvírala.

Propichujeme látku na veskrz, přešíváme tyty tři stehy týmže způsobem, jakým jsme obšívaly dírku. Stehů vypadne 8—9 po celé šířce dírky. Toto nazýváme zámečkem. Nit máme nyní u základní nitě druhé strany; vpíchneme se těsně pod poslední steh a vypíchneme se v zástřihu druhé strany. Práce se obrátí, abychom měly druhou stranu k sobě a šije se jako první.

Sponka druhá se provede právě jako první.

Šité poutko pro knoflík.

Poutko šijeme na způsob dvojitý: točené a šité, ale základ obou jsou vždy nitě kladené.

a) Točené.

Vypíchneme jehlu v lemu, kde se má přišít poutko, a opět do téhož bodu vpíchneme, tvoříme z nitě smyčky tak dlouhé, jak má býti poutko velké. Smyčky musí býti jedna jak druhá.

Máme-li jich počet dostatečný, pro sílu poutka potřebný, tedy propíchneme jehlu mezi oběma látkama lemu tak daleko, jaká má býti prostora pro poutko, a vypíchneme ji. Na hořejším konci vpíchneme nyní jehlu středem kladených nití a kroulíme je tak dlouho, až se smyčky stočí, aby se podobaly šňůrce, načež tuto šňůrku na lemu připevníme.

b) Šité.

Napneme nitě na látce sem a tam tak volně, jak velké má býti poutko. Máme-li žádoucí počet nití napnutý, obšijeme je všechny stehem kroužkovým.

Při naplnění niti vpřehneme vždy do lemu, kde má poutko začítí a zase tam, kde máme skončítí, při čemž bedlivě toho dbáme, aby se nám nitě kladly stejně.

Vázanka.

Mimo knoflík poutáme dvě částice také vázankou, a tu buď vázanku přišíváme na obou koncích, buď vázanka již byla ozdobou a konce její splývající vázou se. Konce jmenujeme pavějkami.

Při šití bílého prádla upotřebujeme nejvíce vázanek tkaných, z nití lněných, neb bavlněných, méně z nití hedbávných, ač také rády zdobíme prádlo, zvláště dětské, vázankami barevnými.

Zde třeba však volby a dobrého vkusu. Není každá barevná vázanka pro každý věk, pro každý předmět, a bohužel, naše pohlaví má mnoho hříchů esthétických na svědomí, které spáchalo zneužitím vázanek.

Obyčejná vázanka v oboru bílého prádla jmenuje se běžně kaloun, i podržíme tento název pro vázanku lněnou neb bavlněnou, na rozdíl od vázanky hedbávné.

Přišívání kalounu.

Kaloun se přišívá na rub.

Založí se na 5^m a položí na předmět, kde má býti přišit tak daleko od kraje jak jest široký, aby přišívaná část kalounu tvořila čtverec. Tři strany se na rubu obrubovým stehem přišíjí a čtvrtá na líc přištepuje na kaloun, aneb též po rubu křížkovým stehem přišíje.

Na druhém konci se kaloun úzce zaobroubí.

Pavějka.

Ve starověku označovala se pavějkami důstojnost osoby neb vznešenost slavnosti, a tento ráz její udržel se až na dnešní den. Zdobíme jí věnce, síně kostelní, kytice, prapory, ano pro zvýšení ceny vyšíváme jí i zlatem, stříbrem, hedbávím.

Pavějka je ozdoba polétavá a k ženskému obleku sluší; avšak třeba hospodařítí i délkou, i šířkou, i barvou, abychom vznešené neučinily směšným.

Vázeme-li vázanku, uvážeme přirozeně uzlík. Uzlík ten zdobíváme smyčkou, co nejjednodušší ozdobou, a také růžicí. Obě tyto ozdoby

umísťujeme také, tam, kde nevážeme, ale spojení pouze okrášlením naznačiti chceme, jako při ozdobných švech.

Pak se smyčka a rúžice pevně ušije a přišije.

Smyčka.

Smyčka nesmí býti nikdy bez pavějky, totiž bez konců, nebo ona vlastně je ozdobné ukrytí spojení dvou vázank. Nemá-li konců, je bezúčelná.

Vázanka se přeloží a spojí na způsob věnce, jen že kulatý ráz jeho zanikne a utvoří křídlo, čili smyčku. Smyčka má též účel spojovací jako knoflík a zdobíme jí: pásy, živůtky na ramenou a na prsou, podvazky, pásky na rukou, střevíčky, karkulky, podušky, vůbec veškerý části obleku a bílého prádla, kde se buď spojuje, buď uzavírá. Již Řekové libovali si v ozdobě smyčky, ano v 16. století vedly až k přepychu.

Rúžice.

Ze smyčky povstala rúžice. Rúžice musí míti nejméně čtyři smyčky, ale může jich míti až deset, i více. Rúžice není pouze znakem spoutání jako smyčka, aniž si žádá koncův, a volno jí okrášliti oblek dle libosti. Ona jen zdobí, a je jaksi svobodným občanem v říši ozdoby.

Šňůrky.

Ozdobný šev také často zastupuje šňůra. Krásocitní Řekové ji arci rádi zakrývali, ale Rusové, Poláci, Uhři mají šňůra za hlavní ozdobu krojí svých národních.

Plastický útvar šňůry dodává vzoru jí pošíťému zvláštní ráz.

Mimo šňůru volíme také lýčku za ozdobu.

Lýčky.

Lýčky, běžně u nás zvané souches, jsou úzounké, spleťané kalounky, po způsobu šňůrek, utkané buď z vlny, z bavlny, z hedbáví, i ze zlata a stříbra.

Kdežto šňůrka je úplně zakulacená, jsou lýčky více ploché.

Pošívání oběma druhy je jedno a totéž, obé stejně oblíbeno, a obé zastupuje v šití ozdobné švy.

Posívání šňůrkami a lýčkami.

Ozdoba tato se klade tam, kde by se dal buď umístiti šev spojovací, buď pro vyznačení, buď pro ozdobu.

Zdobí se takto také okolky lemu, ano i plochy. V poslednějším případě zastupuje vyšívání, anebo je provází, má-li vzor někde více vystoupiti. Je tudíž obojíživelněkem, a že mluvíme o posívání ozdobném šňůrkami již při šití, činíme tak proto, že hlavním stehem svým rozhodně je ozdobou šitou, ne vyšívanou.

Nejoblíbenější je při prádle dětském, při oblekách, na fěrtouškách, na sukních za okolek lemu a p.

Hlavně třeba dbáti, aby se nám při šití látka nekrčila, a šňůrka, neb soutacho, kladla se rovně.

Při šití pícháme do prostřed šňůrky, nebo lýčky, již posíváme.

Přišíváme je stehy předními, nití téže barvy.

Vpícheme při začátku šití do látky bodcem malou díрку, skrze kterou šňůrku neb lýčku protáhneme a na rubu koneček zapošijeme. Šňůrku nebo lýčku nyní položíme napnutě na látku a bedlivě je prošíváme, jakž už řečeno, kladouce stehy hustě vedle sebe, aby ozdoba pěkně přiléhala a netvořila mezer. Došodše s prací ku konci, učiníme opět díрку do látky, protáhneme ozdobu skrze ni na rub, kde koneček zapošijeme.

Posíváním tímto lze vytvořiti množství vzorů.

Vzor se buď předkreslí na látku, buď na tak zvaný ledbávný papír, který přistehneme na předmět, kde má býti ozdoba umístěna, a přišíváme pak šňůrky nebo lýčky přísně po čarách tažených ve vzoru. Při poslednějším způsobu dlužno dbáti pravidla, abychom píchaly i skrze papír, i skrze látku. Ukončivše práci, roztrháme papír, očistíme veškery zbytky a vzor pošíť zůstane na látce.

Někdy se látka, je-li tenčí, připevní na plátno voskové, aby se neskrčila. Při bedlivém pozorování netřeba však toho, a dostačí, když látku v ruce napneme a pevně palcem přidržíme.

Kde vzor tvoří ostré úhly, přeložíme šňůrku nebo lýčku do pravého úhlu; kde vzor tvoří křivé zatáčky, napneme je silněji na látku a přejedeme je několikrát rukou, až okraje jejich samy se položí na látku, a s ní takofka spojí.

Střihání.

Seznámivše se s veškerými druhy stehů a švů, i se spůsoby šití, přikročíme nyní k popisu šití prádla; avšak tu staneme u nového oddílu práce: u střihání.

Má-li oděv, nebo předmět jakýkoliv, který šijeme, míti tvar přiměřený, je první podmínkou, rozdělití látku v takové částice, ze kterých by se dal sestaviti, aby byl i úhledný, i pohodlný a vyhověl účelu svému.

Střihání je tudíž základní prací šití.

Není to práce snadná, ale nejvýše důležitá. Co nám platny veškery stehy i švy sebe dokonalejší a krásnější, nespojují-li celek důkladný a podařený!?

Střihání žádá ruky jisté, pevné, oka cvičeného, rozpočtu přísného a soudnosti.

První střihy ať si každá začátečnice nastřihá z papíru ne jednou, ale vícekrát, až dovede jistě a hbitě nůžkami stříhati a porozumí tvarům všem.

Ku střihání je nám třeba dobrých nůžek, míry, tužky, špendlíků, papíru nebo látky.

Nůžky.

Nůžky zvolíme si z dobré ocele, naostřené, vždy větší, z nichž jeden nožek má špičku kulatou, druhý zašpičatělou.

Střihání pravidelné si žádá, abychom nůžky držely v pravé ruce pevně. Nevládne-li ruka nůžkami jistě, nadělá do látky rozličných zástřihů, i odchýlí se často od vzoru.

Abychom s větší silou a jistěji stříhati mohly, navlékneme do většího otvoru nůžek, jakéž jsou na dolní části držadel, oba prsty: ukazováček i prst prostřední, do druhého pak palec.

Nůžky držíme, aby nožík zakulacený přešel nahoru. Pak pravidelně, stejným a určitým pohybem ruky nůžky otevíráme a zavíráme.

Oko dbá při střihání přísně rozměru a sleduje buď běh nitě tažené, buď střihu nakresleného, buď jen založený pruh.

Střihání dělíme ve způsob trojí: rozstřihování, obstřihování a přistřihování.

Prvé než popíšeme způsoby střihání, promluvíme o látkách. Nelze arci v knize této podati snad pojednání důkladného, ale nelze opět přejíti přes tento předmět dále bez povšimnutí.

Základem pěkného prádla je dobrá a vhodná látka, aby práce nebyla buď marná, buď neúhledná.

Látky.

Každá látka, kterou můžeme propíchnouti jehlou, neb jehle podobným špičatým nástrojem, jest uspůsobilou pro šití.

Látky dělíme: na látky z říše živočišstva a z říše rostlinstva.

K prvním čítáme: kožešiny, kůže, vlněné a hedbávné látky; k druhým: kůru stromův, lněnou a bavlněnou tkaninu.

Šití kožešin i koží sabá v obor průmyslu, jako: obuvnického, kožešnického, rukavičkářského a p., a v našem spisu pojednání o nich odpadá.

Kožím nejpříbuznější kůra stromův u nás je známa v oděvu jedině v jednom výrobku: v lýčí. Šijí se z něho klobouky, pokrývky; avšak i tato práce vpadá v průmysl. U mnohých národů mimoevropských, i u těch, kteří dosti pokročili v osvětě, jest kůra jako kůže oblíbenou oděvní látkou.

Nejrozšířenější a pro náš spis nejdůležitější látky oděvní jsou tkaniny vláknovité: lněná tkanina, hedbáv, vlněná i bavlněná tkanina.

Uvádíme zde jména látek pouze v základních vlastnostech vlákna jejich. Každá tkanina má zase více druhů látek, jež mezi sebou jsou spřízněny, jako vlna: sukno, kašmír a jiné tkaniny podobné; hedbáví: atlas, brokat, aksamit a t. d.

Hedbáví a vlna mají větší úlohu přidělenou v průmyslu oděvním, než v oboru šití domácího.

Pro náš spis nejdůležitější a hlavní je látka lněná a bavlněná; podřízené látky jsou: hedbávné a vlněné.

Kdybychom přibuznost vláknovitých tkanin rozříditi chtěly, kterak se nám jeví v lesku, v měkkosti, vůbec v slohu, řekly bychom, že lněná a hedbávná tkanina k sobě se druží, vlněná pak zase s bavlněnou.

V šití prádla zastoupeny jsou následující látky lněné: plátno, batist, činovatina, damašek, kanafas, linon.

Z bavlněných: muselín, širding, dvojtkanina, barchent, katun a jiné hladké, pruhované i květované tkaniny v niti bílé i barevné.

Látky lněné.

Hlavní vlastnosti lnu jsou: pevnost, tažitost, jemnost. Tyto vlastnosti pojistily látkám lněným světové a slavné jméno jejich: býti látkou nejjemnější, nejpevnější, nejtrvanlivější.

Tím cena látek lněných stoupla a lze si také vysvětliti, proč české hospodyně od jaktěživa si zakládaly na bouatství plátna a vinutí, jež uschovávaly ve vysokých trublicích.

Že látky lněné vynikají svěžestí, pružností, hladkostí a pevností, pojistilo jim i v umění čestné místo, a že se dají práti, skládati v pěkné záhyby, táhnouti, škrobiti i hlatiti, jsou oblibeny pro šití prádla. Prádlu lněnému dává se vždy přednost před bavlněným.

Látky lněné se pravidlem nebarvívají. Jakosti jejich přísluší nejvíce barva bílá a proto je bílíme: buď na slunci, buď lučebnický.

Pro ušetření prádla častého, zvláště na oděv pracovní, i lněná látka se barvívá; avšak krásnější je, zůstane-li v tomto případě látka rezná v původní barvitosti své.

Od paměti byla pro látky lněné oblíbenou barva modrá indigo, a nedávno ještě byl u nás v Čechách ve květu průmysl barvířský. Nyní venkovanky už jen s řídou výjimkou přinášejí plátno do barvy, a „modračky“, jakž nazývaly sukně plátěné na modro barvené, mizí z kroje národního.

Na Moravě i v jiných krajinách se ještě plátno barví a tlačí, a jest oblíbeno na povlaky, mimo sukně, fěrtochy, plachetky a p.

Plátno.

Lněné látky tkají se buď hladce, buď činované, buď tažitě.

Hladká látka jmenuje se plátno.

Plátno je buď hrubé, střední anebo jemné, dle toho jaká je nit tkaniny. Toto rozřídění určuje jeho cenu. Nejjemnější plátno nazývá se batistové.

Rozeznáváme také mimo to plátno ruční, totiž tkané na stavu tkalcovském, a strojové, tkané pomocí strojův.

Poslednější druh je obyčejně rovnější a tenčí, ale mnohé hospodyňky dávají přednost prvnímu druhu, že prý je trvanlivější, což ovšem je náhled pravý.

Plátno jest tkanina proplétaná.

Nitě, které běží po délce kusu jmenujeme osnovou, ony, které jdou po šířce, tedy příčné, zoveme útek.

Jde-li hospodyňka nakoupiti si plátna, bývá často v nesnázích, kterému přednost dáti. Kde ještě v domě se přede a příze dává ke tkalci, tam se ví jistě, jaké plátno je dobré; ale hůře je s kupovaným.

Kupované plátno bývá s bavlnou smíšeno; tím ztrácí ceny a trvanlivosti. Rozeznati v bíleném plátně přimíšenou bavlnu, je velmi nesnadno.

Není vždy po ruce v domácnosti, tím méně v obchodě, mikroskopu, skrze který by se plátno prohlédlo, nelze také vždy a každé lučebnickými prostředky přesvědčiti se o jakosti nitě plátna; ale jsou přece některá pravidla, kterých lze nám zde uvéstí a kterými se může hospodyňka při koupí řídití.

a) Lněná nit se bavlněná více leskne; b) lněná nit je těžší; c) bavlněná nit se pravidelně trhá po látce, lněná nit nesmí se ani trhati, je-li dobrá a nebyla-li v bělidle přepálena; ale trhá-li se přece, trhá se nepravidelně, a vyčnívající nitě po obou stranách jsou rozdílné délky; d) mneme-li látku v ruce, možno nám rozeznati lněnou nit od bavlněné takto: cítíme-li v konečkách prstů, že nit je hladká a studená, je to nit lněná; bavlněná je vždy, zvláště po vymnutí, drsná a teplá. e) Vytáhneme-li z látky nit, a přetřhneme-li ji, utrhne se nám lněná nit rázně a krátce, ale bavlněná zůstává delší vlákna; f) vypereme-li kousek látky na vzor dané, poznáme hned, je-li s bavlnou smíšena, nebo bavlna se v prádle srazí a tkanina se kadeří; g) postříkneme inkoustem kousek plátna, které jsme dříve navlhčili vodou; zůstane-li inkoust jako kaňka státi, je plátno dobré, rozběhne-li se po látce, je nepravé; h) zapálíme-li kousek plátna a toto hoří jasně, je plátno dobré, když ale jen doutná, nepravé.

Veškeré tyto uvedené pokusy nezabrání arci, abychom za čisté plátno koupily míchané bavlnou, poněvadž se nyní bavlna se lnem již tak uměle spřádá, že jen znalci mohou pravé plátno od smíšeného rozeznati s jistotou. Vůbec snad už ani nepřijde v obchod plátno čisté, pravé lněné, nesmíšené!

Při koupi plátna musíme také hleděti na to, aby kraje byly rovné, husté a pravidelně tkané.

Ve tkaní nelze obejít se bez uzlíčků, které mají býti vázány vždy jen po straně jedné. Tato nazývá se rubem. Vůbec nemá býti však mnoho uzlíčků v plátně; uzlíčky prozrazují, že se tkalci nit často trhala, a že tudíž není asi pevná. Nepevná nit, nepevné plátno!

Nitě mají býti na plátně kulaté, stejné a dobře stloukané.

Při koupi mněme plátno, je-li škrobené. Obyčejně bývá to tkanina řídká a ráda se pak trhá.

Nejlepší plátno je, které si hospodyňka sama utkati dá, zvané plátno domácí.

Plátno domácí přichází také v obchod, ale lze je koupiti pouze od venkovanek, kteréž je samy prodávají. V Čechách se méně nyní pěstuje len, tudíž i přádlo, méně také je pravého plátna domácího, čehož je nám želeť z příčin nejedných; ale na Moravě kvete ještě lnářství, tam také lze plátno právě koupiti.

I v obchodu překupním, ve velkém se vyrábí právě lněné plátno, jež se nazývá plátno domácí. Proslulé druhy jeho jsou: české (rumburské), vestfalské, sasolužické, moravské, slezské.

Domácí plátno po prádle se více leskne než strojové.

Plátno tkané z bílené příze jmenuje se bělopřezné; je dražší, žlutší, ale stálejší.

Šíře plátna je rozličná. Obyčejná zove se šestičtvrtní 90 %, je také ale až 150 % široké plátno v obchodu.

Batistové plátno je na rozhraní mezi plátnem a batistem.

Batist.

Batist je nejjemnější lněná tkanina, která se volněji tká a nestlouká jako plátno, a zvláště pečlivě se bílí, aby byla běloučná.

Nejznamenitější je francouzský batist, pak holandský, český, švýcarský, saský i slezský.

Linon.

Jest to tkanina lněná, tenká jako batist, jenže se tká mnohem řidčeji. Jest to látka krásná, jemná a trvanlivější jiných podobných tkanin z bavlny.

Tká se buď hladce, buď čárkovaně, buď květovaně. Šlje se z něho ženské prádlo výstrojně, zvláště se bere na vyšívání v bílém, že je pevný.

Také se říká, ale neprávem, linon látce bavlněné v téže tenkosti; avšak pak to není nic jiného, než naškrobený hustý organtin.

Linon se tká nejvíce ve Francii a v Nizozomsku.

Tažité.

Látky lněné tkávají se také vzorkovaně. Zabrujeme je v názvu: tažité nebo tažití, a to zajisté proto, že se při tkaní plátna proplétají nitě jedna za druhou, kdežto při látkách tažitých křížuje se někdy třetí i čtvrtá, pátá nit a t. d. Tímto křížováním nití v určitém rozpočtu tvoří se na látce vzory a že se nitě vypuštěné povrchu táhnou, odtud asi název tažité látky.

Dělíme je všeobecně na: činovatinu a damašek.

Činovatina.

Obyčejně bývají tkány takto látky na povlaky pruhované i kostkované, bílé i barevné. Říkáme této látce obecně gradl.

Jest to dvojtkanina, na které se střídá lesklá, lněnému vláknu vlastní barvitost s mdlou. Střídání to je základem krásy a zvláštností této tkaniny.

Tkají se takto i ubrusy, ubrousky a ručnicky obyčejně na půdě atlasové, kostkované, proužkované i drobně vzorkované.

Damašek.

Vysoký stupeň umění tkalcovského dostihlo tkaní damašku, který se tká nejen ze lnu, ale i z bavlny, hlavně z hedbáví a z vlny.

Již činovatina podává krásných, umělých vzorů dosti, ale damašek, který se tká na stavech Jaquardových, jest vrcholem umělecké tkaniny.

Původně tkal se damašek jen z hedbáví; později teprva z vlny, lnu a bavlny. Název jeho jest od města Damašku, kde býval hotoven. Jest to tkanina umělými výkresy a květinami zdobená, které se tvoří proplétáním nití.

Zvláštní mdlý lesk nitě lněné činí ji spůsobitou pro tkaní damašku. Damašek lněný bývá jednobarevný. Na lici jeho jsou lesklé ozdoby na mdlé půdě, na rubu zase mdlé vzory na lesklé půdě.

Jsou to překrásné výkresy bílé v bílém, jež se zvedají na půdě tkané, a pro tuto zvláštnost damašek lněný zápolí s hedbávným atlasem, co se týče lesku a krásy.

Tkají se takto látky na povlaky, stolní prádlo i ručnicky.

Kanafas.

Jest to hladká tkanina lněná, ale barevná. Obyčejně bývá tkaná v niti bílé a červené turecké přízi, nebo v niti bílé a modré, i v niti bílé, modré a červené.

Vzory tvoří se kladením nití barevných osnovaných v užší i širší pruhy. Na útek se beře nit bílá. Má-li vzor býti kostkovaný, i útek je z barevné nitě, dle rozpočtu kostky.

Kanafas je oblíben na povlaky, fěrtochy a sukně.

Látky bavlněné.

Bavlna jest dobrodějkou člověka, nebo láce její umožňuje, aby i chudina ošatila se slušně.

Bavlna liší se ode lnu tím, že vlákno její po způsobu vlny se kadeří, kdežto lněné zůstává vždy hladké a rovné. Známkou, že je bavlna dobrá, je délka vlákna jejího, pevnost a bělost. Nesnadno je hospodyně rozeznati, která bavlněná látka je lepší, ale přece pozná, je-li tkanina z bavlny druhu spodního nebo prvního.

Bavlněné tkaniny zahrnují se v obchodu názvem kaliko, že poprvé v Calicutě v Indii byly tkány. Dělí se na: vzorkované a hladké.

Obyčejné hladké tkaniny bavlněné jsou: katun, širding, perkal, jaconnet, batist, cambrik, musolín a jiné látky, jež v obor šití šatů vpadají.

Hladké tkaniny bavlněné jsou starší vzorkovaných, a také stálejší. Jako při plátně rozeznáváme osnovovou nit a utkovou.

Katun.

Tkanina, která především bavlně jest vlastní, jmenuje se katun. Potiskuje se také barevnými vzory, anebo se barví. Špatné tkaniny se obyčejně naškrobí, apretují a celé barvou pokryjí, aby se zakryla chudoba jejich vnitřní.

Beře se na sukně, fěrtoušky, malé povlaky a p.

Širding.

Tato tkanina čítá mnoho druhů od nejhrubší látky k nejjemnější. Ze širdingu se nejvíce šije bílé prádlo, a zastupuje dobře plátno. Je to látka jemná i stálá a při mnohých předmětech lépe upotřebiti jí, než hrubého plátna. Šijeme-li z ní mužské košile, dáváme k nim nápreenky z plátna, poněvadž bavlněná látka se neleskne.

Cambrik.

Rozeznává se od předešlé tkaniny pouze nití jemnější a měkkostí ve hmatu. Koná tutouž službu v šití jako širding, jmenovitě volíme jej pro jemné prádlo výstrojné a ženské ranní obleky. Nejjemnější cambrik jmenuje se perkal.

Perkal.

Tímto názvem se vlastně zahrnují veškeré bavlněné tkaniny, utkané hustě po způsobu plátna, ať už jsou nitě hrubé, jemné, bílé, barevné anebo potištěné vzorky. Hrubší perkaly, které se vůbec výhradně jen tisknou, jmenují se také kaliko.

Z perkalu barevného se také šijou mužské košile.

Jaconnet.

Jest to jemná, průhledná a měkká tkanina, buď bílá neb barevná.

Batist.

Tkanina velice jemná, ale není hustě tkaná. Je nejvíce bílé nitě, ale také barevné. Šijou se z ní šátky kapesní, ranní obleky, prádlo ozdobné a t. d.

Muselin (Mousseline).

Nejjemnější tkanina bavlněná jest muselin, ve které zvláštnost bavlny nejvíce vystupuje.

Látka jest jemně a mechově kadeřavá, od čehož prý se název látky odvozuje. Dle jiných opět má své jméno od osady Mussoli nebo Massul v Mesopotamii. Krajina tato proslula již v dávném věku svými jemnými tkaninami z bavlny. V Evropě není tkaní jemných látek bavlněných dlouho zavedeno.

Veškeré jemné, téměř vzdušně tkané látky bavlněné z Indie pocházejí.

Známý je muselin švýcarský, anglický a francouzský.

Muselin je oblíben pro šití prádla ozdobného, zástěrek, záslon, čepců a p.

Nanking.

Jest to látka orientálského původu, tkaná po způsobu plátna, hustá, pevná a trvanlivá, je-li pravá. Původní barva nankingu je žlutá, přirozená to barva bavlny žluté; avšak za našich dnů je téměř vždy nit barvena na žluto.

Činovatina bavlněná.

Sem čítáme z látek pro šití prádla oblíbených: barchent, piqué, gradl, damašek, kepr a t. d.

Jsou to látky tkané buď ve dvojitě niti, buď tažitě, jejichž povrch má vzory vyražené, někdy čtvercované, jakoby se látka byla proštepovala.

Barchent.

Jest to látka po rubu drsná, vlnitá nebo chlupatá, po druhé buď vzorkovaná, buď jen prostě tkaná. Že je látka po jedné straně chlupatá neb drsná, po druhé šůrkovitě neb žebírkovitě prohloubena, dává jí ráz síly a teploty. Šijí se z ní části prádla, které mají hřáti.

Piqué.

Jest to látka vzorkovaná, silná, a přece v niti jemná. Je oblíbena na noční kabátky, sukně i na šaty a vesty pro pány. Je hrubší, jemný i nejjemnější druh.

Gradl bavlněný.

Tká se činovatě, jako lněný, jenže není tak pevný. Činovatě se tká také bavlněné prádlo stolní a ručníky.

Damašek.

V umělecké tkanině nemá bavlna štěstí. Nit její nemá lesku jako lněná, a proto damaškového rázu ztrácí a vzory nikdy tak pěkně nevystoupí. Arci našla se již apretura, kterou se dnes nabrazuje uměle původní a přirozený lesk lněné nitě; ale krása trvá pravidlem pouze do seprání.

Tká se jako lněný damašek a hotoví se tak i stolní prádlo i ručníky.

Kupuje se na povlaky, noční kabátky a p., že je lněného lacinější.

Ostatní látky, které výhradně nepotřebují se pro prádlo domácí a oděvné, vypouštíme z naší úvahy.

O tylu, látce mřížkované, která se tká ze lněné i z bavlněné nitě, promluvíme v knize: „Vyšívání“.

Bavlněný kanafas.

Tká se jako lněný, ale není tak stálý a neleskne se. Za to opět je lehčí a příhodnější na malé povlaky i na zástěry kuchyňské.

Příprava látky k stříhání.

Plátno se rozstřihuje po niti tažené z látky, bavlněná tkanina se pouze trhá.

Plátno, byť i je po tažené niti jsme byly stříhaly, bývá přec nerovné, neboť přeložíme-li je v páli, stříhané kraje k sobě nepřilehají. Tuž jest nutno, abychom plátno srovnaly. K tomu cíli vytahujeme je kosou od pravé strany k levé a pak zas opáčně, načež se rovně po útku srovná; obě se opakuje až ustřižené plátno v osnových i stříhaných krajích se srovnává.

Látky bavlněné se srovnávají jako plátno.

Vytahování niti z plátna.

Již při stehách mluveno bylo o tažených nitích z látky; avšak nepopsaly jsme práci, zůstavivše si popis až při stříhání, k němuž vytahování niti patří.

Chceme-li z plátna táhnouti nit, vytáhneme nejprvé špičkou jehly koneček její z látky, a zachytíme jež palcem a ukazováčkem pravé ruky. Plátno nebo látku vezmeme do ruky levé, načež nit, kterou táhneme, nehty obou prstů pravé ruky, kterými ji držíme, zvolna posunujeme dále, až ji celou vytáhneme.

Při tomto způsobu tažení nitě bolí velice koncečky u prstů; pročez se táhne častěji takto: nit, kterou jsme zachytily na jehlu, vytáhneme, a na jehlu obtočíme. Pak pokaždé, když jsme levou rukou plátno dále posunuly, nit taženou kol jehly obtáčíme a vytahujeme.

Je-li látka tuze škrobená, nebo trhá-li se nit často, tedy látku tam, kde nit táhneme, promneme rukama, aby změkla. Pak nit povolí a lehce se vytáhne.

Jest třeba dbáti toho bedlivě, abychom, když se nit přetrhne, opět tutouž našly a netáhly nit vedlejší. Přetrhne-li se nit, opět jako při začátku jehlou si ji povytáhneme.

Látky bavlněné obyčejně se trhají, kdyby se měly rozstřihovati, čímž tažení nitě odpadá.

Rozstřihování.

Nejjednodušší způsob stříhání je rozstřihování, kterým látky rovnoběžně po niti buď osnovové, buď útkové, rozstřihujeme.

Při bavlněných látkách není toho ani třeba, nebo zde lze látku pouze roztrhnouti, když na kraji do ni zastříhneme.

Při plátně táhneme nit, kde chceme látku rozstříhnouti a v mezeře této tažené nitě stříháme.

Tak se rozstříhají nazvíce ubrusy, ubrousky, ručnky, šátky kapesní a p.

Při ubrouskách bývá vetkána červená neb jinobarevná nit, která určuje rozhraní, a po níž se stříhá.

Obstříhování.

Těžší a složitější je už obstříhování. Koná se pomocí dobrých stříhů, zvláště k tomu upravených a z papíru nastříhaných.

Když jsme si zvolily již vhodný stříh pro ten neb onen předmět práce, položíme jej na látku, z níž chceme stříhati.

Abychom neprostříhaly látky marně, zkusíme a klademe stříhy tak dlouho na látku, až nalezneme nejvhodnější položení, při kterém by se vystříhalo nejméně látky a nezůstalo nám žádných ostřížků.

Mnoho ostřížků je známkou, že jsme při stříhání málo přemýšlely a bez rozvahy stříhy kladly, jak se nám namanulo. Zde platí staré přísloví: „dvakrát měř a jednou řež!“ Avšak řekněme: tři- i čtyřikrát měř, prvé než stříháš do látky.

Když jsme našly nejvhodnější umístění stříhů, tedy si jeden po druhém naplníme na látku špendlíky, aby se nám při stříhání neposunuly, a my bezstarostně mohly kolem stříhu látku stříhati.

Stříhající, sledujeme obrisy stříhu, avšak nikdy nestříháme těsně při něm, nýbrž pamatujeme na šev, pro který nám třeba látky založiti; tudíž jedno založení nutné pro šev kolem stříhu přidáváme.

Také si můžeme stříh dříve kolem obrýsu jeho na látku tužkou obkresliti, a pak po čáře takto tažené stříhati, zůstávajíce vždy kousek látky pro šev. Při tom máme ještě tu výhodu, že si přede stříháním můžeme učiniti představu o přistříženém předmětu, ano i rozměřiti si, jak nám látka stačí.

Hlavně upozorňujeme, že je vždy výhodněji stříhati z celého kusu látky, nikdy ale odstříhovati si jen na jeden předmět látku zvláště. Více ušetříme, stříhající v celku, a nezbude nám nikdy tolik ostřížků.

Přistřihování.

Přistřihování je nejtěžší z oboru střihání, poněvadž podlehá určitým pravidlům, přísnému rozměru a koná se od ruky beze střihu, pouze pomocí rozpočtu. My přistřihujeme samy, jsouce při práci činnými. Počítáme, myslíme a podrobuje se rozpočtu nezvratnému, tvoříme samostatně.

Při obstřihování promine se ještě tu a tam nějaký ten ostřížek, ale při přistřihování jest to důkazem, že není pracovnice úplně obeznalá v oboru přistřihování.

Pravidla přistřihování jednotlivých částí prádla popíšeme při každé práci zvláště v oddílu: Bílé prádlo!

Šitá mosaika.

Pro začátečnice, které neumí zacházeti ještě nůžkama, je výhodné, cvičí-li se ve střihání menších tvarů měřických, jako: čtverců, troj- a vícehranů, kruhů, polokruhů, obdélníků, nejdříve z papíru, pak z látky.

Upotřebí se k tomu zbytky rozličné látky a sestavují se pak z nastřihaných kousků mosaiky.

Za starodávna bývala to práce oblíbená a šily se ze zbytků rozličných: pokrývky na postele, povlaky na podušky tvrdé, na rukávnicky a p.

Je to dobrý cvik pro oko, a jaksi předpravou pro záplatování vetších částí prádla i oděvu.

Šitá mosaika za našich dnů provozuje se více za ozdobnou práci a také se k ní tam vrátíme.

K vůli celkovému přehledu podáme zde pouze návod, jak se šije.

Zvolíme si vzor, který sestává z jednoho neb druhého tvarů měřických, anebo dvou i více druhů společně.

V prvním případě trojí se vzor jedině přeměňováním barov, ve druhém také kladením tvarů k sobě.

Pro prvé začátky schvalujeme čtverce a obdélníky.

Upotřebiti můžeme k tomu látky jakékoliv jakosti, jen když sestavení barev je šťastné.

Nastřiháme nejdříve tvary, jakých chceme sešívati, ze silného papíru, látku pak střihneme podle této předlohy, aby ji kolkolem o 1 % přesahovala, a připevníme ji k papíru velkým stehem.

Když jsme si několik takových kusů připravily, sešíváme je dle našeho sestaveného vzoru po lícu obnitkou. Vezmeme k šití jemnou nit

hedbávnou, má-li se věc zdobiti; dobrou nit lněnou, má-li pouze býti pevně sešita. Pak nit stehovací vytáhneme, a předlohy papírové vydáme. Tím docílíme, že veškeré střižené tvary jsou stejny, a že se nevytáhnou sem a tam. Arci zručná šička i beztoho se obejde. Tak pokračujeme, až jsme ušily předmět celý, načež po rubu práci naši horkým železem vyžehlíme.

Pozorujeme-li celé sestavení šití bílého prádla, seznáme, že se podobá v podstatě své velice šité mosaice vo velkém.

Spojujeme nastříhané tvary a tvoříme z nich celek úhledný, jen že také schopný, aby se oblékal na tělo.

Spravování prádla.

Spravování prádla jest zapotřebí v každé domácnosti; neboť dobře vyspraveným ušetří se nově. Vůbec jest spravování vetchého prádla a oděvu velkým činitelem v životě rodinném a národním. Národ, jehož mužové a ženy z lidu objevují se ve veřejnosti v hadrech, činí na nás dojem bídácký. Rodina, kde se nespravuje, hyně, ano i mravy její klesají.

Je-li prádlo však roztrhané tak, že by látání bylo příliš pracné i neúhledné, vsazuje se záplata.

Než se záplata všívá, musí se dříve vetchá část vystříhnouti. Dobře jest vystříhnouti kousek za vetchou částí, aby se látka vedle záplaty brzy neroztrhala.

Při vystřihování vetché části musíme se řídit dle nitě po osnově i po útku, čímž se nám utvoří čtverec.

Vystřihnutím utvořily se nám v otvoru 4 úhly. Ve všech čtyrech úhlech zastříhneme za 4 nitě.

Záplata musí krýti otvor, a k vůli zašívání musí se stříhnout na všech čtyř stranách o $1\frac{1}{2}$ % větší než vystřižená část.

Mimo to musí se pozor dáti, aby záplata byla stříhána po útku i po osnově tak, jako jest vystřižená část.

Záplata se pak na rub ve všech čtyřech úhlech do otvoru přispědí a kolem vstřebuje tak hluboko, jak úhly prostříženy jsou.

Záplata se všije zadním stehem pod stehováním a zapošíje se plochým zápošvem. Ve všech čtyřech úhlech musí býti špičaté, a ne kulatě založena.

Vysazování vetchých částí prádla.

Někdy bývá na prádle celá část chatrná, která se pak nahrazuje novou. Na novou částku vezme se lehčí látka, aby s tím starým stejně vydržela. Taková správká naskytá se nejvíce u košil mužských i ženakých.

U ženských košil jsou to obyčejně jen rukávy; ty se z průramku vypárou a nové se tam všijí.

U mužských košil bývá to nejvíce náprsenka, zvláště přední plíhy, pak límec, manšety neb náramek.

Nové části musí býti právě tak velké, jako staré.

Poznámka. Při prádle z látky pruhované, nebo jinak vzorkované, musí se pozor dáti, aby při všívání záplaty pruh k pruhu, vzor ku vzoru se hodil.

Některé části prádla, jmenovitě: ubrusy, ubrousky, ručníky, jakož i jemné ozdobné prádlo se nikdy nezápatají, ale vždy látají.

O látání promluvíme při „Šitování“.

Šití bílého prádla.

Názvem bílé prádlo obecně zahrnujeme předměty veškerý, pro účely domácí i oděvu našeho, které šijeme z bílé látky, abychom je často mohly vyprati a měniti.

Že na některé předměty bereme také někdy pro úsporu praní barevné látky, jako n. př.: na povlaky, na košilo mužské a chlapecké, to názvu bílé prádlo nemění.

Bílé prádlo můžeme si rozříditi na:

1. prádlo domácí, jehož se upotřebuje v domácnosti a ku kterémuž čítáme: ubrusy, ubrousky, ručnisky, povlaky na peřiny, prostěradla, záslony, pokrývky a p.;

2. na prádlo oděvné, které na tělo odíváme a obecně názvem „prádlo“ označujeme;

3. na prádlo dětské, kterým vybavujeme nové světaobčany;

4. na prádlo ozdobné nebo výstrojné, kterým oblek pro ozdobu doplňujeme.

Základní částí prádla je látka; výpomocnou: kaloun, knoflík, spona; ozdobující: krajka, vložka, zubečky, lýčka, šňůra, třepení, hedbávná vázanka a p. O látkách již jsme promluvily i o výpomocných a ozdobujících přípravách, zbývá pojednati o krajece, vložce a třepení.

Krajka.

Krajky se buď šijí, buď paličkují, buď tkají.

Prvý druh je nejstarší, nejvzácnější a nejdražší; třetí je nejrozšířenější, ale méně cenný. Prvé dva druhy jmenují se pravé nebo dobré, třetí tylové a imitované krajky.

Krajkou nazýváme tkané nebo šité pletivo průhledné, v úzkých i širších pruhách.

Šité krajky povstaly ze šité mřížky; paličkové později se objevily, a nejpozději tkané.

Nejozdobnější krajky jsou: bruselské, valencienské, melchelské, rudohorské, honitonské.

Kupují se více pro ozdobu šatů, ranních obleků, sestavují se z nich závoje, celé šaty a p. Jsou jako šperky v rodinách, a úvaha o nich se pro náš spís nehodí, jakož vůbec způsobu šití a paličkování krajk.

Nejstálejší pro ozdobu bílého prádla jsou krajky paličkové, a radíme, aby se raději přihlíželo ke koupi krajk pravých, nebo tkané se záhy trhají. Paličkové krajky jsou z nití lněné, lesknou se, jsou trvanlivé a krásné. Arci pro oko se zdají býti poněkud hrubší, vzorů přliší jednoduchých, nerovné v pletivu, ale to všechno jejich ceně neškodí. Jsou drahé, ale krásné a stálé.

Tkané jsou imitací paličkových, z nití bavlněné, nestálé ale na pohled jemné, rovné, ve vzorech bohaté.

Také se do tylu prostého, bavlněného všívají vzory a tento druh je nejsprostší.

Pro bílé prádlo se tylové krajky nehodí; kde jich vidíme, připadá nám to, jako bychom viděly chudobu vkusu, s chudobou pilností. Pilná ruka si raději ozdobu krajkovou uplete, uháčkuje, usítuje, nechce-li nebo nemůže-li si koupiti drahou krajk paličkovanou, ale tylovou, zvláště k plátnu, nikdy nepřišíje.

Pletené, háčkové i síťované krajky napodobují krajky paličkové i tkané, ale nemají ceny v obchodu, poněvadž nedostibnou krajk pravých v kráse a umění. Je to pouze domácí pilnost, a hodí se také více na ozdobu prádla pro častější potřebu. Výjimku činíme při krajkách pletených z jemných téměř pavučinových nití.

Pletené krajky v obchodu se neprodávají.

Vložka.

Vložka jest také krajk, jenže vzor při ní jde středem. Při krajkce pozorujeme dolní a hoření stranu. Dolní část vybíhá buď v zoubky, buď vzor sám je naznačuje, který vždy k dolní části směřuje. Při vložce není ani dolního, ani hoření kraje, ale pouze střed, čímž se také řídí vzor.

Ostatní co pověděno bylo o krajkce, platí i pro vložku.

Třepení.

Táhneme-li z látky na střiženém kraji nitě, zůstávají druhé nitě prostě viseti. Říkáme, že se nitě vytřepily a toto jednoduché vytřepávání látky je základem ozdoby obilbené: třepení.

První třepení jiného také nebylo. Na tuto původní vlastnost třepení nesmíme nikdy zapomenouti. Třepení musí vždy zůstatí ozdobou lemu a přímo z něho vyblhati.

Obyčejně se váže k lýčce z téže nitě soukané, z jaké je třepení. Pro ozdobu napodobí se šev, nebo okolek a pak třísně vyblhají ze vzoru.

Známe třísně, jež se vážou do síťovaného okolků, jiné se vážou již s okolkem, buď uzlíčkováným, neb splétaným. Jest to obor práce prýmkářské, ale zábavnou a umělou ženskou prací ruční, o které na jiném místě promluvíme.

Každá nit se hodí pro vázání třísni.

Vázanka hedbávná.

Jsou to proužky širší, užší, a tkané jako látka hedbávná: hladce i vzorkovaně. Tenkost nitě, způsob tkaní, hustota i pevnota, určuje názvy jejich. Známe: atlasové, tafetové, gras de Tours a jiné. Řídce tkané jmenují se: florové, gazové.

Při koupi řídíme se vkusem a módou. Známkou dobré jakosti jejich, jako při látce hedbávné, je: tíže nitě a měkkost. Smáčkne-li je, nesmí se zmačkati. Nesmí býti tuhé, neb pak jsou připravované, aby se špatně hedbávi zakrylo.

O významu vázanky i ozdob z ní šitých již jsme promluvíly.

Přistřihování.

Přistřihování je nejtěžší z oboru střihání, poněvadž podléhá určitým pravidlům, přísnému rozměru a koná se od ruky beze střihu, pouze pomocí rozpočtu. My přistřihujeme samy, jsoňce při práci činnými. Počítáme, myslíme a podrobujeme se rozpočtu nezvratnému, tvoříme samostatně.

Při obstřihování promine se ještě tu a tam nějaký ten ostržizek, ale při přistřihování jest to důkazem, že není pracovnice úplně obeznalá v oboru přistřihování.

Pravidla přistřihování jednotlivých částí prádla popíšeme při každé práci zvláště v oddílu: Bílé prádlo!

Šitá mosaika.

Pro začátečnice, které neumí zacházeti ještě nůžkama, je výhodné, cvičí-li se ve střihání menších tvarů měřických, jako: čtverců, troj- a vícehranů, kruhů, polokruhů, obdélníků, nejdříve z papíru, pak z látky.

Upotřebí se k tomu zbytky rozličné látky a sestavují se pak z nastřihaných konků mosaiky.

Za starodávna bývala to práce oblíbená a šily se ze zbytků rozličných: pokrývky na postele, povlaky na podušky tvrdé, na rukávnický a p.

Je to dobrý cvik pro oko, a jaksi předpravou pro záplatování vetších částí prádla i oděvu.

Šitá mosaika za našich dnů provozuje se více za ozdobnou práci a také se k ní tam vrátíme.

K vůli celkovému přehledu podáme zde pouze návod, jak se šije.

Zvolíme si vzor, který sestává z jednoho neb druhého tvarů měřických, anebo dvou i více druhů společně.

V prvném případě tvoří se vzor jedině přeměňováním barev, ve druhém také kladením tvarů k sobě.

Pro prvé začátky schvalujeme čtverce a obdélníky.

Upotřebiti můžeme k tomu látky jakékoliv jakosti, jen když sestavení barev je šťastné.

Nastřiháme nejdříve tvary, jakých chceme sešívati, ze silného papíru, látku pak střihneme podle této předlohy, aby ji kolkolem o 1 % přesahovala, a připevníme ji k papíru velkým stehem.

Když jsme si několik takových kusů připravily, sešíváme je dle našeho sestaveného vzoru po líců obnitkou. Vezmeme k šití jemnou nit

hedbávnou, má-li se věc zdobiti; dobrou nit lněnou, má-li pouze býti povně sešita. Pak nit stehovací vytáhneme, a předloby papírové vydáme. Tím docílíme, že veškeré střižené tvary jsou stejny, a že se nevytáhly sem a tam. Arci zručná šička i beztoho se obejde. Tak pokračujeme, až jsme ušily předmět celý, načež po rubu práci naši horkým železem vyžehlíme.

Pozorujeme-li celé sestavení šití bílého prádla, seznáme, že se podobá v podstatě své velice šité mosaice ve velkém.

Spojujeme nastříhané tvary a tvoříme z nich celek úhledný, jen že také schopný, aby se oblékal na tělo.

Spravování prádla.

Spravování prádla jest zapotřebí v každé domácnosti; neboť dobře vyspraveným ušetří se nově. Vůbec jest spravování vetchého prádla a oděvu velkým činitelem v životě rodinném a národním. Národ, jehož mužové a ženy z lidu objevují se ve veřejnosti v hadrech, činí na nás dojem bídácký. Rodina, kde se nespravuje, hyně, ano i mravy její klesají.

Je-li prádlo však roztrhané tak, že by látání bylo příliš pracné i neúhledné, vsazuje se záplata.

Než se záplata všívá, musí se dříve vetchá část vystříhnouti. Dobře jest vystříhnouti kousek za vetchou částí, aby se látka vedle záplaty brzy neroztrhala.

Při vystřihování vetché části musíme se řídit dle nitě po osnově i po útku, čímž se nám utvoří čtverec.

Vystřihnutím utvořily se nám v otvoru 4 úhly. Ve všech čtyřech úhlech zastříhneme za 4 nitě.

Záplata musí krýti otvor, a k vůli zašívání musí se stříhnout na všech čtyř stranách o $1\frac{1}{2}$ cm větší než vystřižená část.

Mimo to musí se pozor dáti, aby záplata byla stříhána po útku i po osnově tak, jako jest vystřižená část.

Záplata se pak na rub ve všech čtyřech úhlech do otvoru přispědí a kolem vstehuje tak hluboko, jak úhly prostříženy jsou.

Záplata se všije zadním stehem pod stehováním a zapošíje se plochým zápošvem. Ve všech čtyřech úhlech musí býti špičaté, a ne kulatě založena.

Vysazování vetších částí prádla.

Někdy bývá na prádle celá část chatrná, která se pak nahrazuje novou. Na novou částku vezme se lehčí látka, aby s tím starým stejně vydržela. Taková správka naskytá se nejvíce u košil mužských i ženských.

U ženských košil jsou to obyčejně jen rukávy; ty se z průramku vypárou a nové se tam všíjí.

U mužských košil bývá to nejvíce náprsenka, zvláště přední plšhy, pak límec, manšety neb náramek.

Nové části musí býti právě tak velké, jako staré.

Poznámka. Při prádle z látky pruhované, nebo jinak vzorkované, musí se pozor dáti, aby při všívání záplaty pruh k pruhu, vzor ku vzoru se hodil.

Některé části prádla, jmenovitě: ubrusy, ubrousky, ručníky, jakož i jemné ozdobné prádlo se nikdy nezáplatují, ale vždy látají.

O látání promluvíme při „Šitování“.

Šití bílého prádla.

Názvem bílé prádlo obecně zahrnujeme předměty veškerý, pro účely domácí i oděvu našeho, které šijeme z bílé látky, abychom je často mohly vyprat a měnit.

Že na některé předměty beřeme také někdy pro úsporu praní barevné látky, jako n. př.: na povlaky, na košile mužské a chlapecké, to názvu bílé prádlo nemění.

Bílé prádlo můžeme si rozříditi na:

1. prádlo domácí, jehož se upotřebuje v domácnosti a ku kterémuž čítáme: ubrusy, ubrusky, ručníky, povlaky na peřiny, prostěradla, záslony, pokrývky a p.;

2. na prádlo oděvné, které na tělo odíváme a obecně názvem „prádlo“ označujeme;

3. na prádlo dětské, kterým vybavujeme nové světaobčany;

4. na prádlo ozdobné nebo výstrojné, kterým oblek pro ozdobu doplňujeme.

Základní částí prádla je látka; výpomocnou: kaloun, knoflík, spona; ozdobující: krajka, vložka, zoubčky, lýčka, šňůra, třepení, hedbávná vázanka a p. O látkách již jsme promluvily i o výpomocných a ozdobujících přípravách, zbývá pojednati o krajece, vložce a třepení.

Krajka.

Krajky se buď šijí, buď paličkují, buď tkají.

Prvý druh je nejstarší, nejvzácnější a nejdražší; třetí je nejrozšířenější, ale méně cenný. Prvé dva druhy jmenují se pravé nebo dobré, třetí tylové a imitované krajky.

Krajkou nazýváme tkané nebo šité pletivo průhledné, v úzkých i širších pruhách.

Šité krajky povstaly ze šité mřížky; paličkové později se objevily, a nejpozději tkané.

Nejozdobnější krajky jsou: bruselské, valencienské, mechelnské, rudohorské, honitonské.

Kupují se více pro ozdobu šatů, ranních obleků, sestavují se z nich závoje, celé šaty a p. Jsou jako šperky v rodinách, a úvaha o nich se pro náš spis nehodí, jakož vůbec způsobů šití a paličkování krajk.

Nejstálejší pro ozdobu bílého prádla jsou krajky paličkové, a radíme, aby se raději přihlíželo ke koupi krajk pravých, nebo tkané se záhy trhají. Paličkové krajky jsou z nití lněné, lesknou se, jsou trvanlivé a krásné. Arci pro oko se zdají býti poněkud hrubší, vzorů příměš jednoduchých, nerovné v pletivu, ale to všechno jejich ceně neubíhá. Jsou drahé, ale krásné a stálé.

Tkané jsou imitací paličkových, z nitě bavlněné, nestálé ale na pohled jemné, rovné, ve vzorech bohaté.

Také se do tylu prostého, bavlněného vsívají vzory a tento druh je nejsprostší.

Pro bílé prádlo se tylové krajky nehodí; kde jich vidíme, připadá nám to, jako bychom viděly chudobu vkusu, s chudobou pilnosti. Pilná ruka si raději ozdobu krajkovou uplete, uháčkuje, usítuje, nechce-li nebo nemůže-li si koupiti drahou krajkou paličkovanou, ale tylovou, zvláště k plátnu, nikdy nepřijíje.

Pletené, háčkované i síťované krajky napodobují krajky paličkové i tkané, ale nemají ceny v obchodu, poněvadž nedostíhnou krajk pravých v kráse a umění. Je to pouze domácí pilnost, a hodí se také více na ozdobu prádla pro častější potřebu. Výjimku činíme při krajkách pletených z jemných téměř pavučinových nití.

Pletené krajky v obchodu se neprodávají.

Vložka.

Vložka jest také krajk, jenže vzor při ní jde středem. Při krajk pozorujeme dolní a horní stranu. Dolní část vybíhá buď v zoubky, buď vzor sám je naznačuje, který vždy k dolní části směřuje. Při vložce není ani dolního, ani horního kraje, ale pouze střed, čímž se také řídí vzor.

Ostatní co pověděno bylo o krajk, platí i pro vložku.

Třepení.

Táhneme-li z látky na střiženém kraji nitě, zůstávají drubé nitě prostě viseti. Říkáme, že se nitě vytřepily a toto jednoduché vytřepávání látky je základem ozdoby oblišené: třepení.

První třepení jiného také nebylo. Na tuto původní vlastnost třepení nesmíme nikdy zapomenouti. Třepení musí vždy zůstatí ozdobou lemu a přímo z něho vyblhati.

Obyčejně se váže k lýčce z téže nitě soukané, z jaké je třepení. Pro ozdobu napodobí se šev, nebo okolek a pak třísně vyblhají ze vzoru.

Známe třísně, jež se vážou do síťovaného okolku, jiné se vážou již s okolkem, buď uzlíčkovaným, neb splétaným. Jest to obor práce prýmkářské, ale zábavnou a umělou ženskou prací ruční, o které na jiném místě promluvíme.

Každá nit se hodí pro vázání třísni.

Vázanka hedbávná.

Jsou to proužky širší, užší, a tkané jako látka hedbávná: hladce i vzorkovaně. Tenkost nitě, způsob tkaní, hustota i pevnota, určuje názvy jejich. Známe: atlasové, tafetové, gras de Tours a jiné. Řídce tkané jmenují se: florové, gazové.

Při koupi řídíme se vkusem a módou. Známkou dobré jakosti jejich, jako při látce hedbávné, je: tíže nitě a měkkost. Smáčkne-li je, nesmí se zmačkati. Nesmí býti tuhé, neb pak jsou připravované, aby se špatné hedbávi zakrylo.

O významu vázanky i ozdob z ní šitých již jsme promluvíly.

I.

Prádlo domácí.

Téměř veškerý předměty se pouze rozstřihají, protože jakož k nejjednodušším přikročíme nejdříve.

Ubrusy a ubrousky.

Ubrus a ubrousek jsou prádlem stolním. Tkají se činovatě, jak se obecně nazývá vzorková tkanina. Ubrousek musí být měkký, ohebný, ale při tom poněkud drsný, plocha jeho hladká nevyhověla by účelu. Nesmí se v prádle škrobiti, sice by se sklouzaly.

Tkají se z nití lněných i bavlněných, buď již z nití bílých, anebo se bílí.

Pokryjeme-li stůl čistým bílým ubrusem s ubrousky, je to velmi krásné, svědčící o čistotě domácí paní, lahodí oku a s větší chutí jíme pokrmy na něm podané; avšak malebné to není. Proto bývalo zvykem za starodávna, dokud vkus lidu nebyl pokažen, že lem a okolek ubrusů a ubrousků tkán byl z barevné nití, anebo se vyšival barevnými nitěmi.

Zvláště milovali Slované vždy barvu červenou.

Za našich dnů vchází zvyk ozdobování okolků a lemů barevným, vyšitým, užším, neb širším okolkem opět v obyčej. Nelze nám, než schvalovati toho a kde není okolek tkán, možno po libosti ozdobiti lem jakýmkoliv švem ozdobným, anebo vyšíváním. O vyšívání promluvíme obšírněji v knize „Vyšívání“. Uvádíme zde pouze, že nejhezčí je okolek pošíty stehem křížkovým a provedený v pěkném vzoru geometrickém.

Lem se obyčejně nášije stehem obrubovým; při vzoru vyšívaném krásně vypadá jednoduchá mřížka.

Krásnější a malebnější lem ubrusů a ubrousků je třepení. Prostá obruba neukončuje je tak vkusně a přirozeně.

Třepení je starý slovanský zvyk, který ani nevymizel z úplna v krajích českých a slovanských. Třepení se může provésti v pěkných vzorech uzlíčkových, o nichž jinde promluvíme.

Nejvzácnější ubrusy jsou damaškové, jež se lesknou na stole a závodí pak s křišťálem a stříbrem o palmu vítězství. Na ubrousek i ubrus vyšijeme jméno buď stehem křížkovým, buď v bílém, buď jiným stehem ozdobným, jenž se hodí k tomu účelu.

Ručník.

Co jsme pověděly o ubrusu a ubrouskách, platí také pro ručník, který se buď obrubuje, buď třepěním je už ozdoben, a nad lemem pošívá stehy ozdobnými.

K ručníku přišíváme také kalounek ve způsobu kličky, aby se mohl pověsiti. Obyčejem u nás jest přišíti tuto kličku do jednoho rohu, ale v Americe přišíjou takové smyčky na každý uší okraj jednu, a sice vždy u prostřed.

Pravidlem se smyčky nepřišívají, nebo máme pro ručníky také zvláštní držadla.

Obruba tažitých látek.

Při těchto látkách se zakládá obruba co nejúžeji. Nitě zde nelze táhnouti, aby byla obruba rovná, a proto se začátečnicím v šití nedávají obrubovati ručníky, ubrusy a ubrousky.

Tato tkanina žádá zvláštní pozornosti, aby každý steh prošel látkou, poněvadž se nitě látky této kladou nerovně. Založíme si první založení dvojnásob tak široce, jak má býti obruba a pak teprva zakládáme druhé založení tak, aby první v polou se přeložilo. Kde nitky vylézají, jeblou je pod obrubu zastrčíme. Není-li látka hrubá, můžeme obrubu založiti ještě jednou. Při jemném tažití je krásné, podobá-li se obruba šňůrce.

Šátky kapesní.

Šátky kapesní bývají plátěné, bavlněné i hedbávné.

Šátky rozstříháme a pak po krajích rozstřižených je úzce obrubujeme stehy lemujícími. Někdy je kroužkujeme zoubky, vyšíváme okolky jednoduché i bohaté, zdobíme lemy krajkou, mřížkou a p.

Jmena vyšíváme obyčejně do rohu.

V šátkách vede se někdy přepych veliký, a ukládají se v toto malé prádlo značné peníze.

Jsou-li šátky bohatě zdobené, čítáme je více ku prádlu ozdobnému.

Prostěradlo na postel.

Prostěradlo jest nejjednodušší částí prádla ložního. Jest to jednoduchá pokrývka, kterou prostíráme na žíněnky, nebo spodní peřiny, abychom ji častěji měniti mohly. Pěkné bílé prostěradlo jest základem úhledné postele.

Šijeme je nejvíce z plátna, ale také jemné bavlněné jsou velmi slušné a skorem ještě bělejší. Staří nazývali je plachtou, a není to také nic jiného, než plachta, totiž hladký kus plátna v délce i šířce posteli přiměřený.

Hlavním pravidlem pro střihání jest: prostěradlo budiž o $\frac{1}{2}$ delší délky postele; a široké, aby šířka jeho obnášela $\frac{3}{4}$ jeho délky.

Na př. délka postele obnášela by 1.80^m, což je obyčejně největší délka, ustříhly bychom kus látky na prostěradlo o 50 % delší, tudíž 2.30^m. Šířka by pak byla 1.72^m.

Potřebujeme tudíž na jedno prostěradlo kus látky 2.30^m dlouhý a 1.72^m široký.

Nyní se již tkají plátna i v této šířce, určené pro prostěradlo; zde nemáme jiné práce, než kus potřebný rozstříhnouti a po obou koncích střížených úzce zaobroubiti.

Někdy nevolíme plátno, nebo bavlněnou látku v této šířce, a pak prostěradlo sestává ze dvou půlí.

Na př. výše uvedený rozměr 1.72^m šíře na polovičku rozpálený obnáší 86 %. I koupíme látku v této šířce, která jest obyčejná, a nečítává více, byť i se zvala za širší. Ustříhneme z látky dva kusy v délce 2.30^m, které pak středem spojíme švem rozmarín, nebo řetízku, i obnitkou. Střížené kraje opět zaobroubíme.

Je-li postel kratší, není třeba tak dlouhého prostěradla a pak volíme látku také užší.

Prostěradla se středem rády brzy trhavají. V takovém případě sešijeme krajní strany, méně opotřebované k sobě, středem votché části vystříhneme a kraje tímto vzniklé po obou stranách zaobroubíme. Tím arci se prostěradlo do šířky o něco súzilo, ale zase koná dobré služby.

Povlaky.

Na prostěradlo klademe na postel podušky a velkou peřinu pro přikrytí, anebo přikrývku prošivanou a lehce vatovanou.

Peří nasypáme do sypek a na ně povlékáme zvláštní povlaky, abychom je pohodlně zase mohly svlékati do prádla.

Říkáme těmto povlakům také cejchy, a šijeme je z plátna, širdingu, z činovaných látek lněných i bavlněných, z kanafasu i z damašku, ano i hedbáví.

Za našich dnů vešly v obyčej dva spůsoby stlaní peřin; o tři poduškách v jednom a tomže rozměru, svrchnice anebo přikrývky, a postele o dvou velkých poduškách, malé podblavničky, svrchnice nebo přikrývky a prachovky.

Obyčejná postel domácnosti měšťanské jest spůsobu prvního. Šijeme na ni tudíž povlaky na tři podušky a jednu velkou cejchu.

Velká povlaka.

K tomu se nám nejlépe hodí látka 90 % široká.

Jako při prostěradle i při šití povlaků jest nám základním měřítkem délka postele.

Délka povlaky na vrchní peřinu rovná se délce postele. Vzaly jsme si již při prostěradle za základ postele délku 1.80^m/, tudíž by byla velká cýcha také 1.80^m/ dlouhá. Z délky bĕřeme na šířku $\frac{3}{4}$, tedy 1.35^m/.

Pravily jsme, že se nám hodí nejlépe látka 90 % široká a hned se o tom přesvědčíme. Odmĕříme si z látky délku 1.80^m/, a dáme si tam špendlík; od téhož bodu čítaje, opět namĕříme ještě jednou 1.80^m/, načež látku, když jsme ji byly namĕřily 3.60^m/, ustříhneme, a kus celý po šířce v půli od špendlíku přeložíme.

Máme nyní dvě délky, ale v jednom kuse, jejichž šířka čítá 180 %, ponĕvadž ale povlaky jsou dvojité, zůstává přece jenom šířka jednotná 90 %. Schází nám tudíž do šířky určené 45 %.

I ustříhneme z látky ještě jednu délku 1.80^m/, a po délce ji po celém kuse přeložíme v půli, načež s jedné strany po šířce ji zápošvem sesijeme. Máme nyní opět jednu dvojitou délku. Prvá čítala v šířce jednotné 90 %, druhá čítá 45 %, dohromady 1.35^m/.

Ponĕvadž se délka obou složených pruhů sobĕ úplně rovná, můžeme je nyní pohodlnĕ sešít, a sice: širší složená délka se po jedné stranĕ od

špendlíku, kterým jsme si označily polovinu, kraj ku kraji sešije, buď při plátně obnitkou, buď při jiných látkách stehem perlovým těsně u krajů.

Pak se užší kus nahoře sešívá k druhým krajům těmiže švy kraj ku kraji. Při tom třeba dbáti, aby zápošev do prostřed složených půl zapadal, a proto si polovinu délky i po druhé straně odměříme a špendlíkem opatříme.

Tím se nám vytvořila dvojitá plocha povlaky. Kraje na 1 cm zaobroubíme a přišijeme k nim lýčku s poutky pro šněrování, již zvláště tkanými neb i háčkovanými.

Také se šijou do lemu kulaté dírky pro šněrování; ale tu lemujeme okraj pruhem látky širokým na 1 1/2 cm, anebo tak širokou obrubou.

Dírky šijeme na 3 cm daleko od sebe. Začneme je šít od švu krajního, a uděláme druhou díрку od první jčn 1 1/2 cm vzdáleně; ostatní kolem na 3 cm od sebe. Když jsme dírky ušily po jedné polovici, šijeme je na druhé tak, aby byly vždy proti polovici vzdálenosti dírek na druhé straně.

Vidno z popisu, že nám třeba na velkou povlaku 5-40^m látky. Také se tkají i na povlaky zvláštní látky, a to sice na velké v šířce 1-35^m, a právě téhož vzoru na podušky v šířce 90 cm. Pak je sešívání velmi jednoduché a povlaka také mnohem krásnější, že nemá švů středem. Sešijeme oba kraje dvou, nahoře přeložených půl, zalemujeme dolní okraj a cýcha je hotova.

Podušky.

a) Tři na postel.

Na podušky rozměříme si délku velké povlaky na tři stejné díly, chceme-li šít tři na postel. Na jednu podušku tudíž čítáme 60 cm délky jednotně, a že jsou také dvojitě 1-20^m látky.

Šířka má být o 1/2 délky více, tedy 90 cm, což činí právě šířku látky.

Naštriháme si tolik kusů po 1-20^m délky, kolik podušek šijeme, a sešíváme jednotlivé kusy po strážných krajích zápošvem.

Máme nyní dva otvory krajové. Po jedné straně kraj zalemujeme a buď přišijeme poutka pro šněrování, buď ušijeme kulaté dírky; po druhé straně podušku rozličně zdobíme.

Spůsoby ozdobování podušek dále popíšeme.

b) Dvě na postel.

Šijeme-li dvě velké podušky na postel, rozdělíme si délku cýchy na dva díly, i stříháme kusy látky 90 % široké, také 90 % dlouhé, což činí polovinu délky velké povlaky. Poněvadž povlaky vůbec jsou dvojité, stříhneme dva kusy látky v délce 180%, a v půli je přeložíme. Nyní máme čtverec látky 90 % dlouhý, 90 % široký.

Sešíváme podušky velké jako malé.

Celkem se obvykle přidává 15 % látky při rozstřihování na tři podušky malé, nebo na dvě velké, což se pak na ně dle počtu rozvrhne, a sice k vůli možné srážce látky a k vůli zapožití.

V některých krajinách šijou se povlaky na tři podušky o něco větší, než jak určuje náš rozpočet, a sice přidává se o 15 % na každou více.

Má se za to, že peřina se vyduje a při stlání pak zůstávají mezery na posteli.

Kdo již má sypky takto stříženy, ať tedy jen přidá k 120 % ještě 16, načež se ustříhne kus látky na podušku 135 %.

Podhlavnička.

Podhlavnička ku dvěma velkým poduškám šije se obvykle po libosti; avšak nejslušnější velikost je polovina velké, tedy: 45 % do čtverce.

Tyto podhlavničky ze všech povlaků nejvíce se zdobívají, a sice se všech čtyř stran.

Poukážeme zde naše čtenářky pro tuto práci na módní časopisy, jež přinášívají mnoho popisů ozdob pro podhlavničky.

Prachovka (Plumeau).

Tato prachovka stěle se na přikrývku a na žádné straně se nezakládá; proto také na všech čtyř stranách povlaka její se zdobí.

Stříhá se o 25 % užší obvyklé velké povlaky, a délka její rovná se šířce tak, že tvoří pravidelný čtverec. Na naší posteli čítá 110 % délky a 110 % šířky.

Sešijeme ji po třech stranách, na čtvrté otvor zůstávající, který širokou obrubou na 1 1/2 % zalemujeme, a pak s každé strany po délce čtvrtý díl obnitkou sešijeme, tak že otvor obnáší uprostřed 3/4. Po jedné straně otvoru ušijeme k obrubě poutka, po druhé přišijeme knoflíčky k zapínání.

Tato povlaka se zdobí ze všech nejvíce i bohatě, a sice vždy jen po straně vrchní buď vložkou, aby barevná spodní látka prokukovala,

aneb i vyšíváním. Lem se okrašluje podlinami, pruhem vyšívaným, krajkou a p. Poukazujeme vzhledem k ozdobování těchto ponejvíce jen krásnějších povlak, na módní listy.

Sypky.

Základní část peřin jsou sypky, do kterých se peří nasypá.

Volíme na ně látku hustou, ne příliš těžkou, proto dáme přednost niti jemné. Obvyklejše ušijeme si dvoje, abychom ob čas peří do čistých sypek zase přesýpati mohly.

Rozměr jejich řídí se rozměrem postele, jako povlaky, jen že zde přidáváme na vydutí a na sražení.

Sypky sešíváme hustým zápošvem, nebo obnitkou na všech krajích, nechávajíc jen otvor pro nasypání peří, který úzce zaobroubíme. Když jsme peřinu nasypaly, otvor obnitkou sešijeme.

Sypky na podušky, někdy i na velkou vrchní peřinu, pošijeme na jednom konci barevným pruhem v šířce 30 %, buď z hedbávné, buď z vlněné i bavlněné látky.

Nejhezčí barvy jsou k tomu: červená, světlomodrá, zlatožlutá.

Pruh přišijeme předním stehem po obou stranách na sypku, aby v polovici své šíře zapadal na šev sypku, a byl tudíž s obou stran stejně daleko od kraje.

Ozdobování povlaků.

Z povlaků se zdobívají obvyklejše podušky, méně velké cýchy, a sice na oné straně, která se vystele ven, aby byla postel úhlednější.

a) Ozdoba vložkou.

Vložkou zoveme mřížkovaný, průhledný pruh buď pletený, buď háčkováný, jakž už bylo pověděno v obou prvních dílech „Školy ženských prací ručních“.

Pruh tento bývá také na látce zdobený mřížkou i bohatě vyšívaný, aneb je složitý z rozličných zoubků i z pravých krajek.

Vložka se vsazuje pro ozdobu do povlaků, aby barevný pruh na sypce přišitý skrze ni prokukoval.

Přeložíme vložku po šířce její, a na obou stranách ji buď obnitkou, buď zápošvem sešijeme. Pak ji v rohách přišpendlíme, a sice šev na šev a druhý šev na přeložení, a po obou krajích obšívacím stehem ji při-

šíváme ku krajům podušky, aby stejně ležela, nikde se nekrčila a šikmo nevytahovala. Nejlépe když si dřívě vložku špendlíky připevníme, než šijeme, abychom nepáraly ušité stehy, čímž se často trhávají vložky.

Vyšívané vložky přišíváme do podušky plochým širším zápošvem, anebo švem na způsob výpustku.

b) Podlinkami.

Kraje zdobíme někdy na místě vložky úzkými podlinkami, buď dvěma nad sebe, buď třema, anebo jednou, kterou přišíjeme pak kolem podušky po tři stranách jejích.

Dbáme toho, aby rozměr byl dobrý, a podlinky přišly právě u prostřed podušky v tom rozměru, jak bychom všily vložku.

Podlinky zdobíme buď kroužkovými zubečky, buď kraječkou, buď vyšíváním.

c) Zoubky.

Špičaté, méně kulaté, šité zoubky ušijeme po obou krajích, ale tak si to rozpočteme, aby zoubek kraje jednoho, přísně ležel proti zoubku strany druhé, načež zoubky spojujeme, jak už bylo udáno při popisu jejich.

Zoubky také na dvojitém lemu kroužkovým stehem obšíváme; někdy také zoubky vyšíváme anglickým způsobem, na látce jednoduché.

Když se poduška povlekně, prokukuje barevná látka sypky skrze otvory mezi zoubky, což je velmi hezké a malebné.

d) Ozdobným šněrováním.

Oba kraje otvoru se bohatě vyšijou a na konci se kroužkují kulaté dírky pro šněrování.

Šněruje se pak při ozdobném šněrování po každé hedbávným šněrovadlem v barvě pruhu barevného. Nebo se lem ozdobí mřížkou a k tomu se přišíjou tkané dírky pro šněrování.

Také se pouze k lemu přišívají krajky, které již mají na konci jednom poutka pro šněrování vetkaná.

Tyto krajky ploteme také, nebo háčkujeme.

e) Spoutáním.

Podložíme široký lem na krajích a všijeme do něho po obou stranách vždy tři dírky dlouhé pro knoflík, ale větší než ku košilím.

Dírky musí proti sobě přísně se klásti, aby přišla jedna na druhou.

Povlak se v obou rohách na malý kousek sešije obnitkou, aby rohy peřiny nevyhlzaly.

Když povlíkneme povlak na podušku, uvážeme hedbávnou vázankou barevnou, skrze obě dírky provlékajíce, pěkné smyčky.

Lem se také zdobívá uzounkou podlinkou, nebo kraječkou.

Tyto zde uvedené ozdoby nejobyčejněji v domácnostech nalezáme na povlakách. Kdo by si přál větší nádherou postel si vyzdobiti, ať si všimá módních listů, jež přinášívají rozličné o tom popisy a vzory.

Nejvíce jsou to ozdoby pro tři podušky.

Dvě velké podušky se zdobívají po tří stranách a takořka výhradně podlinkami, méně vložkou, a nikdy šněrováním nebo spoutáním. Pod podlinku vyšívá se okolek po jedné straně plochy.

Jména u prostřed podušek vyšitá nejsou vkusná, ač jsou v módě.

I zde poukážeme pro volbu ozdoby na módní listy.

Povlak na prošivanou přikrývku.

Na přikrývku povlékáme bílé prostěradlo, které šijeme z plátna i širdingu jemného. Při měření řídíme se velikostí přikrývky.

Střihnou se dvě půle látky, které, když sešity jsou, převyšují přikrývku na všech čtyřech stranách o 18—20 %.

Obě půle sešijí se plochým zápošvem.

Všecky čtyry cípy se v podobě trojúhelníku sestřihnou, následovně: odměří se od cípu po osnově i po útku 26 % a naznačí se tam body; vede se od jednoho k druhému přímka a dle této se cíp nstřihne.

Rovné kraje zalemujeme obrubou 2 % širokou, stehem perlovým nebo mřížkovým při prvním stehu založením na vrch.

Přikrývka položí se na povlak, obroubené strany se přeloží na líc a na šikmých stranách založí se obruba tak široce, aby, když se pak do rohu sešije, jak přikrývka tak i povlak byly stejně napnuty a nikde se nekrčily.

Obruba tato se též ušije jako ty druhé.

Nyní se šikmé strany na rub obrátí, a obnitkou sešijí až na 2 1/2 % u rovných obrub. Z toho se 2 % nechají pro díрку a zbývající 1/2 % se pevně u kraje sešije.

Nyní se vyšijí dírky na dlouho střihané k zapínání na přikrývku.

Na stranách dlouhých udělá se po sedmi dírkách, na stranách krátkých po čtyř; musí však býti stejně od sebe vzdáleny a uprostřed

obruby. Dírky v rohách se též obšijí a v úhlu pod dirkou se povlak pevně okrouží.

Povlaky zhotovují se buď jen tímto jednoduchým způsobem, aneb se rozličně zdobí.

K obrubě se přišijí krajky neb podlinky, aneb se okolek vyšije.

Na místě vyšivaného okolku všíváme také často do přikrývky kol lemu vložku, což je skorem nejkrásnější ozdobou.

Pokrývka ložní.

Není známo, kdy zdomácněl u nás zvyk zakrývatí ustlané za dne lože pokrývkou.

Je-li to jen pokrytí peřin vystlaných, hledáme oprávněnost toho jednak v hospodárnosti i časem i prací, která nedovoluje, aby povlaky měnily se příliš často, a jinak v krasocitu, který zase chce, aby oko vidělo všady uhlazenost a čistotu.

Zavírání postelí po způsobu skříní je nezdravé i nehezské. Nejpríměřenější je pokrytí vystlanou postel pokrývkou.

Z oblíbených šitých pokrývek jsou nejpraktičtější arci barevné vlněné neb katunové, perkalové a p.; poněvadž si ale představujeme nejraději lože bílé, zůstanou bílé pokrývky vždy miláčky hospodyněk. Pokrývky z průhledných neb jemných látek se podkládají barevnou.

Šijou se z látek hladkých i dvojitkaných, jako n. př. z piku, pak z látek jemných, jako: batista, muselínu, širdingu a p., a jakž už řečeno z bílých i z barevných.

V obchodu prodávají se již pokrývky zvláště utkané s třepením, anebo pouze s okolkem; zde netřeba více, než kraje neosnované obroubiti.

Šijeme-li je z látky, řídíme se při stříhání opět délkou postele, a stříhneme pokrývku v délce o $\frac{1}{10}$ delší. Naše postel je 1.80^m dlouhá, tudíž je délka pokrývky 1.98^m anebo k vůli počtu zarovnanému 2^m.

Šířku stanoví nám opět postel a záliba. Chceme-li aby pokrývka splývala více k zemi, anebo máme-li postel výše vystlanou, je třeba šířky větší, než při posteli obyčejné, avšak také i délky.

Šířka v pravidle by byla $\frac{5}{6}$ délky, zde 1.65^m i s ozdobou.

Jemné látky bývají v této šíři, pak je pokrývka jen z jedné půle.

Při užších látkách je třeba dvou půlí. Rozstříhneme dva kusy a sešijeme obě půle látky, jejíž šířka by stačila na šířku pokrývky, a máme tak prostěradlo připraveno, které ozdobou teprva se přemění v pokrývku.

Způsob ozdoby jest rozdílný a řídí se také látkou, ze které šijeme. Ozdobuje se lem buď jen na dolním konci, anebo tři strany pokrývky, někdy i všechny čtyry.

Po libosti zůstane pokrývka rovná do čtyř rohů, aneb se dolní dva rohy zakulacují.

Ozdobování pokrývek pikových, aneb z látek s vyraženými vzory.

Oblíbeny jsou tu podlinky z látky hladké, jemné, které opět se kroužkují, vyšívají, neb krajkou zdobí. Buď se přišívá podlina jedna širší, buď dvě užší.

Nejpřiměřenější ozdoba pro pikové a jiné silné pokrývky je třepení, které se může doma zhotoviti buď v síťování, buď uzlíčkovaně je vázati.

Jiná ozdoba vhodná je zoubkování lemu v niti bílé i barevné, nad které lze vyšítí pěkný okolek barevný.

Zdobíme-li lem krajkou, volme ji v sile niti látce přiměřenou, buď koupenou, buď doma pracovanou.

Okolek se také zdobívá buď pošíváním vzorů stehy ozdobnými v niti barevné, ku kterým se nejlépe hodí steh: Holbeinový, ruský, tamburový, křížkový.

Při křížkovém stehu dbějme, aby vzor byl geometrický.

U prostřed pokrývky vyšije se též buď barevnou buď bílou nití velká písmena jména.

Ozdobování pokrývek z látek hladkých.

Zde radíme, aby se rohy dolní vždy zakulatily, je-li pokrývka celá plochá.

Zdobíme ji pak ve třech stranách, a sice:

- a) podlinkami úzkými, při čemž klademe dvě až tři na sebe;
- b) krajkou širokou;
- c) vložkou;
- d) vyšíváním;
- e) zoubky šitými i kroužkovanými.

Přišíváme-li krajku, nutno aby lem nad ní se ozdobil buď: širokou obrubou proštepovanou, záhybky, vzory pošíťmi ozdobnými stehy, lýčkou a p.

Při této pokrývce se nevyšívá jméno u prostřed.

Pokrývka v půli hladká, v půli řasná.

Spůsob tento je velmi rozšířený a oblíbený.

Pokrývka šije se jen z látky hladké, a sestává ze dvou půlí. Jedna na povrch postele zůstane hladká, druhá, jež splývá dolů, se řasně sebere a s hladkou spojí.

Sešívají se obyčejně výpustkem, který vložíme mezi půli hladkou a půli v řasničky sebranou; také ji můžeme přišíti na jiný spůsob, považující řasnou půli za širokou podlinu.

Ozdobujeme lem řasné půle: krajkou, vyšíváním a p.

Krásné je při jemné, průhledné látce, když skrze širokou obrubu protáhneme barevnou vázanku.

Připomínáme, že obruba lemu při pokrývkách z látky hladké vždy musí být široká, vyjma zdobíme-li lem podlinkami. Při obrubě z jemné látky průhledné musí být obě založení stejná.

O pokrývkách ozdobných, které se po spůsobu mosaiky sešívají a sestavují, promluvíme v jiném dílu „Školy“.

Rozměry pokrývky, jakož i povlaků a prostěradla, platí pro postele malé dětské i pro kolébku, pročež se při pojednání o prádle dětském k nim více nevrátíme.

Ozdobné prostěradlo.

Přes prostěradlo klade se na postel také pokrývka ozdobná, která postel pokryje pouzo částečně a bohatě vyzdobené podušky, prachovku i přikrývku nezahalí.

Takové prostěradlo šije se z plátna jemného, nebo ze širdingu. Délka jeho řídí se délkou postele, šířka obnáší obyčejnou šíři plátna 90 % . K tomuto kusu stříženému připojí se ozdoba, jež čítá nejméně 20 % šíře.

Kde není ozdoby tak široké, nastaví se prostěradlo ozdobné do zadu tak široce, oč je ozdoba menší udaných 20 % .

Prostěradlo ozdobuje se vyšíváním, podlinou, vložkami, krajkami, a sice vždy bohatě, poněvadž se připojuje k ozdobným povlakům.

Kus, jenž tvoří ozdobu, nasazuje se i z látek jemnějších: muselínu, linonu, batistu atd.

Pěkná ozdoba je tato: K obrubě lemu široké na 4 % se přišíje krajka. Ke druhé straně se dá vložka, nad vložku opět dvojitý pruh, široký 4 % , zase vložka a pak užší pruh šikmý po obou stranách per-

lovým stebem přišitý. Nad tento šikmý pruh se úzká kraječka přišije směrem nahoru. Obruba i pruhy jsou z muselínu.

Když jsme promluvily o pokrývkách ložních, nelze abychom pomlčely o záslonách, které jsou ozdobou bytu. Čítáme je i k prádlu domácímu i k ozdobnému.

Záslony.

Za našich dnů, v životě našem domácím, má záslona neb opona účel dvojitý: zdobiti komnatu, a ostré světlo mírniti; tudíž i praktický, i estetický.

Záslony nekrášlí však pouze byt uvnitř, nýbrž i na ven. Kde není na oknech záslon vypadá obydlí z venčí již pusté, neobydlené a fukává se: „zde zajisté je prázdný byt“, vidíme-li s ulice v domech některá okna holá.

Dodávajíť záslony bytu ráz domácí, uzavřený, uspořádaný. Po záslonách soudívá se již z venku na vnitřní zařízení bytu, na čistotu jeho, na vkus i na zámožnost obyvatelův.

Oslňující bělost opon, hospodynkami velebenou, zavrhuji však lékaři, že škodí zraku, a esthetikové, že škodí vkusu a kráse.

V bytech zámožnějších lidí zdobí se okna záslony barevnými z hedbaví, aksamitu, juty, plišu, také z vlněných látek a bílé záslony se k nim připojují. Tím arci vyhoví se i vkusu i eleganci.

Nelze schváliti však záslon katunových, zvláště z lesklého katanu, záslon, na nichž jsou potištěny velké květy a vzory, a které visejí na okně jako zvolavník: „šetřte se prádlo!“

V našich poměrech a v domácnostech středního stavu záslona bílá nevymizí, byť i v saloně hospodyňka zavěsila hedbávné, neb jiné barevné. I bílá opona je krásná a milým prostředníkem mezi světlem venkovským a temným pokojem; hospodyňky přirozeným vkusem otázku tuto rozřešily.

Záslona musí býti z látky jemné, která se poddá a v záhyby krásné klade, nebo řasnost záslon jest jejich krásou.

Nejkrásnější je muselín a jemu příbuzné látky, jemný linon i jiné tenké pavučinové tkaniny, které byť i nebyly tkanou mlhou, jako kouzelné tkaniny indické, znázorňují přece vzdušnost.

Za našich dnů se tkají zvláštní látky na záslony vzory celé poseté, které vkusu a zákonům o kráse a slohu neodpovídají; avšak to zlo je v průmyslu a není v moci naší. Tyto záslony vytiskly z domácnosti

hladké, jemné, na nichž se značila pilnost a zručnost v ženských pracích ve vyšívání okrajů, v zoubkování i v krajce.

Arci umění ženám příslušné, jeví se nyní na oknech našich bytů v jiném způsobu, který děkujeme tkanině, o níž jsme se zmínily a která zavinila ten který hřích na vkusu spáchaný ženskou pilností. Visí na nich záslony síťované, i o hrůza! háčkované, a pletené.

Háčkované záslony jsou nejvyšším nevkusem a nesmyslem; síťované se rozhodně nehodí, nebo jsou příliš hrubé a těžké; pletené ještě by spíše obstály, nemají-li vzorů příliš řídkých, velkozrných, a jsou-li pleteny z nitě jemňounké. Arci zde opět si žádá vkus a sloh abychom dbaly pravidel daných v knize „Pletení“ při vzorech.

Šijeme-li záslony z látky nyní rozšířené, zvané běžně krajkové, nemáme mnoho práce. Jest to pouhé rozstřížení látky na tolik a tolik kusů; avšak i tu se opomíná jedno pravidlo. Záslony zavěšené na oknech vypadají také jako ustřížené kusy látky, poněvadž se nedbá na lem. Konce dole musí se ukončiti, totiž buď vyzoubkovati, buď širokou obrubou zalemovati. Někdy již v látce bývá velká ozdoba lemu.

Šijeme-li záslonu z látky hladké, zdobíme kraje po délce buď vyšíváním, buď krajkou, a tato ozdoba se musí táhnouti i kolem konce dolního.

Délka okna jest nám také délkou záslony; ale nesmí se ploužiti po podlaze. Při látkách, které se v prádle srážejí, musíme přidati.

Šířka se řídí též šířkou okna; poněvadž řasnost jest krása záslon, dbáme, aby se nám tvořilo hodně záhyb. Látky záslonové nebývají vždy s dostatek široké.

Pravidlem mají býti na jednom okně dvě půle, aby u prostřed se na obě strany záslona rozvírala. Délky záslon po obou stranách se uprostřed ozdobují.

Kraje zdobíme buď vyšíváním, buď zoubky, buď krajkou.

O vyšívání záslon promluvíme v knize „Vyšívání“ více. Zoubkujeme-li kraje, nakreslíme si kulaté zoubky přiměřené velikosti, které obšíváme stehem kroužkovým v niti bílé; avšak může se kroužiti i nití barevnou: červenou nebo modrou, což aspoň bělost trochu mírní.

Okraje můžeme také zdobiti ozdobnými stehy v niti bílé i barevné, buď za lemem zoubkovaným, buď za obrubou.

Ku krajům přiřívají se krajky. Zde pilná ruka může krajku buď z jemné nitě uplésti, buď síťovati.

Kraje se také mohou zdobiti zoubky šitými, vůbec je zde široké pole zůstaveno ozdobě; jen vkusu třeba dbáti.

Upozorňujeme, aby záslony po prádle se příliš neškrobily, poněvadž tím ztratí svou poddajnou měkkost, již je třeba pro řasnost záhyb.

II.

Prádlo oděvné.

(Z oboru přistřihování.)

Zástěra.

Nazýváme tuto část obleku více zástěrou, a starodávný fěrtoušek, nebo fěrtoch i pasinka se méně užívá.

Šijeme je z látek hedbávných, bavlněných všeho druhu, až k nejemnější tkanině, z kanafasu, z plátna i z látek vlučných.

Zástěra patří k obleku, ale čítáme ji také ku prádlu, když je ušita z látky prací, zvláště z bílé.

Jest to něžná a vkusná ozdoba obleku, a proto lze o ní říci, že je panovnicí tří říší, ana také se čítá ku prádlu ozdobnému.

Zástěra jest znakem domácí ženskosti, pilnosti, pracovitosti a doplňuje vkusně domácí oblek.

V dobách dávných, kdy ještě byly vzácností dámy salonní, ale bylo za to tím více hospodyně domácích, byla zástěrka u větší vážnosti, a měla místo své při obleku i pro společnost, i pro ulici, nebo zdobila a chránila i šaty hedbávné.

Za našich dnů odstěhovala se jen do kuchyně a do pracoven; ale kdekoliv se s ní setkáváme, ať v jakékoliv domácnosti, vždy nás mile ovívá dech domácí ženskosti.

Zástěry někdy bohatě se zdobívají krajkami, vyšíváním, vázankami, ano kde se jimi oblek doplňuje, vedou často až k přepychu.

Zástěrky prací lze také vkusně zdobiti, a veškery ozdoby již popsané, i nejbohatší vzory vyšívání lze upotřebiti pro ozdobu její.

Starodávné fěrtochy se nyní nešijí. Doba šatů klínových i řasné zástěry vytlačila. Obyčejně střiháme nyní zástěrky podle vzorné předlohy z papíru, jakýchž móda vytvořuje v různých variacích, a módní čas-

pisy přinášejí dosti stříhů a popisů, na kteréž poukazujeme čtenářky naše. Jednodušší zástěrky přistřihujeme, řídíce se určitými pravidly.

Popíšeme zde pouze dva obyčejné spůsoby zástěrek jednoduchých, soudíce, že zručné pracovnice si vyhledají některý vzor z toho neb onoho časopisu módního.

Zástěra řasná.

Jest to velmi jednoduchá práce, kterou i malé divenky, aniž by se jim dostalo jakéhosi návodu, pro své loutky učiní.

Základem jejím je rozstříhnutý kus látky, délky přiměřené osobě, pro kterou se šije. Také to podléhá osobní zálibě, jak dlouhou zástěru si kdo přeje.

Šířkou bývá šířka látky, ze které se šije.

Na dolní části se zástěra zalemuje obrubou, buď jinak se zdobí.

Na druhém konci naberou se řasy a všijou do pásku širokého.

Pásek musí dosahovati kolem pásu těla, a pak se buď přišijou k němu vázanky, buď knoflík po straně jedné a šité poutko, nebo dírka pro knoflík po straně druhé. Pásek za řasami se po obou stranách obšívacím stehem hustým spojí.

Takto se šijí ještě zástěry kuchyňské, jenže jsou pak dlouhé jako šaty a tak široké, aby přes boky řasně dosahovaly. Šijou se z plátna bílého, méně modrého, nebo z kanafasu.

Zástěra do klínku střižená.

Přistříhneme si obdélník, jehož kratší strany obnášejí $\frac{3}{4}$ celé délky. V polovici si jej po délce přeložíme, v jednom úhlu do šířky naměříme $\frac{1}{3}$ z celé šířky, v protilehlém úhlu takéž tuto částku si odměříme, načež od naznačených bodů látku úhlopříčně přeložíme, a po přeložení rozstříhneme. Tím povstaly tři jednotlivé části, a sice: jedna větší, která má dvě šikmé strany a dvě menší. Menší obě spojujeme s větším, středním to dílem zástěry, po šikmých stranách k sobě švem francouzským.

Zástěrka se zalemuje po libosti, a na hořejší straně zašije do pásku, kde dřívě ji poněkud prohloubíme u prostřed, aby lépe padla.

Zdobíme pak lem rozličně: podlinkami, vyšíváním a t. d.

Tímto způsobem šijí se také dlouhé zástěry kuchyňské. Ve stranách připojují se k ní zakulacené kusy ve formě obvěsků, které pokryjou boky.

Náprsník.

Zástěry doplňují se náprsníkem, který má šaty na prsou chrániti a zástěru zdobiti.

Je to kus látky buď zakulacený, buď čtverhranný, dole užší, nahoře širší, který se k pásku zástěrky do středu přišije.

Módní listy přinášejí dosti stříhů pro náprsenky a proto nechceme jimi knihu rozšiřovati.

Náprsník se zdobí prostě i bohatě, ale vždy přiměřeně ozdobě zástěry. Zde je tolik variací ve stříhu a ozdobě, že nelze o tom dlouho se rozepisovati.

Zvláště jest nutno, aby se kuchyňské zástěry opatřily náprsníky; ale právě zde se často opomíjejí, jakoby byly pouze ozdobou, a ne ochranou šatů, načež upozorňujeme.

Košile.

Dle podání děkujeme košili Arabům, kteří ji s jinými užitečnými i uměleckými pracemi k nám přinesli.

Starověk neznal košil takových, jakových my nyní nosíme.

Nejprvnější košile byly bezpochyby vlněné, pozdější teprva z látky lněné.

V osmém století nalezáme stopu košile, když se mluví o mučence Segolině, která jí byla oděna.

V dobách prvního opanování košil v obleku, bývalo to zvláštní předností žen, že samy ušily si košili, ano i anglická královna Alžběta neměla pod důstojností vladařky učiti se šiti a také sama ušila křestní košilku svému křestenci.

Košile bývaly bohatě vyšívané, a tropil se jimi velký přepych. V století XVI. bylo zvykem, že si vznešené paní posílaly k narozeninám a k novému roku za dary zlatem a stříbrem vyšívané košile.

Košile, kterou darovala vojvodkyně ze Somersetu Marii Tudor, byla vyšita hedbávím, límcem a manšety z damašku protkaného zlatem.

Na košili spotřebovala lady anglická 13 loket plátna a 8 loket flanderských krajk. Alžběta anglická oblékala košile s černým okolkem, zlatem vyšité a krajkami ozdobené.

Mravokárcové téhož věku horlili proti přepychu, jaký se vedl v košilách. Bývalyť košile z nejjemnějšího plátna, červeným hedbávím kroužkované, brabantskými krajkami posíté, anebo bohatě vyšité či à jour zdobené.

Holandské plátno bylo nejoblíbenější, anto vyniká bělostí zvláštní. V žádné vodě se totiž neumáčí tak len, jako ve vodě z moře harlemského. Irské plátno bývalo zažloutlé, ale svého času oblíbené, zvláště pošily-li se košile zlatem a hedbávím.

Nyní je méně přepychu v šití košil, ale zase jich máme více a hledíme vůbec k tomu, aby se často čistily.

Obyčejně je šijeme ze lněného plátna, ač i košile bavlněné začínají vcházeti v oblibu a zvláště v zimě jsou příhodné a příjemné.

Zdobíme je vyšíváním, krajkami, zoubky, řídíce se při tom, jak mnoho můžeme a chceme vydati.

Máme tři druhy košil: ženskou, mužskou, dětskou.

Při střihání i šití každého druhu řídíme se jinými pravidly.

Popíšeme nejdříve košili ženskou.

Ženská košile.

Ženská košile jest volné roucho, jež splývá s těla, a tvoří základní část obleku.

Šijeme ji tak, aby k dolní části těla se šfíla a proto vsazujeme po obou stranách klíny.

Nejslušnější jest košile, jež má po obou stranách klíny všíité, zvaná tím dvouklínová, poněvadž odpovídá zákonům symetrie, a švy jí pěkně zdobí. Mimo to jest i dvouklínová košile užitečnější, poněvadž švy jí chrání ve stranách, kde při vytahování k manglování nejvíce trpí.

Popisující zde tvar a střih košile, máme na zřeteli tělo pravidelně urostlé.

Čítáme, že obyčejná šíře plátna obnáší 90 %; ačkoliv míra tato někdy nebývá úplná, míníme přece jen při míře šířky 90 % jednu šířku plátna této šíře obyčejné. Sestřihneme se šíře jen tehdy, má-li šířka býti o mnoho užší, n. př. 80 %.

Podstatné části košile jsou: podolek a rukávy.

Vedlejší části: klíny, náprsenka, jinak i sedlo zvaná, pásek, malé klínky.

Druhy ženských košil.

Košil ženských rozeznáváme dva druhy: jednoduché a ozdobné.

Společný znak košil jednoduchých jest zdrhování kolem krku, které buď šňůrkou provlečenou v obrubě provedeme, buď košili sebeřeme v řasničky a do pásku všíváme.

Ostatní druhy košil, ať již s obyčejnou náprsenkou (jež švýcarskými nazýváme) aneb s náprsenkou jakéhokoli způsobu, čítáme vždy ku košilám ozdobným.

Košile jak jednoduché, tak i ozdobné, mohou býti: a) dvouklínové, b) jednoklínové, c) polouklínové.

Pravidla pro přistřihování košile ženské.

Tak jako při práci jakékoli dlužno dbáti jistých pravidel neb zákonů nechceme-li se minouti cílem, tak i při přistřihování košile ženské.

První prací naší tudíž bude, vyhledati si základní pravidlo, na němž bychom ostatní poměry jedné části k druhé rozpočísti a v souladný celek urovnati mohly.

Základem rozpočtu pro přistřihování košile ženské musí nám býti délka její.

Délka košile řídí se velikostí osoby.

Pravidla, jimižto se nám bude řídit při přistřihování košile ženské, hodí se pro košile dvouklínové, jednoklínové i polouklínové, pro jednoduché i ozdobné, až na malé úchytky, o nichžto zvláště u každého druhu promluvíme.

Pravidla pro přistřihování platí jak pro velké, tak i pro malé košile.

Dvouklínová jednoduchá košile ženská.

a) Přistřihování.

Střihová příloha A.

Pravily jsme již, že musíme nejprvé znáti délku košile, kterou si určujeme, řídíce se osobou, pro niž máme šiti.

Známe-li délku košile, naměříme si na zarovnané a vyrovnané látce dvojnásob délku, nit po šířce vytáhneme a látku ustříhneme.

Přistřihnutý kus v polou přeložený jest podolek, jehožto délku již známe.

Nyní stanovíme šířku podolku.

U košil až do 110^{cm} dlouhých, bereme $\frac{1}{3}$ z délky na šířku, u košil, jež jsou nad 110^{cm} dlouhé, dáme na šířku $\frac{2}{4}$ z délky.

Toto jest však jediný rozdíl v přistřihování větších a menších košil ženských.

Ménší košile ženské dělááme proto o něco širší, aby byly pohodlnější k oblékání, neboť zvláště děti, čím menší, tím bývají buclatější, a při obléčení neobratnější. Za druhé však plátno na košile nebývá nikdy širší 90 %, tak že kdybychom i chtěly pro velkou košili ženskou prvéjším rozměrem se řídit, nedovolila by nám to šířka plátna; avšak není toho ani třeba.

Abychom nabyly jasnější představy o poměrech, jež jsme až dosud uvedly, vezmeme si zde určitou velikost košile, na nížto vždy hned poměry v číslice uvedeme.

Na střihové přiloze *A* jest vykreslena košile čtyřikráte zmenšená, jež jest 120 % dlouhá.

Šířka její jest $\frac{3}{4}$ z délky, tedy 90 %.

Z této šířky naměřmo si $\frac{1}{3}$, tedy 18 %, vytáhneme nit po celé délce košile, načež po niti vytažené odstříhneme pruh, z něhož se klíny přistřihují.

Nyní se rovná délka pruhu délce košile; protože však klíny nedosahují až na náramek, nýbrž jen ku průramku, musíme dříve znáti velikost poslednějšího, abychom věděly jak dlouhé mají býti klíny.

Průramek (jinak také otvor pro rukáv), obnáší $\frac{1}{3}$ délky košile, tedy zde 24 %, a rovněž tolik musíme od pruhu odstříhnouti, aby klíny jen ku průramkům dosahovaly.

Rozumí se samo sebou, že musíme dříve pruh do polou přeložit, aby byl dvojnásobný tak jako podolek košile, a teprve pak odstříhne se od té strany, kde jest přeložen, $\frac{1}{3}$ od délky. Tímto povstaly nám dva pruhy, jež jsou 96 % dlouhé. Tyto středem po délce buďto sepneme, neb sestehujeme, a takto jsme si teprve připravily pruh ku řádnému přistřihování klínů, jež se děje následovně:

Naměříme si v jednom úhlu do šířky pruhu 2 %, v protilehlém úhlu učiníme totéž, načež od jednoho naznačeného bodu k druhému pruh šikmo přeložíme. Zdali přeložení jest pravidelné, což jest nevyhnutelně třeba, aby byly klíny všechny stejny, přesvědčíme se, když šikmo přeložený pruh ještě do polou v délce přeložíme; nepřesahuje-li po žádné straně některý z klínů přes druhý, můžeme po naznačené šikmé čáře klíny rozstříhnouti.

Nyní upravíme si výstřih kolem krku. Nežli rozměr výstřihu určíme, rozpočteme si šířku náramků. Obvyčejně čítá šířka náramkův $\frac{1}{2}$ délky průramku, tedy: 12 %; při ozdobnějších $\frac{1}{3}$, tedy: 8 %.

Naměříme si na hoření části, kde jest košile přeložena, po obou stranách do šířky buď 12 $\%$, buď 8 $\%$, uprostřed pak šířky košile naměříme si po délce, jak hluboký má výstřih býti.

Výstřih má býti za polovici šířky pruhu ku klínům hluboký, (pruh byl 18 $\%$) tedy 9 $\%$. Od tohoto bodu vytáhneme nit, aneb jen pozorně po niti naznačíme čáru vodorovnou, ne však až ku kraji plátna, nýbrž asi 16 $\%$ od kraje, tam ustaneme a znenáhla v polokruhu ku naznačenému bodu pro náramek zakončíme.

Nyní teprve po naznačené čáře od náramku ku středu košile výkroj vystřihujeme a sice, buď stříháme hned obě dvě strany, totiž přední i zadní najednou, aneb nejprve jen přední, zadní pak necháme o 1 $\%$ také i 2 $\%$ vyšší; načež teprve přistřihujeme polovici druhou, řídíce se rozměrem první.

Nyní nám zbývá ještě rukávek. Rukávek přistřihuje se vždy o 3 $\%$ větší než jest průramek; jednak, že se jím zapošívá, a pak také proto, že klíny průramek pod páždí o něco rozšířily.

Náš rukávek musí tedy býti 27 $\%$ široký, a dlouhý $\frac{2}{3}$ ze šířky pruhu pro klíny, tedy 13 $\frac{1}{2}$ $\%$.

Přistřihuje se pak následovně:

Po délce plátna přistřihneme obdélník pro rukávek samotný, který měří dvojnásob $\frac{2}{3}$ z celé určité již šířky pro rukávek, tedy $2 \times 18\%$ délky, a 13 $\frac{1}{2}$ $\%$ šířky. Pak přistřihneme čtvereček ku klínu do rukávku, který po stranách měří $\frac{1}{3}$ z celé šířky rukávku, tedy 9 $\%$.

Rukávek sám měří tedy vždy $\frac{2}{3}$ a třetí třetina připadá na klínok.

b) Š i t í.

1. Podolek.

Klínky sešívá se dva a dva úzkými konci k sobě po šikmých stranách zápošvem.

Při sešívání šikmě střižených krajů musíme dbáti toho bedlivě, aby se nevytáhly; proto nenapínáme šití k podušce, leč je-li švadlena již zručná. Dlužno také pozorně ostříhovati, poněvadž se tyto kraje třepí. Ostřihujeme vždy kousek a zase kousek.

Pak se klínky přišívají k podolku. Dvojitou délku košile přeložíme v půli, a po každé straně košile vsazujeme klínky, kde by se sešila, kdyby jich nebylo. Kde jsou kraje, přišíváme je obnitkou; kde šijeme zápošvem spojujeme perlovým stehem košili a do klínku zapošíváme.

Jedná se zde vždy pouze o to, aby se každý šev stejně zapošíval; pročež, kdo je zvyklý zapošívat do košile, necht při svém zůstan, ale při každém švu si tak počíná.

Když jsme klíny po obou stranách vsadily, zalemujeme podolek na dolním kraji obrubou na 1% širokou, stehem obrubovým.

Obruba musí být všady stejně široce založená, a proto často měříme, aby se neúžila, nebo nešířila.

Tvar košile jest nyní upraven, zbývá jen vsaditi rukávy a zalemovati výstřih u krku.

Nejprvé se upravuje výstřih.

2. Výstřih u krku.

Spůsob lemování výstřihu dělí košile na: jednoduché a ozdobné. Košile na našem obraze, střižená dle popisu uvedeného, jest připravena pro zdrhování a výstřih její jest kulatý.

I. Lemování výstřihu kulatého pro zdrhování tkanicí.

V lemování známe více způsobů pro kulatý výstřih.

a) Obrubou.

Obrubu u výstřihu šijeme vždy stehem perlovým pro ozdobu. Založíme obrubu na 7% široce na líc po stranách rovných; kde je výstřih zakulacen, jest obruba užší. Plátno nesmí se nakřítiti.

K této obrubě se přišívají buď lýčky se tkanými dírkami, nebo úzké kraječky, jež mají větší dírky pro provlékání tkanice, kterou košili u krku pak zdrhujeme.

V předním výstřihu ušijeme na rub v jednoduchém plátně obruby dvě kulaté dírky vedle sebe pro tkanici, kterou skrze obrubu provlékáme, abychom po libosti košili zdrhnouti mohli.

Abychom se neopakovaly, podotýkáme, že tyto dvě kulaté dírky se i v každé jiné lemovce všijon, má-li se košile zdrhovati. Na obrubě, nebo pod obrubou můžeme zdobiti lem některým ze stehů ozdobných.

Kraj obruby zdobíme buď kraječkou, buď zoubčky tkanými. Totéž platí i pro ostatní lemování. I zde můžeme tkanici provlékati v dírkách kraječky, aby se obruba ušetřila, která trpí zdrhováním tkanice.

b) Obrubou širokou.

Chceme-li míti lem širší, vsadíme na ramenou trojúhelník, aby vrcholem svým zapadl přímo do výstřihu. Velikost jeho se řídí šířkou

lemu. Když jsme trojúhelník přišily, obrubu stehujeme a perlovým stehem přišíváme.

c) Kalounem.

Kaloun na 1° široký přistehujeme kolem výstřihu tak, aby na ramenou byl trochu nadržen, sice by pak nestačil při obšívání strany druhé, načež jak už popsáno kalounem lemujeme.

d) Pruhem látky.

Šikmý proužek látky na 2° široký se založí po obou stranách a lemuje se jím výstřih jako kalounem, anebo druhým způsobem lemování látkou.

Při obou způsobech těchto zdobí se výstřih buď kraječkou, buď zoubčky.

e) Zoubky kroužkovanými.

Kol výstřihu nakreslíme si na 7° od kraje zoubky kulatě přiměřené velikosti a kroužkujeme je. Pod kroužením přišije se na rub kaloun 1° široký stehem obrubovým po obou stranách pro tkanici.

f) Proužkem látky kroužkovaným.

Proužek látky rovně střižené as na 3° široké po jedné straně kroužkovanými zoubky ozdobíme, po druhé úzce založíme. Upravený takto pruh přistehujeme kol výstřihu po lícu, který jsme byly dříve taktéž na líc založily po krajích. Položíme pruh tak, aby zoubky přišly nad založení výstřihu, a nyní stehujeme pod zoubky pruh na založení. Na druhém konci taktéž pruh nad jeho založením přistehujeme a nyní ozdobným stehem perlovým přišíváme nahoře pod zoubky i dále u kraje pruhu.

Pruh může býti také vyšíváný drobným, úzkým vzorem.

Jinak lemuje se takto: Košili založíme na rub, a přistehujeme ji k pruhu pod zoubky nebo vzor, načež na 4 nitě od kraje založeného kolem perlovým stehem ji přišíváme k pruhu, který po rubu obrubovým stehem pošijeme.

g) Vyšíváním.

Vyšíváním zdobíme výstřih jako zoubky kroužkovanými, jenže pod zoubky si vyšijeme drobný, jednoduchý vzor. Někdy bývá to pouze kulatá dírka v zoubku, jindy opět širší složitě vzory. Kaloun pro tkanici se přišije pod vyšívání.

Chceme-li košili více zdobiti, vyšíváme také uprostřed na předním výstřihu bohaté i jednodušší arabesky, nebo vzory, jež mají útvar srdcový.

h) Vsazeným pruhem do lemu.

Zde máme dva pruhy: zdobící, který má na jedné straně kraj zoubkovaný, vyšívaný nebo úzkou kraječkou krášlený, a druhý lemovací, as na 2% široký. Na líce košile položíme pruh zdobící rubem, aby kraj jeho střížený přiléhal ku kraji výstřihu, a přistehujeme jej kolem. Na to přistehnouti položíme pruh lemovací, opět kraj ke kraji, že jsou nyní tři kraje sloučeny a pak, skrze všechny přichajíce, přišíváme je stehem zadním. Když jsme kolem pruhy přišili, tu lemovací obrátíme, při čemž zdobící pruh se zvedne a vyčnívá. Lemovka se po rubu na košili přehne a obrubovým stehem přišije.

Takto jest to způsob jednoduchý. Kdo si přeje míti šití ozdobnější, může po líce pásek prošiti stehem perlovým dvakráte, nahoře 4 nitě od švu, kterým se vsadil pruh, a dole, kde spojujeme pásek s košilí.

i) Podlinkou v lemu.

Vkusná úprava lemu jest také podlinková ozdoba.

Práce rovná se předešlé úplně, jen že pruh zdobící nahraždíme si zde úzkou podlinkou, která nesmí býti širší i s ozdobou svou než pruh zdobící bývá.

Dolení kraj podlinky okrášíme po libosti, ale jen drobnoučkými zoubky, neb vzorem vyšívaným, hoření zdrhneme a zdrhnutí ku košili přistehujeme, jak už popsáno bylo.

Také se mohou uzounké podlinky k lemu výstřihu přišítí.

Nejlépe se podlinka vsazuje do pásku, kterým zdobíme výstřih při zdrhnutí řasničkami.

Čtverhranný výstřih.

Někdy vystřihuje se košile u krku také do čtverhranu, o čemž se zmíníme při přistřihování košile jednoklínové. Zde promluvíme již při jednom o upravení takového výstřihu, poněvadž je to jedno, je-li košile dvou- nebo jednoklínová, výstřih u krku zůstaven vždy naší osobní zálibě. Lemuje se následovně:

a) Obrubou.

Založíme si obrubu na 1% širokou po krajích na rub výstřihu. Kde obrubu překládáme, táhneme nitě v látce, aby všady byla stejná.

V úhlu se vždy tažené nitě setkají a přestřihnou, aby se nit nevytáhla přes úhel.

Všecky čtyry úhly musí se opatřiti trojhrannými klínky.

K tomu účelu rozstřihnou se úhly až na 3 nitě k vytažené niti úhlopříčně. (Rozstřih obnáší $2\frac{1}{2}$ %.)

Na klínky ustřihnou se čtverce po $3\frac{1}{2}$ % a rozstřihnou se úhlopříčně.

Z těchto trojúhelníků přeloží se šikmá strana v půli; v tom bodu připne se do rozstřihu na líc, a s rozstřihem veskrz zadním stehem přišije.

Takto upraví se všechny čtyry rozstřihy.

Nyní se obruba na rub v niti tažené založí, přistehuje a po lícu přištepuje.

Pro steh perlový může se též nit vytáhnouti.

Úhly se pak obšijí stehem kroužkovým, aby byly pevnější. V předním výstřihu se taktéž v obrubě po rubu ušijí dvě kulaté dírky pro tkanici.

Lem se zdobí jako při výstřihu kulatém kraječkou, nebo zoubčky.

Zdrhneme-li tuto košili s výstřihom čtverhranným, uvidíme, že není slušná. Výstřih tento se přetčí zdrhování tkanicí. Popsaly jsme jej proto, abychom zvyku a oblíbenosti mnohých zadost učinily, ale doporučovati jej nechceme.

II. Zdrhování řasničkami.

Výstřih kulatý.

Kde přestává zakulacený výstřih od náramku a začíná rovný kraj, nabefeme řasničky až zase ke druhému zakulacení. Tak učiníme na straně přední i zadní, a řasničky pěkně a rovně vyškrtáme. Nyní si připravíme pásek. Ustříhneme pruh plátna pro velkou košili 90 % dlouhý, 4 % široký, který je páskem. Při menších košilích je pruh kratší i užší. Pásek sešijeme v kruh, po obou krajích jej založíme, ve dvě přeložíme, a asi 8—10 nití od středu přeloženého jej perlovým stehem prošijeme.

Od sešití pásku v kruh odměříme si 45 % polovičku, kterou označíme špendlíkem. Náramek také rozměříme v polovici a připneme tam polovici pásku. Na druhé straně taktéž učiníme a připneme k polovici náramku šev sešití pásku.

Nyní pásek od špendlíku každého po obou stranách stehujeme k náramku kolem výstřihu zakulaceného až k řasničkám. Při tom dááme dobrý pozor, abychom nevytáhly košili v zakulaceném výstřihu;

proto raději pásek trochu vytahujeme. Pásek stehujeme pouze v jednoduché látce.

Pak teprva řasničky si srovnáme, aby všady stejně byly rozděleny i pěkně ležely, a všíváme je k pásku. Když jsme řasničky všily, kolokolom pásek přištepujeme v niti tažené, po druhé obšijeme, jako při řasničkách popsáno.

Pásek zdobíme kraječkou, nebo jinou ozdobou splétanou, krásné je pošít pásek středem ozdobnými stehy.

b) Páskem ozdobným.

Zde máme pásy opět dva: zdobící a lemovací.

Délka zůstává tatáž i šířka, arcize čítána bez ozdoby; tedy pruh lemovací polovičku: 2%. Pruh zdobící se kroužkuje, vyšívá nebo mřížkou obrubuje.

Lemovací pruh přištepuje se k zdobícímu pod ozdobu, a pak se pokračuje jako při prvějším bylo popsáno.

Také se zdobící pruh může vsaditi v pásek, a pak šijeme jak popsáno bylo při lemování *h* pro zdrhování tkanici, jenže kde tam košile mřížka, zde je pruh plátka. Páskem připraveným takto lemuje se jako předešlým. Střihneme tudíž dva pruhy plátka po 2% šířky na pásek a třetí ozdobný mezi oba všíváme.

Mezi oba pruhy také můžeme vsaditi uzounkou podlinku jako popsáno při zdrhovaném výstřihu *i*.

Výstřih čtverhranný.

Při čtverhranném výstřihu si taktéž nabere řasničky po obou stranách od náramku k náramku.

Zde se jeví opět obtíže tohoto výstřihu pro zdrhování vůbec. Nesmíme pásek přišívati jako při prvějším výstřihu, ale také do čtverhranu si jej dříve upravit.

Délka i šířka pásku zůstává tatáž: 90% délky a 4% šířky. Tuto délku rozstříhneme na 4 díly, a sice takto: dva díly naměříme po délce náramku, ostatní, co zbývá na dvě stejné části rozdělíme. Dlouhé dva díly jsou pro přední a zadní díl košile.

Pro tento výstřih nejlépe voliti dva druhy na pásek: zdobící a lemující, první o ozdobu širší než 2%, druhý 2%.

Nyní si upravíme pásek do čtverhranu, a proto již při střihání přidáme na dlouhé pruhy pásku po každé straně tolik, kolik obnáší

šířka pásku, a přebývající tuto část přištepujeme na pásek pro ramena přes šířku jeho na každém konci do čtverce. Vypadá to pak, jako by se v úhlu křížovaly dvě vázanky.

Nejprve takto upravíme ozdobující pruh, pak lemující, načež šijeme, jak udáno při výstřihu kulatém *b*. Jinak se může také spojit čtverhran takto: kde by se pruhy křížovaly, pásek delší přeložíme a sestříhneme do trojúhelníku, aby od rohu k rohu šikmě pruh dlouhý ležel na pruhu náramkovém, a pevně jej tam přištepujeme.

Při prvním způsobu ozdoba se v úhlech nespojuje, ale běží přes pásek ramenový, při druhém se v úhlech spojí.

Oběma způsoby lze si upravit i pásek obyčejný, který v půli se překládá jako při kulatém výstřihu.

Při křížování pásku se pruh rozstříhne po délce v přeložení jeho na 2/3, aby se vsadil do toho rozstřížení pásek krátký ramenový, při trojúhelníkovém spojení sestříhneme jej do trojúhelníku. Při obou dbáme, abychom nepíchaly skrze látku dvojitou. V úhlech se buď pak kroužkuje buď vsazují klínečky.

Výstřih se zdobí kraječkou.

Pásek se může ozdobiti rozličně.

Taková košile se čtverhranným výstřihem, vsazena do pásku, velmi krásně na pohled vypadá, ale není tak pohodlná jako s kulatým výstřihem.

Pro velké košile čtverhranný výstřih se méně hodí, a práce i bedlivost, aby se v úhlech dobře a slušně upravil, není nikterak u poměru s výsledkem. Při malých košíkách pro dívky jej schvalujeme, poněvadž se hodí k čtverhrannému výstřihu šatiček. Jim to sluší, když kulaté raménko vykoukne z čtverhranného výstřihu, ale pro velkou košili má to ráz poněkud dětinský.

Rukávy.

Majíce výstřih u krku upravený po některém způsobu popsaném, ušijeme rukávy.

Rukávy na košili přiloha stříhová *A* jsou obyčejné, totiž: mají klínek vsazený.

Některé rukávy, jejichž stříh popíšeme při popisu košil jiných, nemají klínek vsazených a rukáv je střížen v jednom kuse. Jmenují se, ale neprávem, rukávy ozdobné, nebo nevíme, proč by rukáv s klínkem nebyl také ozdobný, když jej ozdobíme.

Nazveme je rukávy celistvé, a první druh klínkové.

O střihání rukávů celistvých promluvíme při dalším popisu střihů, ale pravidla šití podáme již při jednom.

a) Šití rukávů.

1. Klínkový rukáv.

Klínkový rukáv se vsazuje do košil jednoduchých, nikdy do ozdobných, pro které sluší opět rukáv celistvý.

Klíněk se zápošvem přišije k délce rukávu; klínkem se zapošívá. Část rukávu, jež vybývá přes klíněk, je dolní kraj, který se lemuje obrubou na $1\frac{1}{2}$ cm širokou, stehem perlovým, aneb se jinak zdobí.

Rukáv se sešívá od obruby nahoru a nyní se zapošívá rukávem. Kde se šev klínku křížuje, se švem rukávu, pevně přes šev první šijeme.

Pro sešívání rukávů doporučujeme širší zápošev.

2. Rukáv celistvý.

Tyto rukávy mají pouze jeden šev. Jsou oblíbeny i pro košile jednoduché. nejvíce se však šijou při košilích ozdobných, poněvadž se tvar rukávů přispůsobuje náprsence, nebo sedlu.

Sešijeme střiženou část k sobě, aby se nám utvořil otvor.

Prvé než joj sešíváme, lemujeme dolní kraj.

b) Lemování rukávů.

Rukávy musí býti vždy v souhlasu s lemováním výstřihu kolem krku, nebo se sedlem.

Jedině nesmíme rukávy lemovati kalounem, nebo látkou. Je-li výstřih takto lemován, vždy na rukávu šijeme obrubu širokou.

Také se rukávy nikdy nepsazují do pásku.

Při podobném lemování výstřihu zdobíme rukáv obrubou perlovým stehem.

Oblíbená je pro lem rukávu mřížka, krásná to práce, ale ta se hodí pouze pro lem výstřihu čtverhranného, nebo zakulacené střižení plátna se jí přičí. Není to slušné, abychom šily mřížku kol rukávu, není-li u krku, a proto zdobíme jí rukávy jen při košilích ozdobných, kdy můžeme v náprsence mřížky provésti.

Vůbec nejen lem, ale také ozdoba lemu rukávového podléhá ozdobě výstřihové.

Když jsme výstřih zoubkovaly, zoubkujeme také rukávy i krášíme vyšíváním, kraječky, zoubčky, podlinkou, stehy ozdobnými a p.

Lemování rukávu obrubou širokou.

Obrubujeme-li rukáv perlovým stehem, překládáme obyčejně obrubu na líc. Pročež sešíváme rukáv, vypustíme tolik centimetrů látky, kolik si přejeme mít šířky obruby, a když chceme lemovati, nejprve po lícu zbytek sešijeme, a pak obrubu zakládáme.

c) Všívání rukávů.

Jsou dva spůsoby všívání rukávů: 1. po rubu a 2. po lícu.

Spůsob prvý je rozhodně nejlepší pro rukáv klínkový, druhý se hodí lépe pro rukáv celistvý.

Všíváme-li rukávy klínkové do košile, zůstane otvor rukávový rovný.

Všíváme-li celistvé, musíme otvor dříve prohloubiti, aby se při působení stříhu rukávů, jež na hořením kraji bývají zakulaceny.

Je to velmi snadné.

Položíme rukáv celistvý na košili ku průramku na otvor, a přispědlíme jej polovicí rukávu přesně na polovici náramku. Pak si tužkou nakreslíme výstřih otvoru, řídíce se formou rukávu. Jaký útvar má zakulacení rukávu, takové musí býti prohloubení průramku, aby rukáv slušně zapadl a nekazil tvaru košile.

Všívání rukávů po rubu.

Rukáv se obrátí na líc, košile na rub. Rozdělíme délku průramku na polovic a rukáv též.

Rukáv se strčí do průramku a naznačené polovice se na sebe připnou tak, aby rukáv převyšoval průramek o 8[‰].

Při rukávu klínkovém se připne roh klínku na prostřední šev klínu košile, při celistvém se šev rukávu opět tak připne, aby převyšoval průramek o 1[‰]; při klínkovém rukávu však převyšuje cípek rukávu průramek o 3[‰].

Pak se po rukávu štepuje a do košile plochým širokým zápošvem zapošívá.

Rukáv před zapošíváním musí se dosti vyškrtati.

K vůli pevnosti se rukávy pod pažďí přišijí ku klínu košile takto: po lícu se klín košile k rukávu přištepuje, po rubu se klínek rukávu

založí a přišije, aby špička trojbranu ležela na středním, totiž hlavním švu košile.

Někdy se také tato špička zakulatí.

Všívání rukávů po lícu.

Košile založí se do rubu kolem průramku, rukáv se nezakládá. Rozměříme rukáv do polovice, průrámek také, rukáv na líc do košile vstrčíme a v polovici přišpendlíme. Pak přistehujeme rukáv do průramku na $1\frac{1}{2}$ hluboko. Tento $1\frac{1}{2}$ rukávu, který zůstává po rubu, je založení.

Průrámek se perlovým stehem přišívá po lícu k rukávu, na 4 nitě od založeného kraje. Po rubu se rukávem zapošívá ploše.

Spůsob tento jest nejoblíbenější pro rukávy celistvé.

Hledíme pravidelně při všívání rukávů k tomu, aby průrámek byl o něco menší rukávu a pak rukáv dole pod paždí nadržujeme k vůli pohodlnějšímu zapošívání.

Znamenání košile.

Ušitou košili znamenáme začátečními písmeny jména křestního a příjmení. Písmena klademe na přední výstřih košile uprostřed pod lem.

Buď je křížkovým stehem šijeme bavlnkou červenou, buď je v bílém vyšíváme, neb ozdobnými stehy v předkreslení šijeme.

Košile také čísujeme a šijeme, nebo vyšíváme číslice jako písmena. Číslici klademe pod písmena, i vedle písmen.

Košile ženská jednoklínová.

a) Přistřihování.

Přistřihování košile ženské jednoklínové, rovná se celkem přistřihování košile dvouklínové až na malé úchytky.

Naměříme si dvojnásobnou délku košile po délce plátna, načež nit po šířce vytáhneme, a pak kus ustříhneme. Máme-li délku i šířku košile určenou, vyhledáme si také i zde $\frac{1}{5}$ ze šířky ku pruhu klínovému, nit však zde po délce plátna nevytahujeme: protože se zde pruh neodstříhne. Jak jsme pravily, naměříme si $\frac{1}{5}$ se šířky a sice tam, kde jest plátno v polou délky přeložené, od tohoto bodu vytáhneme nit $\frac{1}{5}$ po délce plátna pro průrámek, odtud opět nit ku kraji plátna nazpět. Obdélník

takto naznačený odstříhneme, a tím se nám utvořil průramek. V úhlu průramku, jenž se utvořil vystřihnutím obdélníku, naměříme 2% po šířce vyčnívajícího plátka, dole od kraje do šířky na téže straně také 2%, načež pak od jednoho naznačeného bodu ku druhému šikmo přeložíme, a je-li správně přeloženo, viz košili dvouklínovou, klín odstříhneme. (Viz stříhovou přil. B.) Odstříhnutý pak klín vsadí se z druhé strany košile.

Porovnáme-li obě dvě košile, dvou- s jednoklínovou, shledáme, že se v ničem od sebe neliší, jen že při druhé máme o dva švy méně, jelikož se jeden klín od košile neodstříhl, zato však prvnější mnohem slušněji vypadá.

Dalšího popisu o přistřihování této košile není třeba, leč by snad někdo si chtěl udělat výstřih kolem krku čtyřhranný, jak přiloha naše B ukazuje. Naměří si pak náramky i bloubku výstřihu jako u košile dvouklínové, jen že se pak výstřih zakulaceně ku náramkům nevystřihuje. Střiháme nejprve od jednoho náramku po niti do délky košile tak hluboko, jak hluboký má výstřih býti, pak také tak u druhého náramku, načež pak od jednoho zastřihu po niti až ku druhému střiháme.

Kus, ježž jsme takto vystřihaly, má podobu obdélníku.

b) Šití košile jednoklínové.

Šití této košile neliší se v ničem od předešlé, leč bychom přihlížely k tomu, že se vsazuje klín po straně jedné, po druhé pak se sešívá košile zápošvem až k průramku.

Přistřihování košile ženské polouklínové.

Košile tato jest skutečně mezi všemi druhy košil nejméně úhledná, jediná výhoda snad zde jest ta, že máme něco méně šití. Výhoda ta však jest tak nepatrná a již náš cit pro vkus se při pohledu na ni tak vzpírá, že ji nikterak neodporujeme. Podáváme ji jen k vůli úplnosti.

Připravily-li jsme si délku i šířku košile jako u dvouklínové, přikročíme ku přistřihování klínů. Vypočítáme si totiž jak široký bychom musily mítí pruh ku klínům, třebaž košile dvouklínové, víme že pruh obnáší $\frac{1}{3}$ ze šířky. Tedy si to vypočítáme také tak i zde.

Naše košile viz stříhovou přilohu C, jest široká 90%, tedy bude šířka pruhu 18%.

Tuto šířku pruhu rozdělíme na dvě polovice, zde 9% a 9%, a nanese je po obou stranách od kraje košile do šířky, avšak tam kde jest košile přeložená a kde budeme mítí výstřih kolem krku.

Nyní si správně vyhledáme po stranách polovičku délky košile, a sestříhneme od svrchu uvedených označených bodů, až do polovičky délky. Takto povstalé polovičné klíny po rovných stranách ku rovným stranám košile po délce, a sice širší stranou dolů ku kraji přišijeme. Viz přílohu stříhovou C.

O dalším přistřihování i šití tohoto způsobu není třeba abychom se zmiňovaly; jest to jako u košil jedno- i dvouklínových.

Košile ženská ozdobná.

a) Přistřihování.

Košile ozdobné dělíme na dva úplně od sebe lišící se druhy, totiž bez sedel a se sedly.

Košile bez sedel, tak zvané švýcarské s rozličnými náprsenkami, přistřihují se úplně jako košile jednoduché, jen že se pak na přední straně rozličně zdobí, a velmi často v předu se zapínají. K tomu cíli rozstříhne se košile uprostřed šířky od výstřihu $\frac{1}{2}$ do délky. (Viz stříhovou přílohu C.)

Košile se sedly vyžadují větší pozornosti a to již proto, abychom snad plátno zbytečně nerozstříhaly.

Především jest to délka košile, ku které sluší bráti zřetele bedlivého, a to proto, že již sedlo samo tvoří jistou část délky košile.

Prvó než přistřihujeme košili, vyhledáme si vždycky sedlo, jakého si přejeme, které vykreslíme a třebas i přistříhneme, a pak teprve lze nám vypočítati, o kolik centimetrů máme košili přistříhnouti kratší, neboť dosahuje ta vždy košile jen ku sedlu a ne až ku výstřihu.

Ovšem dáme-li sedlo pouze se předu, musíme na zadní části košile celou délku nechat, a pouze na přední části o tolik méně délky naměřiti, kolik sedlo bude obnášeti.

Další přistřihování košile ozdobné co šířky i klínů se týče, rovná se úplně přistřihování košile jednoduché, jen že opět i zde nesmíme od pruhu klínového celou $\frac{1}{2}$ odstříhnouti, pamětlivy jsouce, že i zde sedlo jistě část proramku utvoří, tudíž by otvor pro rukáv byl příliš velký.

Sestříhnutí košile nahoře ku sedlu, řídí se sedlem samým. Složíme si nahoře košili po obou stranách ve větší řasy, aby celá šířka košile se rovnala šířce sedla, načež sedlo dolejší okrajem na pokraj košile položíme, a obrys na košili přeneseme; načež přebývající části odstříhneme.

Přistřihování sedla.

Abychom se pokoušely o to, popisovati přistřihování jakéhosi určitého tvaru sedla, zdá se nám zbytečno, neboť jich přináší v hojné míře všechny módní časopisy; podáme jen krátký návod, jak by si pracující sama sedlo dle vlastního vkusu upravit mohla.

Protože má sedlo alespoň částečně k tělu přiléhati, musíme se tedy i zde velikostí osoby řídit, pro kterou šijeme.

U velké ženské košile čítáme, že sedlo má rozpnutí od ramene k ramenu $\frac{1}{2}$ %, tedy 50 %; čím menší košile, tím menší rozpnutí.

My zde popisujeme přistřihování sedla pro velkou ženskou košili. Nanese si na papír (neboť jest nám dříve zhotoviti střih) 50 % a vytáhneme čáru; toto jest rozpnutí od ramene k ramenu. Uprostřed naměříme do hloubky, jak hluboký bychom udělaly výstřih u jednoduché košile, tedy zde 9 %.

Nyní si naměříme po obou stranách na čáře, jak velké chceme dělati náramky. Náramky dělááme vždy u košil ozdobných menší, tedy 6 %.

Nyní zhotovíme výstřih pro krk způsobem, jak u košile dvouklínové bylo povédáno, pak náramky 1 % do ztracení k rukávku sestřihneme. Tvar sedla si vykreslíme, řídíce se osobním vkusem. (Viz tvar střihové přílohy D.)

Zde ovšem jakož i při přistřihování rukávku každé dívce nevyhnutelno jest, aby se alespoň poněkud znala v kreslení, sice jinak nebyly by tvary úhledné.

Kdo nemá jistou ruku v kreslení a vycvičené oko v měření, lépe když si zvolí již nákres a střih sedla, jakýchž dosti už za našich dnů je v oběhu.

Popis našeho návodu jest podán více pro úplnost díla a pro rozměr sedla.

Rukávy.

O rukávku si budeme pamatovati, nechť si již mu dáme tvar jakýkoli, aby vždy klínek obnášel $\frac{1}{3}$ celé délky.

Přistřihnouti a výkres rukávku jest sedla jednodušší, a lze obé spíše provést i méně zručné pracovníci.

b) Šití košil ozdobných.

Již při přistřihování jsme k tomu poukázaly, kterak toto pole jest rozsáblé. že nelze nikterak ho vyčerpati, zde není alespoň žádných tak

přísně určitých pravidel, aby od nich úchylek nebylo; zde rozhodují více vkus, móda ano i národní кроj.

Máme přerozmanitých tvarů náprsenek, sedel a rukávů, a rovněž tak můžeme i různých ozdob upotřebit; od nejjednodušší ozdoby, jež sestává jen z prostých ozdobných stehův a švů, pokračovati lze ku ozdobám sestávajícím z různých složitých vzorů prošíváných, kroužkovaných i vyšíváných; můžeme voliti pro ozdobu vložku, krajku i podlinku, avšak jen s mírou vždy si počínejmež. Přehánění v ozdobě košil bývá někdy i směšné, a pak si pamatujme, že není všechno, co pracné neb drahé, také vždy krásné.

Košil ozdobných rozeznáváme dva druhy a sice: jedny, kde se zdobí obyčejně pouze přední, prsní strana košile, a druhé, kde máme zvláštních sedel, jež ku košili přišívané.

Prvnější jsou jednodušší druhých a také se obyčejně jen zdobívají záhybkami, nebo kroužkováním, méně vyšíváním.

Promluvíme o nich nejprve.

Šití podolku zůstane si u všech košil stejné, nechť si je košile sebe ozdobnější.

Košile ženská s náprsenkou.

Šití košile této rovná se úplně košili kterékoli z předcházejících, jenom že na přední straně zdobíme košili záhybkami, po obou stranách rozstříhu, ale často ani rozstříhu neděláme; pak jsou záhybky skutečně již jen pro ozdobu.

1. Náprsenka rozstříhnutá.

Na náprsenku rozstříhne se přední půle košile uprostřed od zhora dolů $\frac{1}{3}$ celé délky, na přelč pak po šířce vytáhneme nit po obou stranách a rozstříháme až k poslední záhybce, nikdy ne dále; pročež dobře jest nejprve jen málo rozstříhnout a teprve stříhati, když jsme si nitě na celou stranu náprsenky vypočítaly.

Nejprvnější záhyb, který šijeme a k němuž si nitě táhneme, jest tak zvaný přední plíš, do něžž se pak vsijí dířky pro knoflíky. Tento plíš dělává se u ženské košile na pravé, u mužské pak na levé straně, a sice následovně: naměříme si od kraje rozparku $1\frac{1}{2}$ 9₆ a vytáhneme nit po délce náprsenky, odtud pak odměříme 3-krátě po 1 9₆ a vždy vytáhneme nit; pak založíme na líc po prvé po první niti, po druhé, po

poslední z vytáhnutých nití, po dvou prostředních vytažených nitích plíš vyštepujeme, a aby se nám při štepování nepošinul, dříve jej středem prostehujeme.

Chceme-li dělati více záhybek, můžeme také přední plíš jiným pruhem plátna nastavit.

Nyní začneme skládati záhybky, buďto uzounké neb také širší, sestavujíce je v rozličné skupinky, střídajíce také úzké se širšími. Seřadění záhybek zůstává vkusu pracovnice; jen k tomu dlužno hleděti, aby při velké ženské košili od předního plíhu až do polou náramku měla náprsenka s košilí alespoň 25 %.

Druhá strana šije se podobně jako první, jen že široký záhyb se na rub obrubovým stehem přišije.

Po levé straně šijí se záhybky od zdola, na pravé od shora, aby ležely proti sobě.

Jsou-li obě strany upraveny, položíme vyštepovaný plíš přes plíš druhý a sestehujeme je dohromady.

Dole pak 2 % vysoko od jednoho perlového švu až ku druhému oba dva plíhy přes příč společně vyštepujem, vždy nahoru a dolů píchajíce; chceme-li, můžeme ještě po obou stranách ušíti k vůli větší pevnosti sponky.

Pod náprsenkou nabeřeme přečínvajíce dolejší stranu košile $\frac{1}{2}$ % od kraje v řasničky, od jednoho konce zástřihu až ku druhému, načez nit přitáhneme, košili zdrhneme v řasničky, vyškrtáme, pak je stejně rozdělíme, a sice tak, aby dosahovaly od poslední záhybky strany jedné, až ku poslední strany druhé. Můžeme nyní řasničky ku náprsence lehkým obšívacím stehem přitáhnouti, avšak nesmíme je snad až na náprsenku přišíti. Náprsenka takto připravena všívá se pak dole do pásku.

Všívání náprsenky do pásku.

Pásek sestříhneme si 1 % široký a dlouhý tak, jak náprsenka jest široká; na založení po všech stranách přidáváme zvláště.

Pro steh perlový vytáhneme si po obou stranách od krajů po délce čtvrtou nit, je-li plátno příliš tenké, tedy pátou.

Máme-li pásek připravený, přistehuje se na košili tak, aby polovička šířky jeho kryla náprsenku, a druhá polovice řasničky.

Ku náprsence přišívá se stehem perlovým, řasničky se do pásku, jak známe už, všívaly; chceme-li, můžeme pak ještě pásek po vytažené niti stehem perlovým ku řasničkám ušíti. Po obou úzkých stranách přišívá se pásek ku košili stehem smyčkovacím jako u dírky.

Spodní pásek zřídí se něco málo užší svrchního, tak aby dosahoval po druhé straně (tedy na rub košile) od jednoho švu až ku druhému, pásku svrchního. Pásek tento přišívá se stehem obrubovým, žádný však steh nesmí až na líc proniknouti.

Pásek kolem krku.

Při šití pásku kolem krku řídíme se úplně košilí jednoduchou v řasničky zdrhnutou, s tím rozdílem, že pásek nesešijeme, aby tvořil kruh, nýbrž zůstane pruhem, a teprve pak s košilí se spíná.

Pásek obnáší, jak známo, délky 90 % . Co se úpravy a ozdoby jeho týče, volmež kterýkoliv z předu již udaný.

Je-li připraven, rozdělíme jej na čtyry stejné díly, v první a poslední čtvrti připevníme si jej uprostřed na náramek. Protože $\frac{1}{4}$ pásku jest 22 $\frac{1}{2}$ % , košile pak měří napřed od plíhu do prostřed náramku 25 % , musíme hned za záhybkami něco málo řasniček nabrati a urovnati; na zadní straně sebeřeme košili $\frac{1}{2}$ % od kraje, a sice ne od náramku, nýbrž něco níže, tam kde výstřih již je rovně po niti střihán, v řasničky, kteréž pěkně vyškrtáme, všady stejně rozdělíme, při čemž ovšem nit, jížto jsme řasničky nabíraly, tak napneme, aby se rovnala délce pásku. Košili pak kolkolem do pásku nastehujeme. Jak se dále pásek všívá, netřeba opakovati, jestiž to již dříve povědíno.

Zbývá již jen pověditi, kolik dírek ušijeme pro zapínání. Obyčejně děláváme tři; dvě z nich ve stejné vzdálenosti od sebe v svrchním plíhu po délce, jednu pak rovněž tak daleko, ale po šířce do pásku; hledíme vždy k tomu, aby byly ve stejné od sebe vzdálenosti.

2. Košile s nerozstřihnutou náprsenkou.

Nežli náprsenku začneme, musíme si stanoviti, jakého tvaru má býti; může n. př. býti dole buď rovná, jako by byla pro zapínání, buď zakulacená, buď v několik úhlů vybíhajících, může míti podobu srdcovitou a j. v.

Rozhodly-li jsme o tvaru, a máme-li již i výstřih kolem krku, nanese si tvar vyhládnutý tužkou na rub košile (kontura), a protáhneme nit, abychom i na líc viděly, kam až smíme pracovati.

Náprsenka tato bývá mělčí náprsenky pro zapínání, u velké košile nejdelší 20 % .

Tvarem řídí se také její ozdoba. Skládáme v stejných rozměrech od sebe buďto záhybky, buď skupinky záhybek, nebo opět skupinku záhybek a mezi to vložku s vyšíváním, nebo mezeru prošijeme ozdobnými stehy a t. j.

Ozdobená a ušitá náprsenka se nerozstřihuje, ale při každé záhybce po čáře nakresleného tvaru pevně zapošívá.

Pracnější, ale také krásnější jest, když po naznačené čáře náprsenku rozstřihneme, pak na podolku řasničky nabořeme, vyškrtáme, stejně rozdělíme a všíjeme.

Že zde řasničky opět přes celou náprsenku stejně jsou rozdělené, není třeba ani snad podotýkati; jediný jest vyjmutý tvar srdcový, tu jest lépe necháme-li uprostřed 5 až 6% hladký kus bez řasniček a tam pak jméno vyšijeme.

Co se týče šířky náprsenky, jest nutno býti velice opatrnými, abychom snad záhybek příliš z husta, neb snad opět příliš z řídka ne-našili, čímž by výkroj kolem krku buďto byl příliš malý, nebo zase příliš velký.

Od prostředka jednoho náramku až ku druhému má měřiti košile velká nejméně 45%.

Zde hlavně jest nám řídit se jemností látky; čím tenčí plátno, tím více lze záhybek provésti, poněvadž možno pak skládati je co nejužeji.

Tolik o košilích ozdobných s náprsenkami.

Košile se sedly.

O tom, že nutno, abychom si tvar sedla dřívě určily, než košilové klíny můžeme sestřihnouti, bylo již při přistřihování promluveno; že však dobře jest, když si tvar sedla dřívě z papíru zhotovíme, k tomu chceme nyní poukázati. Chceme-li sedlo pouze vyšívati, přistřihneme si jen stříhu přiměřený kus plátna, na němž si tvar sedla obkreslíme ale nevystřihujeme, až když jest sedlo vyšito.

Joště více třeba je stříhu při sedlech, která chceme sestaviti z rozličných vložek a záhybků; tu si dřívě, jak stříh žádá, seřadíme částku ku částce, řídíce se vždy tvarem sedla, aby celek byl slušný a neodchyloval se od zvoleného tvaru, jak si jej přejeme.

Taková mosaika bývá přerozmanitá a lze při ní švadleně ukázati, má-li vkus a krasocit.

Je-li sedlo připraveno, sestřihneme si košili, jak při přistřihování bylo povědíno.

Nyní nabíráme košili v řasničky.

U košil, kde jest tvar sedla jen zaokrouhlený, prost všech výběžků, nabíráme řasničky i z předu i ze zadu stejně po celé šířce košile 10%.

od paží vzdáleně, které se vyškrtají, stejně rozdělí a všijí. Jinak se to má u košil se sedly tvarů jiných. Co jsme pověděli o řasničkách náprsenky tvaru srdcovitého, platí i zde pro sedla tohož tvaru i skoro všech tvarů jiných. Uprostřed zůstavíme totiž na přední straně 5—6 % hladký kus bez řasniček, odtud pak po obou stranách je nabíráme až 10 % od paží vzdáleně.

Pak si počínáme jak shora povědíno; na zadní straně nabírají se vždy po celé šířce.

Majíce takto i košili i sedlo připraveno a rozměřeno, spojíme obé v celek.

Hladká sedla, jejichž povrch se ani nezdobí, ani z částic neskládá, mohou býti z látky dvojité, což se doporučuje, že je košile pevnější.

Přišívání sedla ku košili.

Přišívání sedla ku košili může se dvojm způsobem provésti; buď přišíváme sedlo hned ku košili a spodem pak dáváme pásek, aneb přijijeme pásek 1 % široký stehem perlovým dřívě kolkolem na sedlo tak daleko od kraje, aby druhý kraj pásku nevyštepovaný na kraj sedla přiléhal. Všívajíce sedlo, přišíváme pak druhý kraj pásku stehem perlovým ku košili; ovšem řasničky se vždy dřívě všívají a krajem sedla pak na rub zapošíváme.

Abychom dále se rozepisovali o tom, jak se sedlo vstobuje ku košili, neuznáváme za nutno, jest to totéž jako všívání košile buď do pásku kolem krku, buď do náprsenky; dlužno totiž nit s řasničkami tak napnouti, aby okraj košile úplně se shodoval s okrajem sedla.

Hladké sedlo zdobíme kol výstřihu u krku kraječkou, nebo zoubky.

Druhy těchto a podobných košil jsou rozmanité a fantazie má zde volné pole. Nelze nám šířiti se dopodrobna o rozličných způsobech střihů i ozdob a upozorňujeme naše čtenářky na módní listy, které přinášejí ob čas všeliké takové výmysly střihů a ozdob, jakých móda si vytvoří. Jsou to pak již více košile přepychu a pro podobné výtvořky fantazie někdy bezuzdné nelze stanoviti nikdy pravidel.

Podáme ještě střih košile s lítkem a popis košile s náramky zvláštními. Posledního druhu lze doporučiti též pro spravování, když je hořená část košile, což zvlášť na ramenou bývá, vetchá, tu se náramky nastaví a opraví, při čemž lze i celý hořený kus dáti nový.

Košile s tílkem.

(Příloha D.)

Střihá se jako obyčejná.

Na obou bořejších koncích podolku vykreslí se čtverec 12 % a naznačí se písmenami *A*, *B*, *C*, *D*.

A a *B* ohraničují bořejší úhly.

Od úhlu *A* odměří se úhlopříčně 5 % a nakreslí se oblouk od úhlu *B* k úhlu *D*, protínající bod 5 %. Dle oblouku se dvojité na sobě ležící plátno vystřihne.

Na šikmé straně, kde byl klínek sestřižen, přibývají u úhlu *D* 2 %, které se při vystřihování oblouku rovně prostřihnou.

Tílko.

Tílko střihá se v jednotě s rukávy.

Střih upravíme si nejprve na papír, a pak jej na plátně ob-
střihujeme.

Délka obnáší 30 %. Odměříme si na papíru 62 % šířky a 60 % délky.

Tuto délku přeložíme v půli a kus takto přeložený obnáší 30 % délky a 62 % šířky. Šířku na přeložené straně rozdělíme na 4 díly (15 1/2 %). Krajiní díly tvoří rukávy s náramky a střední díly výstřih u krku. Od naznačení krajiních čtvrtic odměří se po délce 10 % a vykresleme na středních čtvrtinách obdélník čtájíce po šířce 31 %, které jsou délkou obdélníku. Šířka jeho jest 10 %.

Od dolních úhlů tohoto obdélníku odměříme na výšku i na šířku 7 %. Nyní od dolních úhlopříčně 3 %. Provede se oblouk od 7 % k druhým 7 %, protínající bod 3 %.

Krajiní čtvrtě obnášejí 30 % délky a tvoří rukávy a podpaždí. Na rukáv odměří se od shora 16 % a zbývajících 14 % zůstane pro podpaždí. Na rukávu nahore odměří se 2 % od kraje; od bodu 2 % vykreslí se šikmá čára k bodu 16 % k dolu trochu zaokrouhlená.

Pro podpaždí odměří se od kraje dole 6 1/2 %.

Od tohoto bodu vykreslí se obloukovitá čára k bodu 16 % obloukem do vnitř.

Od bodu 6 1/2 % odměří se po útku 4 %, a od tohoto bodu 4 % po osnově 14 %. Vykreslí se obdélník mající 41 % délky a 14 % šířky. Poukazujeme na vyobrazení.

Úhly naznačí se písmenami *A*, *B*, *C*, *D*.

A a *D* přijde dolů k bodům 4 %.

A jest v pravo.

Od *A* i od *D* odměří se 14 % směrem proti sobě; od *B* úhlo-
příčně 5 %.

Od úhlu *B* a *C* na délku i na šířku 10 %.

Udělá se obloukovitá čára od bodu 10 % na šířce k bodu 10 %, na délce, protínající bod pěti %.

Dle všech obloukovitých nakreslených čar se tílko vystřihne.

Pro přední stranu rozstřihne se tílko po délce u prostřed k upra-
vení rozparku.

Upravený střih položíme na plátno dvojitě, které v půli přeloženo
jest, a kde přeložení, tam jest pak náramek a výstřih u krku.

Sití košile s tílkem.

Tato košile sešije se jako předešlá.

Nahoře se na přední půli u prostřed po osnově rozstřihne 16 %
hluboko pro rozparek.

Po útku rozstřihnou se na každou stranu 4 %. S každé strany
udělá se záhyb 3 % široký, který se však průbem plátna 4 % širokého
podloží. Pruh položí se na rub košile a přišije se zadním stehem. Na
líc se obrátí a vyštepuje. Spodní záhyb se též podloží a obrubovým
stehem přišije. Vrchní záhyb přeloží se přes spodní a všije se do pásku.

Tílko.

U tílka se oba přední záhyby nastaví.

Pruh 7 % široký se zadním stehem na rub přišije, na líc obrátí
a tak dle nitě založí, aby byl stejně široký, jako záhyb u košile.

Pod paždí se rukáv zápošvem sešije, a lemuje po libosti.

Výstřih u krku zdobí se tak, jako rukáv.

Přišívání tílka ku košili.

Tílko se k rubu 7 % kolem založí a přišije se ku košili takto:

Pod paždí tílko připne se na košili tak, aby byl šev jeho na
prostředním švu klínku košile.

Každá přední polovice se na 4 díly rozdělí. Na první čtvrt od
záhybů začínaje, pak na třetí a na čtvrtou čtvrt se tílko nastehuje;
druhá čtvrt se do řas nabeře a též k tílku nastehuje.

Zadní část košile se na tři díly rozdělí. První a třetí díl přistehuje se hladce a prostřední nabeře se do řas a též k tluku přistehuje.

Hladké části se přištepují a řasy ošijí se obrubovým stehem.

Na rub přišije se kaloun; dole přišije se obrubovým stehem po předešlých stehách.

Nahoře se u samého kraje přistehuje a dle těchto stehů se na líc štepuje; může se však také jen obrubovým stehem přišít.

Při stehování se kaloun pod paždí do úhlu založí.

Na vrchním záhybku ušijí se na tluku dvě dírky po šířce a na košili uprostřed záhybku jedna po délce.

Po druhé straně se přišijí knoflíčky.

Košile se zvláštními náramky.

Na tuto košili mohou se upotřebiti zbytky plátna. Jsou-li kratší než délka košile žádá, nastavíme náramky.

Ze zbytků nastříháme na košili obvyklým způsobem, s rozdílem tím, že s délky odečteme, co obnášejí náramky,

Na náramky ustříhne se obdélník po osnově 21 % dlouhý a po útku 12 % široký; délka se přeloží v půli, ale nerozstříhne.

Obdélník naznačí se písmeny *A*, *B*, *C*, *D*.

A a *B* ohraničují stranu nerozstříženou a *C* a *D* rozstříženou.

Od *A* na pravo na přeloženém kraji $\frac{1}{3}$ (4 %) se odměří, od *B* v levo též na přeloženém kraji 1 %.

Od *C* k *B* odměří se $\frac{1}{4}$ ($2\frac{1}{2}$ %) a nakreslí se obloukovitá čára od bodu 4 % k bodu *D*; od 1 % u *B* též obloukovitá čára k bodu $2\frac{1}{2}$ nad *C* a z tohoto bodu šikmá čára k bodu *D*. Obě obloukovité čáry kreslí se obloukem do vnitř.

Dle těchto dvou obloukovitých čar a jedné šikmé se náramek z obdélníku vystříhne.

Dle něho upraví se ještě tři, protože jsou náramky dvojité.

Takto utvoří se nám výstřih zakulacený; přejeme-li si míti košili do čtverhranu vystříženou, stříháme náramek takto:

Obdélník náramku budiž 20 % dlouhý a 10 % široký. Náramek tento jako prvý je z dvojité látky.

Šití košile se zvláštními náramky.

Košile se sešije a obroubí jako předešlé.

Náramky se na sebe dva a dva přistehují 3 % daleko od kraje.

Svrchní se na kosých stranách do vnitř 7[‰] od kraje založí a na košili přištepují tak, aby okrouhle vystřižená strana přišla ke krku.

Spodní náramky se také založí a obrubovým stehem přišijí, až na 2[‰] od průramku.

Výstřih u krku může se nyní po libosti tím neb oným z výše popsaných způsobů lemovati, ano volno také košili ozdobiti náprsenkou.

Při všívání rukávů naskytuje se zde malá odchylka od pravidla. Spodní náramek se totiž nepřišívá současně s hořením, ale zapošívá se jím po rubu.

Košile mužská.

1. O košili mužské vůbec.

Košile mužská, ať menší ať větší, vyžaduje v každém ohledu mnohem více pozornosti a obezřelosti jak u přistřihování, tak i při šití, než košile ženská. Není to jako při košili ženské, kde ani jediná částka přes oděv nevyčnívá; naopak, zde límec, náprsenka i manžety zůstanou nepokryty, a vyžadují vždy, aby slušně přiléhaly, a tudíž vždy s největší péčí zhotoveny byly.

Jako u košil ženských, tak i při mužských máme určitá pravidla, jimiž nám jest se při přistřihování řídit; avšak jsme tou radou každé pracovníci, aby si přece pokaždé opatřila určitou míru těla.

Tato obezřelost neuškodí nikdy, poněvadž lidé při stejné výšce těla, jsou přece rozličně silní a náš systém jest více jen středem obého.

2. O braní míry.

Míru bereme na tělo takto:

a) Délka podolku; b) délka rukou pro rukávy; c) objem rukou pro pásek; d) objem krku; e) délka od ramene k rameni pro sedlo; f) náramek od krku přes rameno; g) polovina prsou až pod pažďi.

Náš rozpočet má základní míru svou, a proto žádáme, aby pracovníci, jež podle míry těla by se řídily, úchytky od systému si samy upravily, kde by se rozpočet náš s mírou těla nesrovnával.

3. Druhy mužských košil.

Košil mužských rozeznáváme dva druhy: košile se sedly a rukávy klínovými čili francouzskými, a košile s náramky a rukávy obyčejnějšími, do nichž se vsazují klínky.

Prvější způsob košil a také i novější, proklestil si svou úhledností dráhu, že za naší doby úplně zdomácněl.

Košil způsobu druhého a také zastaralejšího, nosí nyní buď jen ti, jež nechtí se odloučiti od něčeho, čemu po léta byli navykli, buď řemeslníci, jejichž svaly při práci se mocně napínají a jimž je volnosti třeba, jako: zámečníci, kováři a jiní. Šijí se tak noční košile.

4. O přistřihování košile mužské se sedlem.

Části košile této jsou: podolek, rukávy, manšety, sedlo a límec.

I při košili mužské jest nám délka košile základem pro další přistřihování, od nížto si odvodíme ostatní poměry všech částí košile.

Délku košile třeba nám znáti; k vůli rozpočtu poměrův i látky.

Podolek.

Délka košile se určí výškou osoby, pro níž šiti máme; největší košile mužské se stříhávají 90 % dlouhé.

Známe-li délku košile vezmeme plátno, které nejprve zarovnáme a vyrovnáme (viz košili ženskou), pak naměříme si po délce plátna 2 kusy, zde po 90 % (viz příl. střih. E).

Tuto délku košile podržíme již celým popisem, a na základě jejím provedeme rozpočet ostatních částí.

Délka určuje šířku košile, a sice je pravidlem, že se šířka rovná vždy délce: tedy 90 %; buďmež toho pamětliví již při kupování plátna na mužské košilo a volmež 90 % široké.

Přední stranu košile zdobíme na dlu prsním. Ozdobu zoveme náprsenkou.

Náprsenka může býti dvojitá:

V případě prvním hned na podolku ušita, aneb také zvláštní. Připravíme si ji takto: vyhledáme polovici šířky podolku nahoře s předu, odtud pak vytáhneme nit až do polovice délky, nikdy méně, spíše o 1 % více, k vůli pohodlnějšímu oblékání, tedy zde 45 % až 46 %, načez rozstříháme a pak plíhy a záhybky tak dlouho skládáme, až měří šířka celé náprsenky jen $\frac{2}{3}$ tudíž 60 % délky (viz příl. střih. E).

V druhém případě vystříháme uprostřed ze šířky $\frac{1}{3}$ plátna také až do polovice délky a pak zvláštní náprsenku našíváme.

O pásku, do nějžto náprsenku i řasničky všíváme, promluvíme později.

Rukávy.

Délka rukávu obnáší $\frac{2}{3}$ z celé délky košile, tedy 60 %, protože jsou však nyní nejvíce dlouhé manšety v oblibě, můžeme přistříhnouti rukávy o 2 až 3 % kratší, tedy 57 %.

Naměříme si po délce plátna 57 %, nit po šířce vytáhneme a po niti rozstříhneme.

Šířka kusu plátna takto na rukávy připraveného, rovná se šířce košile a délka obnáší $\frac{2}{3}$.

Jelikož další přistřihování rukávů úzce s manšeton souvisí, přikročíme hned k popisu přistřihování manšet a pak se vrátíme teprve k šikmému rozstřihnutí rukávů.

Manšeta.

Šířka manšety obnáší $\frac{1}{2}$ délky rukávu; rukáv má délky 60 %, tedy manšeta 30 %. — Z této šířky dáme $\frac{1}{2}$ na délku, méně však nikdy, spíše až o 2 % více, tedy 10 až 12 %.

Přistřihujeme následovně: naměříme po délce plátna obdélník, jehožto dvě delší strany po 30 % a obě kratší strany po 12 % měří.

Takovýchto obdélníků nám třeba čtyř, protože každá manšeta sestává ze dvou kusů.

Přeje-li si někdo, aby byly manšety tuhé, přistřihnouti musí z látky Floridas, která se zvláště dobře škrobí, ještě dva obdélníky, které se pak vždy jeden, mezi dva a dva z plátna přistřižené vloží.

Tyto obdélníky se rozličným způsobem sestřihují, čímž manšety nabývají rozličných tvarů, (viz příl. stř. F').

Nejobyčejnější způsob manšety jest, že úhly po rovnoběžné čáře obdélníku zakulaceně sestřihneme; ovšem jen po jedné straně, nebo také v těchže úhlech trojúhelník sestřihneme, aneb docela tamtéž malou výseč kruhovou do vnitř uděláme.

Abychom více o tom pojednávaly, neuznáváme za potřebné, jelikož toto sestřihování jest jen výtvar v kusu jednotlivce.

Vrátíme se však nyní k rukávu zpět, neboť nám schází ještě šikmé rozstřihnutí rukávu.

Rozstřihnutí rukávů.

Když jsme kus pro rukávy ustřižený kraji k sobě přišli, položíme sešiton látku, aby šev položil se uprostřed na polovici šíře kusu pro rukávy, jež bývá i polovice šíře plátna, (kde bývá přeloženo).

Takto jsme si připravili rukáv pro rozstříbnutí a celá šířka obnáší nyní 45 %.

Objem celé manšety jest 30 %, přeložíme-li ji v polou, jako jest rukáv ve dví přeložen, měří 15 %.

Nyní naměříme na rukáv v úhlu do šířky tolik, kolik obnáší manšeta, aby dobře rukáv k manšetě se hodil; přidáváme však vždy o 2 % k vůli lemu a několika málo řasničkám více, tedy 17 %.

V protilehlém úhlu uděláme totéž, načež od jednoho bodu ke druhému šikmo rukáv přeložíme, a jest-li že přeložením povstalý tah uprostřed šev přetíná, můžeme po naznačené čáře rukáv rozstříbnouti.

Rukáv měří na jedné straně 17 %; strana tato přijde k ruce dolů, na druhé pak 28 % a touto stranou vsije se do průramku.

Rukávy se zvláštními klínky.

Je-li plátno příliš úzké, vsadí se do rukávů zvláštní klínky.

Plátno na rukávy přeloží se kosou tak, aby úzké strany byly 36 % široké a rozstříhne se.

Klínky musí obnášeti $\frac{3}{4}$ délky rukávu; šířka dle potřeby.

Stříhnou se z jednoho obdélníku, který se kosou přeloží, aby úzké strany byly jen 1 % široké.

Připomínáme, aby se rukáv od klínu v témže směru, jak šikmá strana klínu naznačuje, sestříhl dolů k rukoum.

Rukáv nesmí býti dole širší než 17 %.

Sedlo a límec.

O přistřihování sedla a límce řekneme povšechně, že šířka obou dohromady dá délku košile a sice takto: $\frac{4}{9}$ připadají na límec a $\frac{5}{9}$ na sedlo; límec by měřil zde 40 %, sedlo 50 %.

Ovšem přidáváme u jednoho i druhého nejméně 2 % k vůli zapošívání a srážce plátna; myslíme tedy vždy na čistou šíři.

Sedlo.

Na sedlo potřebujeme dva obdélníky a ty přistřihujeme: naměříme po délce plátna 52 %, odtud vytáhneme do šířky nit 12 % a odtud opět nit vodorovně zpět ku kraji. Nyní stříháme po niti a takto jsme ustříhly jeden obdélník. Právě jako tento, ustříhneme i druhý, načež je na sebe nastehujeme.

Vidíme zde, že šířka obdélníku obnáší $\frac{1}{3}$ délky, neboť z 12 připadají 2 % na zapošívání, jak jsme již pravily.

Nyní odměříme si polovičku délky obdélníku a vyznačíme bodem, načez jej v páli přeložíme.

Polovinu tuto rozdělíme si na tři díly a pak sestřihujeme náramek.

Po straně jedné, jež je pak hořejší, sestřihneme dvě třetiny krajní šířky až ku znaménku. Znaménko si uděláme do šířky obdélníku shora na 5[‰] hloubky. Můžeme také odměřiti do šířky polovinu 6[‰] je-li třeba.

Takto utvořili se nám náramky. Obyčejně měří délka náramku sestřiženého 16 až 17[‰].

Sestřihnuvše náramek, stříháme výkroj sedla ke krku.

V přeložení v naznačené polovici, rozměříme si šířku obdélníku na 3 díly, z nichž má každý 4[‰].

Na hořejší straně sedla nakreslíme si nyní výkroj pro krk od první třetiny šířky až k náramku. Výkroj musí tvořiti poněkud nesprávnou výseč kruhovou. Nakreslený výkroj sestřihneme.

Na výkroji sedla mnoho záleží, má-li košile kolem krku dobře padnouti. Jest nám dbáti toho, aby výkroj sedla nebyl příliš hluboký, nebo by límec pak v zadu odstával a napřed škrtil.

Takto jest sedlo střiženo, aby úplně padlo a přilehlo, (viz příl. stří. F), sešijeme šev uprostřed výkroje ke krku o několik nití více zabírajíce.

Límec a pásek ke krku.

Límce rozeznáváme dvojí: překládací a stojaté.

Jedny i druhé sestávají ze dvou částí a sice: z límečku a pásku, do něžto se límec všívá a obojí jsou vždy z dvojnásobné, ano límec často i z trojnásobné látky; stříhnou se tudíž pravidlem vždy dva a dva na jednu košili.

Vyměříme si nejprve objem krku a pak teprve možno nám určití si rozměr límce. Na pásek dáváme o 5[‰] více, než čítá objem krku.

Nebežeme-li míru, čítá pásek u límečku po našem rozměru $\frac{1}{2}$ délky košile, 40[‰] a 2[‰], které přidáme, tudíž 42[‰].

Límec řídí se v míře páskem. Pamatujmež si, že pásek musí býti delší límce o 6[‰].

Toto platí pro oba druhy límců, jinak se to má ovšem s výškou. Kdežto u stojatých límců, pásek 2 a límec ještě jednou tolik: 4[‰], dohromady 6[‰] měří, čítáme u límce překládacího na výšku právě tolik jedině pro límec. Pásek měří 2[‰] méně, tedy 4[‰] výšky.

Tato míra platí jen pro límec prostřední; kdo chce, aby špičky límce přehnutého přes košili vyčnívaly, musí límec přistříhnouti ještě vyšší:

Abychom se ještě více o límcích rozepisovali, neuznáváme za vhodné, jelikož se u pánů tvar a střih jejich tak často mění, jako u nás kroj šatů.

Přistříhneme si k nim jako u manšet obdélníky po délce plátna, délky a šířky výše uvedené, co se pak tvarů samých týče, zůstávají se vkusu pracovníc.

Příloha naše střih. *L'* podává od každého způsobu jeden z nej-jednodušších.

Většinou se nyní střihají límce ku košilím zvláště a košile se ukončí u krku pouze páskem, na který se límeček připíná.

Tu střihneme taktéž dvojnásobně látky v šířce 4% a délky jak si žádá rozpočet.

Pásek jest ku předu užší, proto se musí obdélníky sestříhnouti.

Ze šířky odměří se na krajích 1 1/2% a pásek poněmžlu sestříhne v délce asi 11%.

Pásek k náprsence.

Pásky ku náprsence střiháme 2% široké, protože se s každé strany zakládají; co se délky týče, řídíme se náprsenkou.

Motýlky.

Ku klínkům do rozparečků dolů, jímž se říká běžně motýlky, přistříhneme čtvereček za půl rozparečku velký, 7 1/2%, neboť celý rozpareček měří 1/2 délky, tedy 15%. Čtvereček rozstříhneme na dva trojúhelníky.

Ze všeho, co jsme až dosud uvedly, vychází na jevo, že na jednoduchou, velkou mužskou košili jest zapotřebí 3^m plátna, 90% širokého, z něhož se 180% odměří na podolek, 60% na rukávy, ze zbytku pak se po osnově přistřihují ostatní části.

Má-li pak být košile ještě delší než 90%, o to musí býti více plátna.

Košile mužská v každé velikosti, ať pro muže, ať pro chlapce, přistřihuje se na základě těchto udaných rozměrů. Vybledáme i určíme si délku košile a pak rozpočítáme ostatní poměry, anebo beřeme míru na těle, jak bylo udáno a řídíme se mírou.

5. O přistřihování košile mužské s náramky.

a) Podolek.

Přistřihující na tuto košili, odměříme si po délce plátna dvojnásobnou délku košile a tam ustříháme; nesmíme tedy k této košili mítí dva jednotlivé kusy, nebo zůstává celistvá.

Máme-li pak rozstříhnouti napřed ku náprseno, naměříme si dříve od obou prŕramků do šířky košile po 20% (tam kde košile jest v půli přeložena) ostatní pak část košile mezi oběma naznačenýma body po niti od jednoho bodu ku druhému rozstříháme.

Pak počínáme si jako u košile prvější.

b) Náramky.

Pro náramky ustříháme po niti dva obdélníky, jejichžto delší strany 20% a kratší 12% měří. Tak zvaná srdíčka do náramků jsou obdélníčky, které po delších stranách 8%, po kratších pak 4% měří. Musíme přistříhnouti čtyři, poněvadž ku každému náramku po dvou jich jest zapotřebí.

c) Rukávy.

K této košili, pravily jsme, dávají se obyčejně rukávy s klíny. Přistříhnjí se takto: Naměříme i ustříháme po délce plátna kus jako ku prvějším, jen že jej v polovici po délce složíme, tam nit vytáhneme a rozstříháme.

Takto máme dva jednotlivé kusy na rukávy.

d) Klíny do rukávu.

Klíny jsou dva po niti střížené čtverce, které měří na všech stranách $\frac{1}{2}$ délky rukávů, tedy zde 12%.

6. Šiti mužské košile.

a) Podolek.

Po krajích osnovauých délky košile rozdělíme si látku po obou stranách na šest dílů; $\frac{1}{6}$ délky (15%) necháme na rozparečky.

Od konce druhého necháme $1\frac{1}{2}$ šestiny, nebo-li $\frac{1}{4}$ celé délky pro prŕramek a ostatní se obnitkou sešije.

Dole se podolek úzce obroubí na $\frac{1}{2}$ % šířky.

b) Vyšívání klínků (motýlků).

Každý trojúhelník založí se na všech třech stranách na 3^m/_m.

Na přičné straně trojúhelníku naznačí se polovička bodem a vrchol trojúhelníku přeloží se k bodu, avšak jen ku založení.

Klíněk položí se na líc košile a jehla vpíchne se do vrcholu trojúhelníku a do úhlu rozparečku; odtud přišije se klíněk po obou stranách obnitkovým stehem ku košili až k naznačenému přeložení.

Nyní se klíněk obrátí k rubu a bod na polovičce klínku připevní se špendlíkem na obnitku košile a přišije se kolem obrubovým stehem. Rovné strany klínku musí býti po niti na košili přišity. (Viz přílohu E).

c) Náprsenka.

O rozstřihnutí podolku pro náprsenku bylo již povědno při přistřihování.

Náprsenky dělíme na dva hlavní spůsoby: náprsenka v košili všitá a náprsenka vsazená.

Náprsenka v košili všitá.

Náprsenka tato podobá se v podstatě své náprsence při ženské košili, arci s rozdílem, že je delší.

Plíš vrchní pro dírky knoflíkové se šije při ní vždy po levé straně, kterou také vždy šijeme napřed. Připomínáme, že jsme vytkli již pravidla této náprsenky při přistřihování mužské košile.

Ozdoba náprsenky podléhá vkusu, módě a zálibě osobní. Zdobí se záhybkami, jak bylo popsáno při košili ženské, jež se buď ve skupinky skládají, a bývají prorývány úzkými proužky vyšívání, nebo se mřížkou zdobějí.

Šijeme-li na takové náprsence samé úzounké, drobné záhybky, vybývá nám často mnoho plátna do šířky.

Tu si pomáháme zvláštním ukončením této náprsenky širokou záhybkou, zvanou ukončující, která se tak široce založí, abychom získaly potřebnou šířku prsou. Tento záhyb je pevný a pěkně sluší.

Náprsenka všitá v košili se také vždy jen skládá ze záhybek, jiný druh ozdoby se vylučuje.

Náprsenka vsazená.

Náprsenka vsazená může být buď hladká, buď záhybkami zdobená, buď vyšívána.

Když jsme si na košili, jak při střihání povědno, $\frac{1}{3}$ ze šířky vystřihly, připravíme si náprsenku.

a) Hladká.

Pro hladkou náprsenku ustříhneme si kus látky, tak dlouhý, jak dlouhý je rozstřih na košili a široký 14 cm. To jest polovice náprsenky pro jednu stranu. Pro druhou stranu ustříhneme takovýtěž kus.

Tyto dva kusy buď zůstanou prostě hladké, buď se vyšívají na nich vhodné vzory. Vyšíváme-li náprsenky, nerozstřihujeme oba kusy od sebe, až jsou vyšity.

Pak hladké kusy pro náprsenku sestřihujeme, aby měly tvar úhledný. Při vyšívání položíme oba kusy lícem na sebe, a pak po jedné straně dlouhé, kde nejsou dírky vyšity, sestřihujeme je od shora dolů zaokrouhleně, aby dole byla šířka o 1 cm větší, než obnáší polovice šířky vsazeného kusu náprsenky.

Šířka nahoře 14 cm, tudíž dole 8 cm. (Viz přílohu E).

Tvar zaokrouhlení může být libovolný.

b) Se záhybkami.

Pro tuto náprsenku střihneme kus širší a sice tak široký, abychom mohly založiti si tolik záhybek, kolik si přejeme a náprsenka pak obnášela míru šíře výše uvedenou. Záhybky skládáme po libosti a sestavujeme si je také ve skupinky.

Tato náprsenka se nezakulacuje.

Přišívání vsazené náprsenky.

Dlouhou, rovnou stranu náprsenky položíme ku rozstřihu košile po délce jeho, aby líc náprsenky ležel na rubu košile, pamatujíce si při zakulacení kusu, že širší strana patří ke krku, užší dolů. Oba kraje spojíme zadním švem pevně, pak náprsenku obrátíme na líc, ve švu vyškrtáme hladce, přistehujeme ji na košili, aby se pěkně napnula, rovně ležela a se nekřivila, sice by se při zehlení krčila.

Pak po krajích rovných na $\frac{1}{2}$ cm ode švu perlovým stehem náprsenku i s košilí prošijeme. Po krajích zaokrouhlených založíme náprsenku do vnitř na 1 cm, a na $\frac{1}{2}$ cm od kraje taktéž ji přišijeme ke košili stehem perlovým.

Pro ozdobu prošívá se někdy ještě jednou stehem perlovým.

Takto se vsazují náprsenky obou způsobů, jak hladké, tak i záhybkové.

Abý náprsenka hladká ve škrubení byla tuhou, vkládá se dvojitá silná látka pod vrchní, Floridas nebo Domestic zvaná.

Střihneme si dva kusy této látky, jak útvar náprsenky vrchní, ale užší o 2%. Všechny tři kusy napnomo rovnými stranami k sobě a přistehujeme, aby látka náprsenky přišla na vrch, načež šijeme, jak bylo udáno výše.

Spodní kus přišíváme ke košili takto: Na košili si nakreslíme tvar náprsenky, řídí se mírou nižších dvou kusů, a pak ji vystříhneme z košile. Nyní spodní z obou vkládaných kusů náprsenky přišijeme ku košili pevně. Vrchní náprsenku přebneme přes druhý vkládaný kus, abychom 2%, oč je větší, přehnuly přes něj. Šev spodního kusu a košile založíme ku předu, zahnutou náprsenku s druhým kusem přeložíme přes šev a na 1% od kraje přišijeme stehem perlovým.

d) Vsazení náprsenky do pásku.

Náprsenka, ať ušitá v košili, ať vsazená, přišívá se na části dolení k podolku pomocí pásku.

Lze nám provést tuto práci dvojitým způsobem: buď že košili sebeřeme v řasničky zdrhované, buď ve skládané.

Při řasničkách zdrhovaných počínáme si tak, jako popsáno bylo při náprseně ženské košile; pročez se neopakujeme a poukazujeme k onomu popisu.

Také se na jiný způsob pásek takto všívá: Když záhybky jsou předním stehem prošity, rozdělí se část na polovici a pak se tyto nabeřou.

Jsou-li upraveny, připevní se polovička naznačená ku polovici svrchního záhybu a řasy se přistehují ku košili řídkým obnitkovým stehem tak, aby kraje pouze k sobě dosahovaly a se nikdy nepřesahovaly.

Pásek se nastehuje jako předešlý a přišije.

Skládané řasničky se takto opět všívají:

Přebývající část košile pod náprsenkou složíme ve čtyři řasy: dvě aložíme od levé ruky k pravé, dvě od pravé ruky k levé, tak že se na rabu u prostřed založení jejich setkává.

Šířka musí se přispůsobiti šířce náprsenky, načež se přišívá pásek jako při způsobu prvním, jenže arci se řasy nevšívají dříve, ale hned se přišívají perlovým stehem k pásku.

e) Poutko.

K pásku se přišívá také poutko ze dvojité látky, do něhož všijeme díрку knoflíkovou. Poutko se vloží mezi pásek a řasničky pod velký plih.

Tvar jeho je libovolný, jen když vybíhá ve špičku tupou, protože se k dolnímu konci tak sestřihuje. Délka jeho je asi 6° a šířka 4°.

Někdy se stříhá již při pásku a pak je širší nahoře, ale dole musí předce vyblhati v tupou špičku. Tam se pak všije dířka knoflíková.

f) Sedlo.

Dvojnásobné sedlo si nejprve 2° od kraje kolkolem prostehujeme, pak spodní díl sedla na ramenou a v zadu po rovné straně po stehování na rub, a přední část pak takéž na ramenou a vzadu, avšak $\frac{1}{2}$ 9° od kraje na rub založíme.

Než-li můžeme takto připravené sedlo na košili stehovati, musíme si i tato dřívě k tomu upravití a sice následovně: Připneme vrchní plih náprsenky přes spodní, (tak jak se bude později košile zapínati); nyní si položíme sedlo na náprsenku výkrojem jeho kol krku takéž k horní části náprsenky, aby střed výkroje sedla do středu svrchního plihu zapadnul a připneme je.

Výkroj sedla kolem krku naznačuje nám při správném položení jeho na košili už budoucí výkroje náprsenky, která by zde obnášela 8 $\frac{1}{2}$ 9°. Tam, kde nám nyní náramek sedla po obou stranách výkroje začíná, naznačíme body na košili. Nyní sejmeme sedlo, odměříme po obou stranách na prúramku shora, když jsme dřívě košili s předu i ze zadu pospolu urovnaly, 3 až 3 $\frac{1}{2}$ 9°, a odtud pak znenáhla ku naznačeným bodům po obou stranách náprsenky košili sestřihujeme.

Prvé ještě, než sedlo přišíváme, změříme, zdaliž dířky na náprsence, anebo polovina plihu jejího směřuje kolmou čárou proti švu sedla, nebo proti polovině jeho. Nejde-li šev sedla kolmo proti dířkám, odstává košile od krku a nelze pak více odpomoci této vadě.

Nyní teprvé sedlo ku košili nastehujeme takto:

Položíme si košili náprsenkou k sobě a od naznačených bodů po obou stranách náprsenky, náramky sedla na líc košile ve směru ku prúramkám nastehujeme a 2° od kraje stehem perlovým přišíjeme. Uvidíme nyní, že nám po každé straně kus podolku vybíhá, průměrem na 2° až 3°. Zadní rovnou stranu sedla rozdělíme na tři stejné díly, ode dvou pokrajních třetin však přidáme po 1° ku prostřední, tak že

tato jest vždy 2% větší předešlých, načež obě pokrajní třetiny tak daleko od kraje průramku na zadní straně přistehujeme, jak daleko náramek se předu dosahoval, takže vybudé týž kus jako napřed. Pak i tyto dvě pokrajní třetiny sedla stehem perlovým na košili přišijeme.

Prostřední vybývající část košile v řasničky nabeřeme, pěkně stejně je urovnáme a do prostřední části sedla všijeme. Na rub košile pak sedlo do vnitř založíme, aby se steh perlový spodem kryl, načež pak sedlo obrubovým stehem přišijeme, nesmíme však naskrz píchati.

g) Výkroj ke krku u náprsenky.

Naznačíme si bodem na předním plíhu shora do hloubky 8%, stačí však i 7½%. Zde rozhoduje v první řadě objem krku a záliba muže. Odtud pak nejprve tužkou nakreslíme a pak i vystříhneme úplnou výseč kruhovou, od bodu naznačeného k náramku jednomu, a pak zase ke druhému. Přes přední plíh musíme však vždy po niti rovně stříhati. (Viz přílohu E.)

Na výstřihu tomto mnoho záleží, má-li košile dobře přiléhati kolem krku.

h) Límeč.

Ač již stříháme límeč stojatý, neb pro přeložení, musíme nejprve límeček dřívě sešiti a pak jej do pásku všíváme.

Obě části límečku na sebe nastehujeme a po obou krátkých a jedné delší straně 3% od kraje zadním stehem sešijeme, tak že nejdelší strana nesešita zůstala. Nyní obrátíme jej vnitřní stranou ven, ve švu dobře rozložíme a pak ½% od kraje po těchže stranách jako dřívě stehem perlovým všijeme. Takto jsme si límeček připravili pro všívání.

Pásky i límeček si nyní rozdělíme na dva díly jejich délky a přeložíme je v půli. Límeček nesešitou stranou vložíme mezi oba dva pásky a sice polovičku jeho označenou k polovičce pásku tak, aby jak límeček po otevřené straně tak i pásky po obou stranách rovných společně tvořily jediný kraj.

Pak píchajíce skrze všechny čtyry pruhy, nejprvé uprostřed, odtud pak po obou stranách ku krajům límeček k páskům přistehujeme; načež jak po dlouhé sestehované straně, tak i po obou krátkých stranách pásku, 3% od kraje švem zadním obě sešijeme.

Nyní obrátíme pásek na líc a ještě jednou jej stehem perlovým uprostřed šířky po délce prošijeme, aby steh perlový byl po lícu límečku.

i) Všívání košile do pásku neb límcečku.

Založíme spodní pásek $1\frac{1}{2}$ cm na zad, aby nám při všívání pásku svrchního nepřekážel; tento pak založíme $\frac{1}{2}$ cm na rub.

Složíme pásek do polovice délky a zde si uděláme nějaké znaménko: buďto rýhu založíme, buď špendlík vpíchneme, a pak si vyhledáme i polovici výstřihu kolem krku, (obyčejně připadá zrovna do středu sedla).

Nyní připneme svrchní pásek v polovici délky $\frac{1}{2}$ cm od kraje výstřihu do košile (a to také do naznačené polovice výstřihu), načež pásek po obou stranách od předních plíhů ku prostředku stehujeme a pak 2 cm od kraje kolkolem ku košili stehem perlovým přišijeme. Spodní pásek založíme do vnitř tak daleko, aby se spodem steh perlový jím kryl, načež jej stehem obrubovým přišijeme.

Když není límec hned při košili, která končí u krku jen páskem, šijeme tak, jakoby byl již límec v pásku vsazen.

Vzadu u prostřed pásku přišíváme pak knoflík, aby se naň mohl připnouti límec zvláštní.

Pamatujtež si ještě pro vsazení pásku ke krku následující pravidlo:

Když je límec všit v pásku, uděláme si tam kde končí buď záhyb, buď znaménko. Nedáme-li límec, odměříme si objem krku, a pak taktéž na pásku po obou stranách si uděláme záhyb neb znaménko.

Znaménko připne se na prostřed dírky plíhu vrchního a na prostřed plíhu spodního.

Co přebývá, zahne se stejně s náprsenkou a v záhybu sešije, zbyde-li co, se ustříhne.

Po tomto návodu límec i pásek vždy rovně nasazen jest a nekrouť se.

Stává se někdy, zvláště při náprsenkách vyšíváných, že spodní plíh bývá širší svrchního; tu je dobře, když se dírky dřívě, než se límec nasadí, naznamenají aneb nastříhnou, neb jsou nám mírou pro límec a konec límce bude na plíhu spodním něco větší vrchního.

Tím se však míra kolem krku nezmění.

j) Rukávy.

Než-li se rukávy rozstřihují, musí se sešít. Plátno se sešije obnitkou do polovic na líc, do polovic na rub. Nyní se rukáv rozloží tak, aby obnitka zapadala do rýhy plátna, jako bývá přeloženo. O rozstřížení bylo již pověděno při střihání, i přijdeme ku šití dalšímu.

Dole u ruky se pátý díl délky zaobroubí na obou stranách.

Tyto obruby se mohou také na líc štepovati a tvoří rozparek u ruky. Od rozparku se rukáv sešívá kulatým zápošvem. Strana bez klínku musí převyšovati stranu s klínkem na zápošev.

Rukávy se zvláštními klínky.

Klínec se přišije rovnou stranou k rovné straně rukávu, ostatní se řadí pravidly předešlými.

Dbejme na to, aby švy nebyly na jedné straně.

k) Ochranné klínečky.

Do rozparečku rukávů vsazujeme také trojúhelníčky. Střihají i vsazují se jako v rozparku košile, jenže jsou o polovinu menší.

Jindy nevsazujeme těchto klíneček, ale zase v rozparku všijeme malé pontko.

Opět jindy úhel rozparku kroužkujeme.

l) Manžety.

Na každou manžetu přistehují se dva obdélníky plátna na sebe; tři strany se zadním stehem $\frac{1}{2}$ cm od kraje sešijí a rovná dlouhá strana zůstane nesešita.

Nyní se manžeta na líc obrátí a ve švu ostře založí.

Dole, kde se má rukáv všítí, založí se manžeta 7 cm do vnitř a kolem se prostehuje. Pak se štepuje; dole, kde se má všítí rukáv do manžety, štepuje se ve výšce 2 cm a kolem $\frac{1}{2}$ cm od kraje.

m) Všívání rukávu do manžety.

Manžeta se rozdělí na 3 díly; první a třetí díl se na rukáv přištepuje a do prostředního se všívají řasy. Spodní strana manžety se obrubovým stehem na rub po prvních stehách přišije.

n) Všívání rukávů.

Prvá práce je zaokrouhliti rukáv v podpaždí při švu. Oba rukávy položíme na sebe a něco málo je zaokrouhleně sestřihneme od zdola nahoru.

Pak rukáv složený v polovici položíme na košili, aby kraj rukávu přesahoval jej o 2 cm; načež podle rukávu jak leží vystřihneme výstřih průramku.

Než se rukávy všívají, obrátí se košile na rub a rukávy na líc.

Rukáv i průrámek rozdělí se na polovičku. Rukáv dá se do vnitř košile do průramku, naznačené polovice se na rameně na sebe připnou a pod paždí šev na šev tak, aby rukáv o 1 % průrámek přesahoval pro zápošev.

Rukáv se nastehuje, při čemž se pod paždí poněkud nadrží, aby při zapošívání se průrámek nenakrčil. Všíje se zadním stehem na rukávu pod stehováním a zapošije se. Šev jest plochý a 1 % široký.

Cbceme-li přišívati rukáv po lícu, vstehujeme ho způsobem předešlým. Košile se obrátí na líc, průrámek se ve stehování ostře založí a u kraje perlovým stehem přišíje.

Zapošívá se jako při prvé.

o) Dírky knoflíkové.

Dírky se dělají na rukávech, náprsníku a u krku.

První dolejší dírka na rukávu udělá se na straně, kde jest klínek. Prostříbne se mezi štepem a všitým rukávem po niti podél manšety 1 1/2 % dlouhá, od kraje 7 mm.

Mimo tuto dírku dělají se na manšetě, kterou jsme popsaly, ještě dvě dírky proti sobě, pod sestřiženými cípky, které se zapínají ozdobným knoflíkem.

V pásku u krku rozstříhnou se dírky na obou stranách proti sobě po délce pásku. Dírka na levé straně rozstříbne se tak daleko od kraje, aby při zapnutí svrchní záhyb kryl spodní.

Takto se šijí, není-li pásek s límcem.

Při límci šije se jen jedna dírka po straně jedné, po druhé se přišívá knoflík.

U prostřed pásku bez límce přišíje se knoflík.

Na náprsníku udělají se 3 dírky na svrchní straně ve stejné vzdálenosti asi 6 1/2 % od sebe. Rozstříhnou se v středu záhybu podél náprsníku.

Šijou-li se jen dvě dírky, měří se na 9 % od sebe.

Na spodním záhybu udělají se na přelč dírky proti svrchním, avšak jen dvě hořejší.

Záhybek svrchní přiloží se na spodní a středem svrchní dírky naznačí se místo pro spodní. Dolní dírka zapíná se na knoflík.

Někdy přišíjí se na místě spodních dírek knoflíky.

p) **Jméno.**

Poslední práce na košili je jméno.

Známe dva spůsoby: buď se znamená, nebo vyšívá jméno na pravé straně náprsenky vedle pásku, buď se všije dole na podolku po pravé straně u „motýlku“.

Šije se vždy drobně, buď v niti bílé vyšívané, buď červenou bavlnou znamenáné.

6. O šití mužské košile s náramky.

Při této košili šijeme všechno již uvedené v odstavcích *a*, *b*, *c*, *d*, jako při prvéjší.

Došedše k *e*, teprva vidíme, že se zde oba spůsoby liší. Na místě sedla vsazujeme do košile náramky.

Všívání náramků.

Náramek si v půli přeložíme po délce jeho, a taktéž si přeložíme i košili v náramkách v půli. Polovičky tyto protáhneme nití, abychom si je dobře označily.

Obvyklé tažení nitě z látky nelze schváliti, ano plátno zde nejvíce trpí nošením.

Nyní označenou polovici náramku stehujeme na polovici košile. Dole ke průramku vypouštíme 2 $\%$, které nestehujeme, abychom mohly pak pro rukáv otvor sestříhnouti. Náramek po obou dlouhých a oně krátké straně, která zasáhá k náprsence na $\frac{1}{2}$ $\%$ od kraje založíme a nad založením čtvrtou nit vytáhneme pro steh perlový.

Řídíce se nití taženou, přistehováváme na to náramek ku košili po tří stranách, a přísně toho dbáme, aby náramek se hladce napínal. Ačkoliv netáhneme nitě v košili, předce se řídíme určitou nití, aby náramek se kladl rovně. Přistehovaný náramek nesmí se krčiti, ani táhnouti sem a tam, nebo tvořiti výdutěk na povrchu. Pak po tří stranách přišijeme náramek ku košili stehem perlovým.

Jako tento první šijeme i náramek druhý.

Vsazování srdíček do náramku.

U krku v naznačené polovici náramku košili i s náramkem rozstříhneme 8 $\%$ hluboko pro srdíčko, které tam zapadnouti musí.

V zástřihu na přič, ale pouzto v náramku, ne v košili, prostříhneme látku na obě strany na $\frac{1}{2}$ $\%$, a odtud náramek na $\frac{1}{2}$ $\%$ založíme do rubu.

Dvojnásobné obdélníky srdíček v půli po délce jejich přeložíme a vložíme v rozstřiženou část náramku mezi vsazený náramek a košili, tak, aby polovička srdíčka, v rýze založené, zapadla do rozstřihu. Zde ihned srdíčko k náramku pevně přistehujeme a stehem po šířce zástřihu přišijeme.

Rozstřižené a založené kraje náramku v rozstřihu jeho položíme na kraje srdíčka, aby kraj založení po rubu setkal se s krajem srdíčka, obé přistehujeme k sobě po obou stranách, a pak kol stehování perlovým stehem za čtvrtou nití je spojujeme.

Po rubu košili zapošíváme.

Tento způsob je nejsnadnější. O druhých dvou, kde se buď dříve srdíčko vsazuje do náramku a pak stehuje náramek na košili, i o tom, kdy se dříve vsadí do košile a pak náramek přišívá, se nešíjíme, poněvadž základní pravidlo totéž zůstává.

Všívání límce, nebo pásku u krku.

Výstřih u krku je týž, jako při košili předešlé, jedině způsob všívání límce je jiný.

Úprava límečku a pásku je tatáž.

Pásek rozdělíme na 4 díly. Dva krajní v založení připneme do prostřed srdíčka náramku, polovici připneme k polovici košile. Obě krajní čtvrtě od plíhů k náramkům nastehujeme. V zadu nabeřeme košili v řasničky od náramku k náramku, a pak pokračujeme jak už známo.

Šití rukávů.

Klíny se přišijou jako při rukávu košile ženské, pak rukávy sešijeme. Rozpareček zůstává týž, jako při prvejších, i klínčky ochranné se týmž způsobem vsazují.

Přišívání manšety.

Koná se jako při prvejších, jen s tím rozdílem, že je zde více řasniček v prostředním dílu.

Všívání rukávů.

Průramek si nejdříve od ramenou dolů sestřihneme, a sice od polovice na 2/3 ztraceně, že pod paždí je výkroj pak zakulacený.

Košili obrátíme na rub, rukáv na líc vložíme do košile a připneme si cípek klínu ke švu pod paždí; polovičku rukávu pak nahore do prostřed náramku.

Poněvadž je rukáv širší průramku, naberou se nahore řasničky.

Nejprve stehujeme košili s rukávem až k náramkům po obou stranách. Při náramku stehujeme rukáv pouze k náramku vsazenému, a sice rozdělíme zbylou část na 3 díly. Dva krajní vstehujeme hladce, třetí nabeřeme v řasničky. Rukáv až k náramkům všijeme zápošvem, jako jiný; při náramkách nejprve přišíváme část vrchní, a košili zapošíváme po rubu.

Dirky knoflíkové a jméno jako při předešlé.

Podvlékačky.

Tato část obleku mužského zabíhá přistřihováním už více v obor krejčovský a také mnohé hospodyňky dávají u krejčelno podvlékačky štít; avšak štít i látkou patří nicméně v obor bílého prádla a radíme každé, aby je ušila sama doma.

Kdo přeje a důvěřuje jedině střihu krejčovskému, může si opatřiti od něho střih dle míry, pro jiné podáváme zde střih.

Podvlékačky dělají se z plátna, barchentu a křížových i hladkých látek bavlněných.

Na jeden pár zapotřebí jest látky 1.86^m, široké 90^{cm}, protože se střihá jedna nohavice do druhé.

Plátno k přistřihování nechá se přeloženo po délce, jak se obyčejně složené v závodu koupí.

Střih na podvlékačky nejprvé si upravíme z papíru, zkusíme ho a pak teprva kladouce střih na látku obstřihujeme.

Délka obnáší 1.10^m, a rozměří se na tři díly; první krajní díl jest 38^{cm} dlouhý, druhý 36^{cm} a třetí též 36^{cm}.

Od posledního bodu 36^{cm} odměří se po šířce 17^{cm}, od druhého bodu 36^{cm} odměří se též po šířce 26^{cm}; od bodu 38^{cm} též po šířce 45^{cm}. (Celá šířka složeného plátna). Od kraje nahoře též po šířce 34^{cm}.

Od bodu 34^{cm} nakreslí se obloukovitá čára obloukem zevnitř k bodu 45^{cm}, která se málo odchyluje od šikmé čáry.

Od bodu 45^{cm} nakreslí se čára až k bodu 17^{cm} protínající bod 26^{cm}.

Tímto jsou vykresleny zadní nohavice až na klínky.

Na klínek odměří se 34^{cm}; na jednom konci odměří se 12^{cm} a na druhém 2^{cm} po útku. Od bodu 12^{cm} odměří se po osnově 4^{cm} sestřihne se klínek po šířce trochu obloukovitě zevnitř až ku kraji. Od bodu 2^{cm} sestřihne se šikmě až k bodu 4^{cm}.

Nohavice přední střihají se proti zadním tak, že nejmenší šířka předních přijde k nejširší části zadních.

Zadní nohavice vyměřovaly jsme na osnových krajích, přední vyměříme na přeloženém kraji.

Délka nohavice přední také je 1.10 % a rozdělí se na tři díly. První díl obnáší 37 %, druhý $36\frac{1}{2}$ % a třetí také $36\frac{1}{2}$ %.

Od posledního bodu $36\frac{1}{2}$ % odměří se po šířce 17 %, od druhého bodu $36\frac{1}{2}$ % odměří se též po šířce 26 %, a od bodu 37 % též po šířce 45 %. Od kraje nahoře odměří se 30 %. Od bodu 30 % nakreslí se rovná čára po osnově 25 % dlouhá; od bodu 25 % po šířce do vnitř odměří se 2 % a od těchto 2 % udělá se obloukovitá čára do vnitř k bodu 45 %.

Od bodu 45 % vykreslí se čára k bodu 17 % protínající bod 26 %.

Nohavice zadní i přední střihnou se dle nakreslených čar.

Límec sestává z dvou dílů. Délka 45 %, šířka je na jedné straně 13 % a na druhé 17 %.

Střihnou se dva kusy na obě polovice límce. Límec se po délce přeloží, tak že jest jedna strana šikmá a jedna rovná.

Při přeložení jedna strana trochu přebývá a ta se sestřibne.

Kladouce tyto střihy na látku, dbáme, aby nejmenší šířka předních přišla k nejšířší části zadních, a střih ležel rovně podél krajů, buď osnovaných, buď přeložených, stranou svou rovnou.

Klínky střiháme po osnově, kde je míra 34 %.

Límec i klínky střiháme ze zbytků vystřížených.

Přejeme-li si kratší nohavice, zůstává též rozměr na 3 díly, aby hořejší měl o 2 % více. Šířka se neměnná, poněvadž menší lidé bývají silnějšího těla.

Šití podvlékaček.

K zadním půlím nohavic přišijí se nahoře klínky rovnými stranami. Širší konec patří do zadu.

Přišijí se zadním stehem a zápošvem; klínkem se zápošívá.

Pak se sešijí nohavice zadní s přední půlí dohromady; nejprve sešijí se rovné strany zadním stehem a zápošvem.

Dole zůstane 15 % nesešito pro rozparek. Šikmé strany sešijí se celé. Dole se nohavice obroubí.

Ušité nohavice sešijí se k sobě a sice od přisazených klínků vzadu; klínky zůstanou nesešity pro rozparek, který se obroubí. Nohavice sešijí se přes obloukovitý výstřih až k přednímu rozparku.

Je-li látka tenká, udělá se plochý široký zápošev, je-li silná, sešijí se nohavice zadním stehem a přes šev přišije se kaloun.

Nyní se přední rozparek na pravé straně úzce zaobroubí a na levé straně udělá se tak široká obruba, o co látky přobývá.

Levá strana rozparku přeloží se přes pravou na 1 % a na rub se přes toto přeložení přišije pásek asi 3 % dlouhý kolem obrubovým stehem k vůli pevnosti; na líc se proštepuje.

Všívání do límce.

Než se podvlékačky všijí do límce, udělá se několik záhybků.

U předního rozparku udělá se záhybek 1 1/2 % hluboký ku předu obrácený; ostatní se vzadu založí do menších záhybků. Také se mohou podvlékačky nabrati do řas a stejně dle límce rozdělití.

Límec se po šířce na 1/2 % založí, rovnou stranou po délce položí se na líc podvlékaček a přišije se hustým zadním stehem. (Široká strana patří ku předu).

Je-li límec po líci přišit, přeloží se k rubu, založí se na 7 % a přišije se obrubovým stehem. Po stranách se límec obnitkou sešije. Límec se proštepuje 1 % nad ušitím.

Vzadu udělá se na každé straně uprostřed límce kulatá dírka. Těmito provlékne se tkanice k zavázání. Napřed na levé straně udělají se v límci po délce dvě dírky dle velikosti knoflíku. Na pravé straně přišijí se knoflíky. Dole u nohavic přišijí se tkanice k zavazování.

Spodky ženské (vzadu k stahování).

(Z oboru obstrihování.)

Spodky zhotovují se z plátna, barchánu a širtinku. Na jeden pár zapotřebí jest 1^m 80 % látky, široké 86 % — 90 %.

Nejdříve si také přistříhneme střih z papíru.

Délka je 90 % a rozměří se na 2 polovice délky. (Každá polovice délky obnáší 45 %).

Dolejší polovice rozdělí se na 3 díly, (každý díl obnáší 15 %), a na třetím dílu dole na kraji po šířce, která též je 90 %, na 4 díly, z nichž dvě prostřední čtvrtě nám dají šířku nohavice. Každá čtvrt měří 22 1/2 % . Poznamenejme si první *A*, druhou *B*, třetí *C* a čtvrtou *D*.

Od *B* a *C* odměří se na výšku 7 %; od první třetiny délky na šířku 20 % a od druhé třetiny též na šířku 12 %.

Nakreslí se obloukovitá čára od bodu *B* a *C*, protínající bod 7 %, bod 20 %, bod 12 % až k bodu 45 %.

Dle této obloukovité čáry se papír po obou stranách vystřihne.

Hořejší polovice nohavice má dva výstřihy: přední a zadní.

Nejdříve se upraví přední.

Hořejší polovice rozdělí se na šířce i na délce na tři díly; třetiny délky i šířky jsou stejně veliké (15 %).

Od první třetiny shora na šířce kreslí se rovná čára přes dvě třetiny po délce, na zbývajících třetině nakreslí se obloukovitá až k bodu 45 %.

Ku předu se spodky trochu vystřihují.

Od té samé třetiny, od které jsme začaly kreslit rovnou čáru, odměří se 2 % dolů a od nich vykreslí se šikmá čára až ku kraji.

Nyní upraví se zadní výstřih.

Od bodu 45 % rozdělí se délka na čtyři díly. Šířka polovice zadní rozdělí se na šest dílů, tedy jedna šestina $7\frac{1}{2}$ %.

Od první čtvrtiny nad bodem 45 % vykreslí se obloukovitá čára (obloukem zevnitř) až k odměřené první šestině na šířce. Dle této čáry se zadní nohavice sestřihne.

K zadním půlím dávají se klínky.

Tyto dělají se z látky, kterou jsme vystřihly z dolejší polovice.

Na rovném kraji vyměří se 36 % po osnově a po útku na jedné straně 12 % a na druhé 4 %. Od bodu 12 % až k bodu 4 % nakreslí se šikmá čára; na šikmé čáře odměří se od širšího konce 3 % a vykreslí se šikmá čára až ku kraji. Dle těchto dvou šikmých čar se klínek vystřihne.

Límec tak zvaný kulatý jest krátký, protože přijde jen na přední půle.

Střihne se buď z papíru, nebo lmed z látky obdélník 42 % dlouhý a 9 % široký. Obdélník přeloží se v půli, tak že polovice obnáší 21 % délky. Obdélník naznačí se písmeny *A*, *B*, *C*, *D*.

A a *B* jsou na přeloženém kraji.

Od bodu *A* odměří se na šířku 5 %, od bodu *D*, též na šířku, 5 % a od bodu *C* po délce 3 %.

Nyní se vede šikmá přímka od bodu 3 % k bodu 5 % a od bodu 5 % obloukovitá čára k bodu *A* a od bodu 3 % též obloukovitá čára k bodu 5 % nad *A*.

Límec musí být veskrz 5 % široký.

Dle jedné šikmé a dvou obloukovitých čar se límec vystřihne.

Dle tohoto střihne se spodní, protože musí být límec dvojitý.

Tímto rozpočtem řídíme se i při menším čtverci na kalhoty malé.

Chceme-li střihati na kalhoty, položíme střih na látku, anebo přeložíme látku dvojitě po osnově a střiháme dle popsaných rozměrů hned z látky, pamatujíce, abychom výstřihy přední i zadní střihali jednotně v látce.

Spodky.

Šití spodků ženských.

Nohavice se nejdříve sešijí zadním stehem a zápošvem plochým.

Dole se buď na $1\frac{1}{2}$ % obrubují neb se podkládají kalounem neb proužkem plátna. Podkládání se odporučuje při látkách silných, obruba při tenkých.

Nyní přišijí se k zadním stranám klínky rovnou stranou; širší konec k zadu. Klínkem se zápošvá. Obě nohavice se kolem zaobroubí neb podloží. Nyní se nohavice napřed i vzadu sešijí obnitkou 12 % hluboko od shora. Na pravé straně rozstřihne se nohavice po délce 18—20 % pro rozperek.

Přední půle se všije do límce, zadní se stahuje.

Zadní půle podloží se šikmě střiženým pruhem plátna 4 % širokým. Na líc se pruh položí, přišije se zadním stehem, obrátí na rub a obrubovým stehem se přišije. V polovici se na líc zadním stehem prošije.

Skrz tento prošitý pruh provléknou se tkanice k stahování. Proto udělají se dírky.

Zadní podložené půle rozdělí se na čtyry díly. Na krajních čtvrtinách udělají se kulaté dírky, ale jen na svrchní látce.

Nyní se protáhnou úzké tkanice oběma otvory s obou stran zadní půli, vytáhnou se vždy druhou dírkou na líc, tak že se při stahnutí křížují. Na krajích a před dírkou se tkanice pevně prošijí tak, aby se jen střed stahoval.

Konce tkanic, které se dírkou vytáhly, se dohromady sešijí a na ně se přišije širší kaloun k vázání. Nyní se rozperek kolem podloží a v zástřihu vykrouží.

Přední půle se všije do límce, který se nejdříve takto ušije.

Na vrchní nastehuje se kolem výpustek všitý v šikmém pásku. Na takto upravený svrchní límec položí se spodní; na hořejší straně se přistehuje a těsně u výpustku zadním stehem přišije.

Na ostatních stranách přišije se výpustek jen na svrchním límci. (Hořejší strana jest ta, která jest vystřižena obloukovitě do vnitř).

Límec obrátí se na líc, nahoře prostehuje se veskrz, aby látka se u výpustku nekrčila; na ostatních třech stranách se límec u výpustku zabne, aby výpustek tvořil kraj kolem celého límce.

Do dolejší strany límce všijí se přední půle spodků; tyto se však musí dříve nabrati do drobounkých řas.

Začnou se od levé strany k pravé až k rozparku. K vůli lehčímu všívání i úhlednosti nabírají se řasy dvakrát $\frac{1}{2}$ cm od sebe; stáhnou se dle velikosti límce a rozdělí se stejně.

Polovice svrchního límce připne se na líc na přední šev spodků a límec se veskrz nastehuje; za výpustkem se hustým zadním stehem přišije. (Stehy zapadají do rýhy za výpustkem).

(Na levé straně zvláště pevně se přišije límec na zadní půli, kde protaženy jsou tkanice, aby pevně byly prošity).

Na rubu se na všech třech stranách spodní límec obrubovým stehem po stehách svrchních přišije.

Na přední straně u rozparku udělá se v límci dlouhá dírka, po délce a na zadní půli též u rozparku přišije se knoflík.

Spodní sukně.

Sukně čítáme částečně k bílému prádlu, ale více patří za našich dnů k oděvu, any se řídí krojem i šířkou šatů svrchních. Bývalo dříve ustálené pravidlo pro šití sukně spodních, ale nyní se mění s módou, a nesnadno ve spisu určeném pro budoucnost popisovati přítomnost, která dnes je a zítřka jí není více.

Upouštíme proto od popisu a rozebírání této práce a poukazujeme na módní časopisy, které jsouce dítky své doby s módou krácejí ruku v ruce, a často přinášejí stříhy sukně nejnovějších.

Hlavní, nezměnné pravidlo je, že sukně nahoře se vsazují do pásku, že se nabírají, neb skládají řázně, jest-li že je objem sukně pásku větší, a že se lem sukně zdobí. Ozdoba také je v podruží módy a není dnes vhodné, co včera bylo krásné.

Jen jediné zůstává: pravidlo krásy a vkusu, na které nesmíme zapomenouti!

Sukně jsou rozličného druhu nyní v oblibě. Máme sukně krátké se širokými pásy přes život, které z více ohledů doporučujeme, pak sukně obyčejné, nebo kulaté, a sukně do vlečky.

Kabátek noční.

Šití kabátka ženského zabývá více v obor přistřihování šatů a z rámce našeho spisu jaksí se vymyká; avšak že patří v obor bílého prádla, pokusíme se, podati zde návod, kterak střih na kabátek si upravití lze.

Ustřihneme si střih z papíru a pak teprva podle střihu obstřihneme si látku. Máme-li už jednou střih vyzkoušený, dobře, setrváme-li při něm.

Kabátek arci smí splývati poněkud volněji, ale předce musí se přispůsobiti tělu; tím se naskytují obtíže, podati návod ku střihání jeho; pročež až střih si obstřihneme, kabátek zkusme, a kde by k tělu neslušel, jej změníme.

Pro ostatní spůsoby šití a střihání kabátka radíme, aby čtenářky naše všimly si střihů, jakéž přinášejí časopisy módní. I co do ozdoby podléhá módě a nutno se jí v tom podrobiti.

Nejoblíbenější ozdoby jsou: vyšívaní, krajky, podlinky, vložky. Pamatujeme jenom na vkus a na slušnost. Neslušné i nevkusné jest zdobiti kabátka na předním dílu řídce háčkovanými, neb jinak dírkovanými vložkami.

Střih na noční kabátek.

Sestává: z předního dílu, ze zadního a rukávů, jež opět mají části dvě: vrchní a spodní.

Přední díl.

Na přední díl vezmeme papír v délce 69 %, v šířce 48 %. Úhly naznačí se písmenami *A*, *B*, *C*, *D*.

Po jedné délce *A*, *B*, na druhé straně proti *B*, *C* a proti *A*, *D*. Strana od *D* k *C* rozdělí se na tři díly; každá třetina obnáší 23 %.

Od *C* po šířce odměří se 24 %; což obnáší právě polovičku šířky a po délce k *D* odměří se 3 %.

Od bodu 3 % vykreslí se pomenáhlá obloukovitá čára k bodu 24 % pro sestřih od strany.

Od bodu první třetiny, kterou počítáme od *C*, odměří se po šířce 7 %; od bodu druhé třetiny též po šířce 11 %.

Pak vykreslí se šikmá, málo zaobloučená čára od bodu 11 % až k bodu 3 % protínající bod 7 %.

Tento sestřih jest pro šev pod paždí.

Od bodu druhé třetiny po délce k D rozdělíme si třetinu na 4 díly, což zde činí 6% na jeden díl, nebo k vůli počtu si 1% přimyslíme k oněm 23% , jež obnáší. Odměříme tudíž od bodu 6% a zase od D zpět 6% .

Druhá a třetí čtvrt tudíž zůstane u prostřed.

Od prvních 6% odměříme po šířce 21% .

Od druhých 6% po šířce 19% .

Od bodu 19% k bodu 11% vykreslí se obloukovitá čára protínající bod 21% . Tento kulatý výstřih jest pro průramek.

Od A odměří se po šířce 10% a po délce $7\frac{1}{2}\%$.

Od $7\frac{1}{2}\%$ po šířce odměří se opět 10% a vykreslí se čtyřúhelník.

Z úhlu proti A odměříme úhlopříčně $3\frac{1}{2}\%$; od bodu $7\frac{1}{2}\%$ odměří se $2\frac{1}{2}\%$ po šířce; od bodu $2\frac{1}{2}\%$ udělá se obloukovitá čára k bodu 10% , protínající bod $3\frac{1}{2}\%$.

Tento oblouk tvoří výstřih u krku.

Od bodu 10% nahore vede se šikmá čára k bodu 19% a sice:

V polovici této šikmé čáry odměří se 1% do výšky a od tohoto bodu vykreslí se k bodu 10% i k bodu 19% oblouk, který na obou koncích se šikmou čarou splyne. Tento oblouk tvoří náramek.

Dle všech obloukovitých čar se látka vystřihne.

Zadní díl.

Odměří se po délce 69% a po šířce 40% , vykreslí se obdélník a naznačí písmenami A , B , C , D .

Na papír kreslíme polovičku zadního dílu, a klademe pak stříh na látku dvojitou tak, aby rovná čára, jež tvoří střed, přišla na látku přeloženou, nikdy ku krajům.

Na délce, která tvoří střed, označíme si $A—B$, na druhé straně proti B musí býti C a proti A D .

Délka se rozdělí na délce A a B na polovici; od bodu této polovice odměří se po šířce 29% .

Od bodu 29% po délce směrem k $A—D$ odměří se 15% .

Od C po délce směrem k D 9% .

Od B odměří se čtvrtina šířky (10%) a od této vykreslí se obloukovitá čára k bodu 9% pro sestřih od strany k zadu.

Od A odměří se k B po délce 2% a od bodu 2% též po délce 11% ; od bodu 11% odměří se 24% po šířce.

Od A po šířce 6% a od bodu 6% též po šířce 19% .

Od bodu 19% po délce dolů odměří se $2\frac{1}{2}\%$.

Od bodu 2 $\frac{1}{2}$ % pod *A* vykreslí se obloukovitá čára k bodu 6 %; tento oblouk tvoří výstřih u krku.

Od bodu 6 % vykreslí se obloukovitá čára k bodu 2 $\frac{1}{2}$ %, která se od samého směru uprostřed jen o 1 % odchyluje. Tato čára jest pro náramek.

Od bodu 2 $\frac{1}{2}$ % obloukovitá čára k bodu 15 % protínající bod 24 %.

Od bodu 15 % k bodu 9 % obloukovitá čára, protínající bod 29 %.

Dle šikmých a obloukovitých čar se zadní díl vystřihne.

Rukáv.

Rukávy u kabátku bývají buď v celosti, nebo ze dvou částí, tak zvané loktové.

Rukáv loktový záleží se svrchní a spodní polovice.

Rukáv svrchní.

Pro svrchní rukáv stříhneme si obdélník 56 % dlouhý a 25 % široký; úhly naznačí se písmenami *A*, *B*, *C*, *D*.

A, *B* tvoří jednu stranu délky a *C*, *D* druhou.

Od *A* po šířce vykreslí se 5 % a od *B* též po šířce 13 %.

Od *C* po délce směrem k *D* 6 % a od *D* též po délce směrem k *C* 10 %.

Od *D* po šířce směrem k *A* vykreslíme 11 % a od bodu 11 % po délce 2 $\frac{1}{2}$ %.

Délka od *A* k *B* rozdělí se na polovici.

Od této polovice odměří se po šířce 21 %. Nyní vykreslí se od bodu 5 % obloukovitá čára k bodu 13 %, která se dotýká naznačené polovice v délce 5 % v rovném směru (pro loket).

Od bodu 13 % k bodu 6 % vykreslí se šikmá čára, jež tvoří půl otvoru u ruky.

Od bodu 6 % vykreslí se obloukovitá čára k bodu 10 %, protínající bod 21 %.

Od bodu 10 % vykreslí se oblouk k bodu 5 %, protínající bod 2 $\frac{1}{2}$ %; tento oblouk přijde k ramenu.

Rukáv spodní.

Na spodní rukáv udělá se obdélník 56 % dlouhý a 24 % široký.

Úhly naznačí se písmenami.

Na jedné délce jest *A*, *B*, na druhé *C*, *D*. Délka mezi *A*—*B* rozměří se na polovici. Na této polovici odměří se po šířce 21 %.

Od *A* odměří se po šířce $5\frac{1}{2}$ $\%$, od *B* též po šířce 12 $\%$.

Od *C* po délce směrem k *D* 6 $\%$ a od *D* též po délce směrem k *C* 10 $\%$.

Od bodu 10 $\%$ obloukovitou čáru k bodu 6 $\%$ obloukem do vnitř, protínající bod 21 $\%$.

Od bodu 6 $\%$ šikmá čára k bodu 12 $\%$.

Od bodu 12 $\%$ obloukovitá čára obloukem zevnitř k bodu $5\frac{1}{2}$ $\%$, která se dotýká naznačené polovice v délce 5 $\%$ v rovném směru.

Od bodu $5\frac{1}{2}$ $\%$ obloukovitou čáru obloukem do vnitř k bodu 10 $\%$, která z počátku se zcela málo vyhloubí. Dle šikmých a obloukovitých čar se rukáv vystříhne.

Šití nočního kabátku.

Přední díly sešijí se so zadním na ramenou a pod pažďemi plochým zápošvem, který se někdy také na líc štepne. Na předních dílech udělá se záhybka 3 $\%$ široká. Nejsou-li přední díly dosti široké, podloží se. Dole so kabátek buď výpustkem zalemuje, neb široce zaobroubí.

Rukávy se obyčejně francouzským švem sešívají; je-li kabátek ze silné látky, dělá se na rukávech též plochý zápošev.

Dole se rukávy též výpustkem zalemují neb zaobroubí.

Než se rukávy všívají, rozměří se průramek na čtyry díly.

Od švu pod pažďím ku předu jest první čtvrt; na tuto přišpendlí se přední šev rukávu. Rukáv se nastebuje a zcela málo veskrz nadřízí.

Je-li rukáv o něco širší než průramek, udělá se pod pažďím záhybek.

Zadním stehem se rukáv všije a ploše rukávem zapošije.

U krku se kabátek všije do pásku lemovaného výpustkem.

Na jedné straně udělají se čtyry dírky a na druhou stranu přišijí se knoflíčky.

První dírka udělá se v pásku a ostatní tři v záhybu.

Noční čepce.

Noční čepce nyní nejsou v oblibě, jako bývaly, a také není příliš zdrávo oblékati je pro noc na hlavu, k čemuž více se doporučují vzdušné síťě; přece nelze nám, abychom o nich pomlčely, poněvadž nejsou úplně zavrženy.

Podáváme v příloze *J* výkres stříhu pro noční čepce, v původní patřičné velikosti. Obstříhneme stříh z látky, sešijeme části švem s vý-

pustkem, zalomujeme okraje a ozdobíme čepce kraječkou, zoubky, nebo uzounkou podlinkou. Pro vázání přišijeme k oběma rohům od ucha kalouny.

Jiný způsob.

Střiháme-li povlak na přikrývku, vybydou nám sestřižené trojúhelníky. Z těchto se sestavují noční čepce.

Sešijeme hrany dvou trojúhelníků buď švem s výpustkem, buď obnitkou; rohy zakulatíme poněkud pro ucho a pak kraje kol kolem zalomujeme výpustkem.

Po jedné straně, která pak bude přední k obličeji, něco málo výpustek přitahujeme.

Zadní kraj rozdělíme na 4 díly a na oba střední ve výšce, kterou dle hlavy si vyměříme, aby čepce dobře zapadl a zdrnutí přišlo k týlu, přibijeme kalounek, skrze který, jako u košile ženské, protáhneme užší vázanku, kterou se zdrhne čepce vzadu. U prostřed kalounku ušijeme dvě dírky pro dvě tkaničky zdrhovací, jež po krajích kalounu pevně přišijeme.

Na špičku sešitých hran trojúhelníků všijeme knoflíkovou díрку, nebo poutko, roh se přehne zpět ku zdrnutí, kde nad ně u prostřed přišily jsme knoflík, a zapne. Čepce se kolem zdobí kraječkou a p. Pro vázání se přišijí kalouny.

Dětské prádlo.

Obsahuje v sebe výbavu novorozeňátka a sestává obyčejně z následujících předmětů: plén, zavináčů, povlaků na peřinky, košilek, kabátků, karkulek, slintáčků.

Kabátky a karkulky volíme raději pletené, háčkované nebo tkané, že lépe přiléhají k tělu; ale také se šijou z látky, n. p. teplé z barchentu, a ozdobné.

Kabátek se vzadu váže kalounky.

Látka musí býti vždy měkká, jemná a volí se jen bavlněná.

Pro první doby předpisují ohledy zdravotní karkulky šité z tenké látky bavlněné, pro zimu i z barchentu jemného.

Slintáčky se taktéž pletou a háčkují, jakož bylo už povědíno; avšak i šité jsou v oblibě.

Šijou se nejvíce ze vzorkovaného, jemného barchentu, nebo bavlněného ripsu.

Tato výbava jest u nás obyčejná pro první ošacení člověka.

Při šití prádla dětského dbejmež, aby švy byly ploché a nikde netlačily. Čím méně švů, tím lépe.

Pléna.

Pléna je čtverec.

Volíme plátno měkké, 70—75% široké, a takouž také délku naměříme.

Čtverec obroubíme, kde není kraje osnového, a v rohu vyznaméáme jméno.

Zavináč.

Šijeme je z plátna v délce 180% a šířce 16%.

Kraje sestřižené obroubíme ploše; neschvalujeme jiný steh pro lem mimo obrubový.

Jedna úzká strana se zabne do špičky s obou stran a tam na polovinu úzké kalounky, dlouhé 60%, v přeložení jejich se přišijí.

Osušováček.

Jestí to malé prostěradlo, do něhož se po koupeli zabalí děcko. Obnáší 1^m/ délky při obyčejné šířce plátna.

Povlaky na peřinky.

Šijou se dvojit: na povlečení peřinek v kolébce a zavinováček, do nichž se děcko balí.

Prvější se řídí ve střibání, šití a zdobení pravidly udanými při povlácích na velkou postel. Délka kolébky jako délka postele je základem.

Povlaka na zavinovačku.

Zavinovačka má podobu čtverce.

Šije se z damašku, grádlu, širtingu i plátna. Látky jest zapotřebí 1.60^m, při šířce 75%.

Látka přeloží se v půli po délce, tak že tvoří čtverec 75% dlouhý a 75% široký; strany po osnově se sešijí. Cýška se pak na 1% široko zaobroubí. Od sešitých stran se čtvrtiny obruby obnitkou sešijí; na prostřední nesešitou část přišijí se tkanice pro zavazování na každé straně po dvou v stejné vzdálenosti.

Také se všijou do obruby dírky pro šněrování.

Tato povlaka se ozdobuje na dvou stranách přes cíp; někdy se cíp také zaokrouhlí.

Ozdoby jsou rozličné, ale nejoblíbenější podlinky. I vložka se vsazuje, i krajka přišívá, i také se roh bohatě vyšívá.

Jiné povlaky na zavinovačku řídí se více módou, a módní listy přinášejí popisy.

Dětská košilka vzadu otevřená.

Šije se z jemného plátna již potřebovaného, anebo alespoň sepraného, aby bylo měkké. Bavlněná látka pro tuto košilku se nehodí.

Délka obnáší dvě třetiny šířky a obyčejný rozměr je 40% délka, 60% šířka.

Košilka se po obou délkách úzce zaobroubí a po šířce jenom na jedné straně, ale šířeji.

Nyní se složí na čtyry díly po osnově; dvě krajní čtvrtě tvoří zadní díly a dvě prostřední čtvrtě přední díl košile.

Na průramky rozstříhne se košilka mezi zadními a předním dílem a sice $\frac{1}{3}$ délky ($13\frac{1}{3}\%$).

Nyní přeložíme košili ještě na polovinu a uděláme tam rýhu, košilku rozložíme, a od průramku as na 3% stříhneme šikmo až k té zahnuté polovině, čímž utvoříme náramek.

Výstřih u krku.

Výstřih u krku jest velmi mělký a stříhne se současně s výstřihem zadním.

Košilka na čtyry díly přeložená se na 2% do hloubky v prostřed odměří a odtud až k náramku obloukovitě vystříhne.

Všívání pásku ku košili.

Košilka se rozdělí u krku na čtyry díly a pak se veskrz nabeře do řas.

Košilka zdobívá se podlinkou; tato všije se nejdříve do pásků 27% dlouhých a 3% širokých.

Je-li podlinka všita, rozdělí se pásek na čtyry díly a tyto připevní se na čtvrtiny košilky, řasy se stejně rozdělí a pásek se na líc na košili vyšepuje a na rub obrubovým stehem přišije.

Na krajích pásku přišije se kaloun k zavazování.

Rukávky.

Délka i šířka rukávků obnáší polovinu délky košilky. Na naší tudíž 20% .

Klínky obnáší třetinu délky rukávků do šířky i do délky.

Mají-li klínky i rukávky osnové kraje, přišijí se k rukávům obnitkou.

Jsou-li kraje stříbané, musí se zapošívati klínkem a ne rukávem; nyní se rukáv sešije, a sice 4% se sešijí a zapošijí od otvoru ruky na líc a odtud nahoru celý rukáv na rub.

Zapošívati se musí stranou, u které není klínek.

Obruba jest 1% široká a šepuje se na rub, poněvadž se rukávek na $2\frac{1}{2}\%$ od kraje na líc překládá.

Průramek obnášející třetinu délky košile, vystříhne se poznenáhla od náramků na 1% až pod pažď.

Rukávek se všije jako u veliké ženské košile; oč jest širší, to se pomalu nadrží a při zapošívání musí se pozor dáti, aby špička pod pažím tvořila malý klínek.

Rukávky se zdobívají kraječkou.

Jiné rukávky.

Střihneme rukáv v délce 20° a šířce 24°. Přeložíme v půli, odměříme dole k rukoum 9° a zbývající 3° šikmo sestřihneme do polovice délky.

Nahoře rukáv zaokrouhlíme.

Košilka pro roční dítě a výše.

Šije se jako obyčejná ženská košile, i zdobí se po libosti.

Pěkně sluší dětem košilka střižená v jednotě i s klínky i s rukávy. Délku 50° obyčejně ve dvou půlích nesestřižených přeložíme, pak po obou stranách v šířce nahoře zastřihneme na rukávky, odtamtud až ku krajům šikmo sestřihneme košili po způsobu klínku.

Nyní košilku sestřiženou přeložíme na 4 díly a odměříme 9° na úramku vodorovně; odtamtud sestřihneme šikmo do hloubky 6°. Od těchto 6° vedeme ze zástřihu čáru okrouhle přes ostatní část košilky, až do prostřed. Po čáře pak střihneme.

Tím jsme vystřihly 4 cípy, z nichž dva velké se přelnou, jeden k prsoum, druhý k zádičkám. Menší dva se přelnou přes rukávky. Do těchto všijeme u prostřed po jedné dílce a na rukávek přišíjeme knoflík pro zapnutí.

Ozdobí se kraječkou nebo zoubky i vyšíváním.

Dětský kabátek.

Tento kabátek, který pro svou jednoduchost a snadné provedení se doporučuje, může se dělati z každé látky.

Ustřihneme kus látky 33° dlouhé a 44° široké, šířka jest o $\frac{1}{3}$ větší než délka.

Z délky přeloží se jedna třetina (11°); u této přeložené třetiny rozstřihne se látka na šířku od obou krajů.

Rozstřih obnáší na každé straně čtvrtinu šířky (11°) kabátku.

Rozstřižené čtvrtiny přeloží se k sobě a tvoří zadní díly kabátku. Vyčnívající čtvrtiny tvoří rukávky.

Aby nabyl rukávek pěkného tvaru, sestřihne se. U ruky odměří se 17^m a od tohoto sestřihne se rukávek šikmo až pod páždí.

Nyní se kabátek na šířku přeloží, aby zadní půle byly na vrch a rukávky ležely na sobě.

Pak se kabátek vystřihne u krku, jako u košilky.

Přední výstřih jest o 1/2^m hlubší.

Kabátek lze také stříhnouti a šít, jako košilku, v délce přiměřené.

Jiného stříhu pro kabátek nepodáme, poněvadž není žádný vhodnější pro malé děcko.

Která si přeje šít složitější, nalezne v každém časopise novějších stříhů; ale neodporučujeme jich.

Pro dětskou výbavu jest jednoduchost nejpřiměřenější.

Šítí dětského kabátku.

Kabátek sešívá se od kraje rukávků až přes zadní díly; zapořívá se zadní polovicí rukávku.

Zadní dílky podloží se pruhem plátna neb kalounem; dole se kabátek zaobroubí, u krčku se podkládá neb lemuje. Rukávky se buď zaobroubí, aneb také podloží.

U krčku provlékne se tkanice pro stahování, a na zadní dílky přišijí se úzké kalounky pro zavazování.

Dle tohoto návodu lze i větší dětský kabátek zhotoviti.

Kabátek se zdobí u lemu rukávů kraječkou a p.

Karkulka.

Pro šité karkulky podáváme dva stříhy původní velikosti, které oba jsou velmi pěkné. Sestavení i sešítí je dobře naznačeno.

Karkulka se kolem zaobroubí, ozdobí kraječkou a opatří jemnými kalounky pro vázání. Také se vyšívá lem karkulky, ano někdy i plocha její drobným vzorem.

Karkulku zdobíme také rážicemi, neb smyčkami z hedbávných, barevných vázanek.

Slintáčky.

Podati stříhů je nám nemožno z ohledu na to, aby se dílo příliš nezdražilo. Není toho také třeba.

Každý upletený, nebo ubáčkovaný slintáček, který se nám líbí formou, může nám býti vzorem. Položme jej na papír, obkresleme, a stříhací obstříhneme.

Lem slintáčku ozdobíme po libosti, výkroj u krku zaobroubíme pouze a přišijeme k oběma rohům kalounky pro vázání.

Slintáčky z jemných látek podšíváme, a z hustých na vrchu vyšíváme.

Slintáčky kroužkujeme, zdobíme kraječkami, vložkami, podlinkami úzkými, neb jakoukoliv ozdobou lemu.

Prádlo ozdobné.

Ozdobné prádlo jmenujeme ony předměty, kterými oblek doplňujeme a krásíme.

Čítáme k němu: límečky, manšety, ozdobné šátečky na krk, pásky, rukávky spodní a rozličné podobné ozdoby, jakých si móda sama volí a nastoluje pro ozdobu krku, pak čepičky ranní, ano i zástěrky ozdobné.

Šijeme-li si ozdobné prádlo samy, mnoho peněz uspoříme.

Límeček.

Límečkem zdobíme šaty kolem krku. Límeček oblek ženský vkusně doplňuje, a kde schází tato ozdoba, vypadá celek poněkud nepořádně.

Šije se z plátna, tylu, jemných látek bavlněných i z pravých krajk, jak si to kdy přeje vládkyně móda. Za našich dnů je to více jen bílý proužek, buď méně, buď více zakulacený, nebo zašpičatělý.

Ve střední polovici 17. století byl límeček velkým pánem, který se tak šířil a nadýmal, až jednoho času byl tak objemný a tak řasně skládaný, že se podobal mlýnskému kolu. Za to nejspíše pykal a klesal. sevrkal se, až je z něho dnešní skromný proužek.

Šítí límečku je snadné; práce to hravá, zábavná a jemná.

Jakož je límeček poddaným panujícím vkusu, nelze pro stříhání a šítí zde podati žádných pravidel. Módní listy už se starají o nás, že nám přinášejí moderní stříhy a obrazce pro šítí límečku.

Radíme tudíž, aby čtenářky naše se řídily těmi stříhy a návody, anebo aby si jeden kus koupily na vzor v obchodě módním.

Límečky zdobíme vyšíváním a krajkami bobatě i prostě, někdy také jsou hladké v oblíbě.

Manšeta.

O této ozdobě rukávů nelze jiného říci, než o límečku. Měla též osud, jako límeček; jestiž až jen více stínem bývalého rukávu spodního.

Manšeta musí býti s límečkem vždy jednoho a téhož způsobu střihu, z jedné látky, jedné a téže ozdoby, anebo aspoň s ním býti v souzvuku. Na př. Vyšívání límeček nehodí se ku hladké manšetě, jakož i opak je nevkušem.

Ozdobný šáteček na krk (Chemisette nebo Fichu).

Ku konci 15. století vešla tato ozdoba v oblibu a v kroj, když šaty kolem krku příliš hluboce se vykrojovaly. Podnes je to oblíbená ozdoba na šatech, byť i méně vykrojených, ano i na zavřených, jen že útvar její se měnil a mění.

I zde nelze dáti nám návodu jiného, než abychom se řídily dobrými vzory, jakéž přinášejí časopisy módní. Kdo umí šít a něco už obstříhoval, dovede snadno veškerý předměty ozdobného prádla si ušít a střihnouti.

Pásek ozdobný.

Pásek ozdobný je pruh z jemné látky, tylu a p., 90^{cm} dlouhý a asi 18^{cm} široký, jehož konce se bohatě i jednoduše zdobí, jak si žádá panující vkus, buď vyšíváním, krajkou, ozdobnými stehy a p.

Ranní čepeček.

Čepec noční popsaly jsme již.

Ranní čepeček je více ozdobou, ale vkusnou a velice pohodlnou.

Mnoho divenek touží velice, aby se už už dostaly pod čepec; ale sotva že obrazně dosáhly čepečku, vlastním čepečkem pohrdají. A přece by toho neměly činiti.

Ranní čepeček má účel dobrý, nebo okráší hlavu hned z rána, právě než hospodyňce je lze, aby si vlasy, přirozenou ozdobu hlavy, vkusně upravila; proto také i paníčkám mladým jej doporučujeme.

Šití čepečku ranního žádá si arci již zručnější ruky, vkusu a pozornosti; proto přece však dobře činí, která z nás upraví si jich potřebnou zásobu sama.

Arci, která nemá trpělivosti a vkusu, lépe učiní, koupí-li si v krámě již hotové, nebo nevkusný čepeček hyzdí, ale nekráší; která však má tak šťastnou ruku, dobrý vkus, zručnost v šití a vytrvalost, uspoří mnoho, zhotoví-li si čepečky sama.

Krásných vzorů přinášejí veškery listy módní.

D o s l o v.

Ukončujíc tímto III. díl „Školy ženských prací ručních“, doufáme, že jsme probraly veškerý spůsob ští v oboru bílého prádla. Kde bychom snad nebyly dosáhly úkolu, prosíme za shovení, jakož i za mírné, laskavé posouzení.

Byloť nám zápasiti již při sepsání předešlých dvou dílů, zvláště pak při tomto III. svazku, s velkými a mnohými obtížemi.

Vadilo nám nemálo, že posud není ustálena terminologie ženských prací ručních.

Co se týče stránky jazykové, jevily se nám opět obtíže tím, že nebylo tak snadno lze všady přispůsobiti spisovný, vybroušený sloh důkladnosti a srozumitelnosti popisu práce, tak že jsme přinuceny byly, často vysloviti se ve mluvě obecné. Není to snadné popsati práci, aby byla dobře znázorněna a čtoucí nejen porozuměl, ale pracovati mohl dle popisu.

Pováz-li se, že je „Škola ženských prací ručních“ první dílo v oboru tomto, jež se vydává v řeči české, dojdeme zajisté odpouštění a prominutí tu a tam se naskytujících vad.

I v práci samé a ve střílách snad nebudeme se shodovati se všemi ctěnými čtenářkami, jakž už přirozeno v oboru tak důležitém, který dlouho ležel u nás ladem.

Prosíme ctěné spolusestry naše, aby laskavé veškerý stříby a rozměry dobře posoudily a v praktické práci probraly, prve než to, neb ono odsoudí. Nebývá arci všechno, co nového, vždy dobré, ale také chybujeme, když na starém příliš úzkostlivě lpíme. Každé nové myšlénko přejmež průchodu volného a rozvoje přirozeného!

Prosíme snažně, aby možné odchylky od našeho systému, veškerý rady a opravy, jež směřují ku zlepšení věci, k vytřibení řeči i slohu, byly nám dobrotivě zaslány soukromě; každou radu a opravu mile rády přijímáme. Rády bychom konaly tak přípravy pro budoucí druhé vydání, které aby ve všem bylo dokonalé a sloužilo ke cti ženám českým, jest přáním našim.
